

Programmabegroting 2019

INHOUDSOPGAVE

Programmabegroting 2019.....	1
Inhoudsopgave.....	4
Leeswijzer	5
Uiteenzetting financiële positie.....	6
Programma 1 Openbare orde en veiligheid	13
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	16
Programma 3 Economische zaken	21
Programma 4 Onderwijs.....	24
Programma 5 Cultuur, sport en recreatie	28
Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	34
Programma 7 Volksgezondheid en milieu.....	43
Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting.....	46
Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering.....	51
Programma 10 Algemeen bestuur	54
Paragrafen.....	57
I. Lokale lasten	57
II. Weerstandvermogen	66
III. Onderhoud kapitaalgoederen.....	75
IV. Financiering	78
V. Bedrijfsvoering	81
VI. Verbonden partijen	89
VII. Grondbeleid	98
Bijlagen.....	102
I. Meerjarenraming + toelichting.....	102
II. PNL 2019-2022.....	107
III. Overzicht reserves en voorzieningen.....	110
IV-a. Overzicht Incidentele baten en lasten	124
IV-b. Meerjarig overzicht mutaties reserves.....	124
IV-c. EMU-saldo	124
V. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	125
VI. Recapitulatie baten en lasten per programma.....	125
VII. Specificaties mutaties in reserves per programma.....	129

LEESWIJZER

Leeswijzer

In dit hoofdstuk geven we bij elk programma een beknopte inhoudelijke duiding en we vermelden wat we willen bereiken. Wat we daarvoor concreet gaan doen is in detail uitgewerkt in de verschillende speerpunten in de Uitvoeringsagenda 2018-2022. In de voorliggende begroting benoemen wij de activiteiten die vooral betrekking hebben op het komende jaar.

Bij elk programma tonen wij de totale lasten en baten. Deze zijn tevens gespecificeerd weergegeven per taakveld (conform de voorgeschreven administratieve voorschriften). Wij rapporteren vier keer per jaar over de beleidsmatige en financiële voortgang van de begroting inclusief de speerpunten van de Uitvoeringsagenda.

In deze programmabegroting staan eveneens de beleidsnota's vermeld die betrekking hebben op het programma en de bijbehorende taakvelden. Deze nota's zijn – in digitale vorm – te openen. Hiermee is relevante informatie snel beschikbaar. Tevens vermelden we beleidsindicatoren per programma. Volgens de vigerende voorschriften dienen de gemeenten met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren op te nemen ter toelichting van de maatschappelijke effecten. Dit zijn verplichte indicatoren ontleend aan voorgeschreven bronnen (CBS e.d).

De PNL-posten zijn in een aparte tabel per programma opgenomen. Voor een inhoudelijke toelichting van deze posten verwijzen wij naar de Kadernota 2019.

UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE

Toelichting

1.1 Algemeen

In dit hoofdstuk schetsen wij op beknopte wijze het financiële beeld voor de periode 2019-2022. De indeling van dit financiële hoofdstuk is als volgt.

In onderdeel 1.2 informeren we u over de omvang van de begrotingssaldi 2019 tot en met 2022 en het meerjarenperspectief en lichten we toe wat de afwijkingen zijn ten opzichte van de Kadernota 2019. De uitgangspunten waarop we onze (meerjaren)ramingen hebben gebaseerd vindt u in onderdeel 1.3.

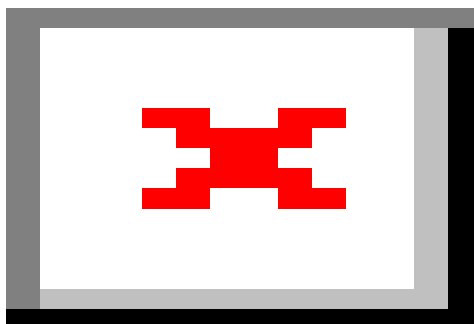
1.2 Begrotingssaldi 2019-2022

De komende vier jaar verwachten we een positief begrotingssaldo. Een mooi resultaat dat past binnen ons streven naar een positief begrotingsresultaat van minimaal € 1 miljoen per jaar. De begroting 2019 heeft een overschot van € 2,1 miljoen. In de jaren daarna loopt dit voordeel op naar € 3,2 miljoen in 2022. Het overschot 2019 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Voor de zomer stelde u de Kadernota 2019 vast. Uit onderstaande tabel blijkt dat het huidige begrotingsresultaat voor 2019 bijna € 3 ton voordeliger is dan we voorzagen bij de Kadernota. Het resultaat 2020 blijft gelijk, terwijl de resultaten voor 2021 en 2022 op dit moment wat minder positief uitvallen ten opzichte van de Kadernota.

(bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Begroting 2019-2022	+ 2.145	+ 2.467	+ 2.697	+ 3.228
Kadernota 2019	+ 1.868	+ 2.469	+ 2.929	+ 3.609
Verschil tov de Kadernota	+ 277	- 2	- 232	- 381

(saldi van de voorgaande jaarschijf werken telkens door in volgende jaarschijf)

Deze verschillen zijn als volgt te verklaren. Een specificatie van de meerjarenraming is opgenomen als **bijlage I**.

Voordelen		
# Lagere WWB-lasten		€ 697.000
- lagere uitkeringslasten door lagere instroom in tweede helft 2018 en in 2019 dan bij Kadernota 2019 voorzien	€ 362.000	
	€ 335.000	

- hoger BUIG budget van het Rijk	€ 697.000	
# Schrappen aanvullende bijdrage Presikhaaf Met ingang van 2016 is er structureel € 420.000 geraamd als extra gemeentelijke bijdrage aan Presikhaaf Bedrijven (PHB). De aanvulling is niet meer nodig		€ 420.000
# Per saldo meer uren toegerekend aan grondexploitatie Op basis van een actuele kostentoekening worden er meer lasten toegerekend aan de grondexploitatie (ambtelijke uren € 131.000 en overhead € 116.000).		€ 247.000
# Hogere toerekening loonkosten aan derden en 3D-budget Een deel van de hogere loonkosten (zie nadelen) wordt gedekt uit bijdragen van derden of toegerekend aan de lokale heffingen of het 3D-budget.		€ 162.000
Totaal voordelen		€ 1.526.000
Nadelen		
# Lagere algemene uitkering De meicirculaire 2018 gaat uit van een lagere groei van het gemeentefonds. Daarnaast is de wijze van bevoorschotting en afrekenen van het BTW compensatiefonds veranderd.		- € 516.000
# Hogere loonkosten Deze afwijking heeft meerdere oorzaken a. 3% loon- en premieontwikkeling ipv 2,5% We anticiperen op een hogere stijging van de lonen gelet op nieuwe cao-afspraken voor rijksambtenaren. b. Stijging pensioenpremies Het ABP kondigde een extra verhoging van de pensioenpremies aan. Dit leidt tot hogere werkgeverslasten van bijna 1,5%. c. Structurele effecten Individueel Keuze Budget (IKB), functiewaardering en salaris gerelateerde kosten d. Wet Banenafpraak (€ 200.000) Plaatsen en begeleiden van medewerkers op een aantal aangepaste functies en deelname aan het project Werken zonder Beperken is een structureel budget opgenomen.		- € 668.000
# Aantal overige mutaties van per saldo		- € 65.000
Totaal nadelen		- € 1.249.000
Per saldo voordeel t.o.v. Kadernota		€ 277.000

Dit structurele voordeel werkt door naar volgende jaarschijven.

1.2.2 Analyse meerjarenperspectief jaarschijf 2022 en de Kadernota

a. de doorwerking naar volgende jaarschijven van het hogere overschot 2019	€ 277.000
b. een lagere algemene uitkering ten gevolge van de meicirculaire 2018	- € 573.000
c. mutaties op het PNL 2019-2022 (zie paragraaf 1.2.3.)	- € 85.000
Per saldo jaarschijf 2022 nadeliger t.o.v. Kadernota	- € 381.000

1.2.3 Afwijking Programma Nieuwe Lasten t.o.v. de Kadernota

We hebben het PNL 2019-2022 (**bijlage II**), ten opzichte van de Kadernota, op een aantal onderdelen aangepast. Het gaat om de volgende aanpassingen:

- **Nieuwbouw zwembad**
We hebben een eenmalig bedrag van € 50.000 toegevoegd in jaarschijf 2019 voor het procesvoorstel nieuwbouw zwembad en sportaccommodatie Overbetuwe (voor meer achtergronden / nadere informatie zie raadsmemo 18inf00086).
- **Kerkepad**
Ten behoeve van de verbreding van het Kerkepad en het aanbrengen van een trottoir en verlichting is een investeringsbedrag van € 220.000 toegevoegd. Via jaarschijf 2017 van het PNL 2017-2020 was voor dit project al een budget van € 130.000 beschikbaar gesteld. Bij die aanvraag is echter onvoldoende rekening gehouden met o.a. grondverwerving, verlegging van waterwegen en aanpassing van de groen- en parkeervoorziening bij De Onderijen.
- **Fiets/wanderverbinding en natuurlijke oever met struinpad**
Hiervoor is een investeringsbedrag van € 400.000 toegevoegd aan het PNL. Ten noorden van Westeraam willen we de voorgenomen fiets-/wanderverbinding en natuurvriendelijke oever met struinpad realiseren zoals deze is opgenomen in het masterplan Park Lingezegen. Door het aanleggen van deze verbinding ontstaat een logische wandel- en fietsroute voor alle inwoners van Westeraam naar Park Lingezegen. Ook biedt het de mogelijkheid om een korte wandeling te maken in de wijk. Dit integrale project wordt mede gefinancierd door het

Waterschap (kosten aanleg natuurvriendelijke oever) en Park Lingezen (kosten aanleg brug over de Linge).

- **Revitalisering Centrumplan Driel en - Centrumplan Oosterhout**

Op grond van het bij de behandeling van der Kadernota 2019 aangenomen amendement A6 is de omschrijving van de PNL-posten "Opstellen centrumplan Driel" en "Opstellen centrumplan Oosterhout" gewijzigd in "Revitalisering centrumplan Driel" en "Revitalisering centrumplan Oosterhout". Tevens is conform het amendement het pm-bedrag bij beide posten gewijzigd in een totaal investeringsbedrag van € 3,0 miljoen. Op dit moment is gekozen voor een afschrijvingstermijn van 30 jaar omdat nog niet duidelijk hoe het investeringsbedrag zal worden ingezet (aanpassingen openbare ruimte is 20 jaar en nieuwbouw is 40 jaar).

Daarnaast is het rentepercentage voor de berekening van de kapitaallasten aangepast. Met ingang van de begroting 2019 wordt 2,0% gehanteerd in plaats van 2,5%. Zie hiervoor de nadere toelichting onder 1.3.3. Deze verlaging leidt tot lagere kapitaallasten in elk van de vier jaarschijven. In 2022 valt dat voordeel echter weg in de stelpost. De totale structurele lasten per jaarschijf van het PNL bij deze Programmabegroting zijn afgerond als volg:

2019	€ 818.000
2020	€ 590.000
2021	€ 314.000
2022	€ 250.000 (stelpost)

Naast bovenvermelde structurele bedragen wordt er via het PNL 2019-2022 per saldo € 2.820.000 aan middelen uit de algemene reserve gehaald. Voor diverse rioleringsprojecten wordt er in de jaren 2019-2022 voor ruim 1,1 miljoen over de voorziening riolering beschikt.

1.3 Uitgangspunten van deze begroting

In deze paragraaf lichten we de uitgangspunten en ontwikkelingen toe, die de basis zijn geweest voor de samenstelling van deze Programmabegroting.

1.3.1 Afwijking ten opzichte van de nullijn € 138.000

We hanteren de nullijn, dat wil zeggen dat er geen verhoging van budgetten plaatsvindt voor prijsstijging en areaaluitbreiding (toename woningen/inwoners, onderhoudsbestanden wegen, plantsoenen, etc.), tenzij een aanpassing onontkoombaar is. Het totaal van deze afwijkingen is gemaximeerd op € 138.000 per jaar.

Dit uitgangspunt is niet van toepassing op:

1. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden. De conceptbegroting van het samenwerkingsverband is hier leidend
2. Netto lasten sociale uitkeringen in brede zin;
3. Verhoging van de salariskosten. Deze worden geraamd op basis van de geldende cao.

1.3.2 Algemene uitkering op basis van de meicirculaire

Deze begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2018. Kort na Prinsjesdag verschijnt de septembercirculaire. Het effect van deze circulaire op de begroting 2019 leggen we aan u voor in Tussenrapportage 1 - 2019 (TR1 - 2019).

1.3.3. Tariefsaanpassingen 2019 belastingen en rechten

Uitgangspunten

- a. De tarieven voor de leges en de OZB worden maximaal met het inflatiepercentage verhoogd.
- b. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing is en blijft de 100% kostendekking het uitgangspunt.
- c. De tarieven voor de hondenbelasting worden niet verhoogd.

In deze begroting zit een stijging van de OZB- en legesopbrengst verwerkt die is gebaseerd op een inflatiepercentage van 1,5%. In de paragraaf lokale heffingen vindt u per heffing een indicatie van de tariefsaanpassingen. Dit is een indicatie aangezien u in het najaar de belasting- en legesverordeningen vaststelt.

1.3.3. Rente

Na de vaststelling van de Kadernota 2019 is opnieuw gekeken naar de rentepercentages. Het resultaat is een verlaging van de rentepercentages voor lang geld, nieuwe investeringen (PNL) en reserves/voorzieningen van 2,5% naar 2,0%. Voor de grondexploitatie rekenen we in deze begroting met 1,84% in plaats van met 2,5%.

Rentepercentages	Kadernota	Begroting
- nieuwe investeringen (PNL)	2,5	2,0
- grondexploitatie	2,5	1,84
- lang geld	2,5	2,0
- kort geld	0,5	0,5
- (over deel) reserves/voorzieningen	2,5	2,0

1.3.4. Meerjarenraming

Voor de meerjarenraming rekenen we met een stijging van **175** nieuwbouw woningen en **350** inwoners per jaar.

1.4 Ontwikkeling van de Algemene Reserve

In **bijlage III** geven wij een meerjarig overzicht van de reserves en voorzieningen met toelichtingen. Achter die bijlage is een overzicht van de algemene reserve opgenomen, waarin de afzonderlijke mutaties per jaarschijf zijn vermeld. In onderstaande tabel ziet u ontwikkeling van de algemene reserve volgens de Kadernota en volgens de begroting 2019. De bedragen zijn x € 1.000.

Jaar	Kadernota 2019	Actuele prognose
2019	24.102	23.937
2020	26.526	26.613
2021	30.532	30.582
2022	39.943	39.751

In de Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing geven wij toelichtingen op de ontwikkeling van het eenmalige en structurele weerstandsvermogen. De conclusies op basis van de geactualiseerde gegevens zijn op hoofdlijnen als volgt:

Het incidentele weerstandsvermogen (verhouding tussen eenmalige risico's en eenmalige weerstandscapaciteit) kwalificeren wij als: **ruim voldoende**

Het structurele weerstandsvermogen (structurele risico's t.o.v. structurele weerstandscapaciteit) ontwikkelt zich positief en kwalificeren wij als: **goed**

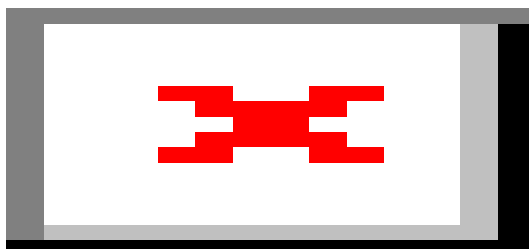
1.5 Recapitulatie

Hieronder is een recapitulatie opgenomen met de uitgaven per programma en de belangrijkste inkomsten voor de gemeente in 2019. Per saldo is er sprake van een begrotingsoverschot van afgerond € 2.145.000.

In 2019 wordt ruim € 94 miljoen uitgegeven aan de tien programma's en bijbehorende projecten. In onderstaande tabel ziet u hoe dat bedrag over de verschillende programma's wordt verdeeld.

UITGAVEN 2019 (bedragen afgerond op € 100.000)	
1. Openbare orde en veiligheid	€ 3.200.000

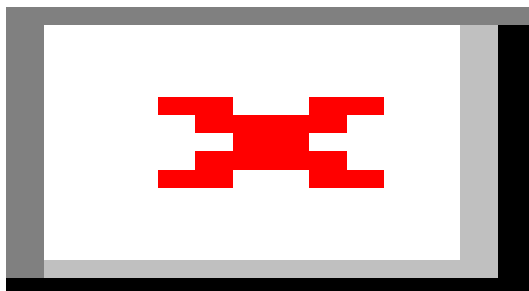
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 4.000.000
3. Economische zaken	€ 700.000
4. Onderwijs	€ 5.500.000
5. Cultuur, sport en recreatie	€ 7.300.000
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	€ 41.500.000
7. Volksgezondheid en milieu	€ 8.800.000
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€ 2.700.000
9. Financiën en bedrijfsvoering	€ 14.300.000
10. Algemeen bestuur	€ 2.800.000
Totale uitgaven programma's en bijbehorende projecten	€ 90.800.000
Diverse overige lasten (onvoorz., inning belast., stort. reserves)	€ 3.400.000
Totaal uitgaven	€ 94.200.000

Tegenover bovenstaande uitgaven staan uiteraard ook inkomsten. In onderstaande tabel is een specificatie opgenomen van de belangrijkste inkomstenbronnen in 2019.

INKOMSTEN 2019 (bedragen afgerond op € 100.000)	
OZB	€ 7.200.000
Afvalstoffenheffing	€ 3.900.000
Rioolheffing	€ 2.300.000
Huuropbrengst accommodaties (o.a. De Helster)	€ 1.300.000
Uitkeringen gemeentefonds	€ 54.700.000
Uitkeringen sociaal deelfonds	€ 7.700.000
Rente eigen en vreemd vermogen	€ 1.000.000
Leges (o.a. bouwvergunningen, APV)	€ 1.900.000
Doeluitkeringen Rijk (o.a. WWB)	€ 8.600.000
Precariobelasting	€ 600.000
Onttrekkingen uit reserves	€ 800.000

Diverse overige baten (incl. begrotingsoverschot € 2.145.000)	€ 6.300.000
Totaal inkomsten	€ 96.300.000

1.6 Nieuwe huisvesting

Inhoudelijk

In 2019 werken we verder aan het toekomstbestendig maken van de gemeentelijke huisvesting. In de informatiememo, die wij u begin juni 2018 hebben toegezonden, informeerden wij u uitgebreid over de laatste stand van zaken betreffende de uitvoering van de huisvestingsplannen.

Volgend jaar wordt de huidige begane grond (inclusief publiekshal) en het souterrain van het gemeentehuis grondig verbouwd en verduurzaamd, inclusief de bestaande gevels. Vervangende nieuwbouw wordt gerealiseerd aan de voorkant van het gemeentehuis. Hierdoor kan uiteindelijk bouwdeel 't Fort, wat in slechte staat van onderhoud verkeert, gesloopt worden. De voorbereidingen voor deze grootschalige verbouwing en nieuwbouw lopen volop, in nauwe samenwerking met verschillende (lokale) partners zoals architect en aannemer. De verwachting is dat in het vierde kwartaal van 2018 de bouwwerkzaamheden starten. Als eerste wordt er een tijdelijke hoofdentree met receptie en publieksbalies ingericht aan de achterzijde van 't Fort. Want tijdens de verbouwing blijft 'de winkel' natuurlijk gewoon geopend. Na de interne verhuizing van de balies en een aantal teams wordt een deel van de begane grond als eerste grondig gerenoveerd. Parallel worden de voorbereidingen voor de nieuwbouw aan de voorzijde getroffen. De verwachting is dat daar 'de eerste schop' begin 2019 de grond in gaat, om eind 2019 bouwkundig op te kunnen leveren. Daarna volgt de fase van inrichting en inhuizing. We streven naar een ingebruikname van de nieuwe publiekshal in het eerste kwartaal van 2020.

Vervolgens worden de oude gemeentelijke panden aan 't Fort gesloopt en zal de directe omgeving opnieuw worden ingericht, inclusief extra parkeerplaatsen. Deze herinrichting van 't Fort en de Wagenmakersstraat wordt integraal opgepakt ('werk met werk') met een goede inpassing van het gebied als resultaat. Deze herinrichting maakt geen onderdeel uit van project Huisvesting. Hiervoor wordt tijdig een apart project opgestart.

De gemeenteraad zal vanaf eind oktober 2018 geen gebruik meer kunnen maken van het gemeentehuis voor de Politieke Avonden en zal op locatie gaan vergaderen. De raadsvergaderingen en Ronde 1 vergaderingen worden gehouden in Het Westeraam, school voor VMBO, in Elst. De Ronde 2 vergaderingen (o.a. voorbereidende vergaderingen) worden op wisselende locaties georganiseerd in de kernen van Overbetuwe.

Risico's

De belangrijkste risico's binnen het project zijn de hoge prijsstijgingen in de bouw, grote onvoorziene

gebeurtenissen (zoals onbekend asbest en archeologische vondsten) en dat het budget uiteindelijk toch niet toereikend is.

In de Programmabegroting 2018 hebben wij al aangegeven dat twee risico's maar in zeer beperkte mate opgevangen kunnen worden binnen de in de raming opgenomen 'post onvoorzien':

- Mogelijkheid van archeologische vondsten op de plek van de aanbouw; het gemeentehuis bevindt zich in een gebied van hoge archeologische waarde.
- Prijsonzekerheid in de bouw; in de financiële raming is rekening gehouden met een prijsstijging van 3% in de periode tussen afronding Definitief Ontwerp (april 2018) en start bouw (3e/4e kwartaal 2018). De recente marktontwikkelingen laten echter hogere percentages zien. De werkwijze die we ook nu weer met de aannemer aangaan (werken binnen een plafondbedrag), heeft ook in fase 1 geleid tot realisatie binnen budget. We streven ernaar dit prijseffect door deze werkwijze te kunnen dempen.

Financieel

Een belangrijk uitgangspunt binnen het project is en blijft het streven naar budgetneutraliteit door middel van de inzet van bestaande dekkingsmiddelen op het vlak van huisvesting. In de Programmabegroting 2017 en 2018 heeft het investeringsbudget een plek gekregen. Conform de vastgestelde Kadernota 2019 is op het PNL 2019-2022 een post opgenomen voor ICT-voorzieningen voor in de nieuwe publieke ruimten.

In de Programmabegroting 2017 en Kadernota 2018 gaven wij reeds aan dat er in de overgangperiode 2017-2019 sprake kan zijn van frictiekosten en overige eenmalige kosten. En dat wij daarvoor tijdelijke financiële maatregelen treffen die zo mogelijk budgettair neutraal zijn. Wij doen dit o.a. door het aanwenden van structurele voordelen op de bedrijfsvoering als dekkingsmiddel. We houden deze dekkingsmiddelen gedurende de voorbereidings- en realisatieperiode binnen dit project en laten deze niet wegvloeien in rekeningsaldi.

Het afstoten van de kantoorlocatie Andelst heeft gezorgd voor extra besparingen op de bedrijfsvoering die nog niet ingezet waren als dekkingsmiddel voor project Huisvesting. Het gaat daarbij om het vervallen van de straalverbinding tussen Elst-Andelst en het huren van minder printers. Concreet gaat het om een extra investeringsbedrag van € 352.000. Aangezien het gaat om de inzet van bestaande dekkingsmiddelen, betreft dit een budgetneutrale ophoging van het totale investeringskrediet. Binnen de vastgestelde uitgangspunten wendten we deze vrijval aan ter dekking van investeringslasten voor project Huisvesting. Het projectbudget wordt alleen aangewend voor het realiseren van het gekozen ontwerp binnen de vooraf vastgestelde kwaliteitskaders, waaronder minimaal energielabel B en ARBO-comfortklasse B. In overeenstemming met de Financiële Verordening rapporteren wij hierover in TR3-2018, waarin de daadwerkelijke aanpassing financieel verwerkt wordt in een budgetneutrale begrotingswijziging over 2018.

PROGRAMMA 1 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Toelichting

Overbetuwe is een veilige gemeente en werkt daar voortdurend aan. We laten aan inwoners zien dat we daarmee succes hebben. Zo behouden en versterken we het gevoel van veiligheid. Overbetuwe richt zich daarbij vooral op vijf onderwerpen:

1. Preventie woninginbraken
2. Verkeersveiligheid
3. Risicocommunicatie over de gevolgen op het gebied van veiligheid van gebeurtenissen die plaatsvinden of kunnen plaatsvinden.
4. Overlast van personen in bepaalde woonvormen, bijvoorbeeld begeleid wonen, Heldringstichting.
5. Ondermijning (vermenging onderwereld met de bovenwereld)

Dit zijn onderwerpen waarbij we onze actieve rol op het gebied van veiligheid meer naar buiten willen laten zien. Veiligheid mag zich meer gaan profileren, juist ook om het veiligheidsgevoel dat er heerst onder de Overbetuwe inwoners te behouden. Het verbeteren van de veiligheid is vastgelegd in de Uitvoeringsagenda 2018-2022.

Beleidsnota's

<u>nota Integrale Veiligheid</u>	2015-2019
----------------------------------	-----------

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

Verhoging van de objectieve en subjectieve veiligheid voor alle inwoners, bezoekers en organisaties van Gemeente Overbetuwe om op die manier de kwaliteit van de leef-, woon- en werkomgeving te verbeteren.

Integrale Veiligheid is vooral een manier van (samen)werken. Dit gebeurt door een goede afstemming tussen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie van de gemeenten, Openbaar Ministerie, politie en, indien nodig, andere betrokken instanties in het district Rivierenland. Deze samenwerking bepaalt de effectiviteit van het veiligheidsbeleid. Samenwerking van de partijen versterkt de sociale cohesie in Overbetuwe en draagt daarbij bij aan het verbeteren van het veiligheidsgevoel.

We werken structureel aan een veilige samenleving door onder andere ondermijning tegen te gaan. Deze nieuwe ontwikkeling vraagt om extra budget. Het veiligheidsgevoel van onze inwoners is belangrijk. Dit vergroten wij door in te zetten op preventie en het weerbaarder maken van de samenleving. Daarbij hebben we bijvoorbeeld aandacht voor een goede inrichting van de openbare ruimte. In 2018 wordt er een nieuwe Nota Integrale Veiligheid 2019-2023 geschreven. De Raad krijgt een rol in het mede bepalen van de prioriteiten voor deze periode. Tevens zetten we meer in op handhaving.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 10: Handhaving

Het is een speerpunt om de capaciteit en kwaliteit van handhaving in Park Lingezegen te vergroten. Hiervoor zijn extra financiële middelen nodig. We willen een betere handhaving in park Lingezegen en trekken hierin samen op met de gemeente Lingewaard. Gemeente Lingewaard werft Boa domein II voor Park Lingezegen. In 2019 is ook de actualisatie van het handhavingsbeleid voorzien waar wij kijken naar de verschillende keuzes, prioritering en noodzakelijke capaciteit.

Middelen: zie PNL-post 2. Extra financiële middelen worden vanaf 2020 aangevraagd.

Speerpunt 11: Openbare orde en veiligheid

In juli 2015 heeft de gemeenteraad de Nota Integrale Veiligheid 2015-2019 vastgesteld. Het doel wat de gemeente wil bereiken met de uitvoering van deze nota is verhoging van de objectieve en subjectieve veiligheid. Om deze doelstelling te realiseren werden met verschillende in- en externe partners diverse activiteiten uitgevoerd op verschillende beleidsterreinen, zoals Veilige woon- en

leefomgeving, Bedrijvigheid en veiligheid, Jeugd en veiligheid, Fysieke veiligheid en Integriteit en veiligheid. Bij alle genoemde beleidsterreinen ligt het accent op preventie met als doel de weerbaarheid van onze inwoners en ondernemers te verhogen. In het eerste kwartaal van 2019 bieden we de gemeenteraad de Nota Integrale Veiligheid 2019 t/m 2022 ter vaststelling aan. Daarbij zal ook aandacht worden besteed aan een goede inrichting van de openbare ruimte omdat deze invloed heeft op de veiligheid(gevoelens) van onze inwoners en ondernemers. Mogelijke opties zijn bijvoorbeeld verlichting en/of cameratoezicht. In 2019 zal geïnterviewd worden welke locaties hiervoor in aanmerking komen en welke maatregelen dan getroffen moeten worden.
Middelen: zie PNL-post 1 en 3.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.200.054	3.200.054	3.200.054	3.200.054
Baten	67.478	67.478	67.478	67.478
Resultaat	-3.132.576	-3.132.576	-3.132.576	-3.132.576

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.192.427	2.192.427	2.192.427	2.192.427

Taakveld 1.2 Openbare orde en Veiligheid

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.007.627	1.007.627	1.007.627	1.007.627
Baten	67.478	67.478	67.478	67.478
Resultaat	-940.149	-940.149	-940.149	-940.149

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. BCF	2019	2020	2021	2022
1.	Ondermijning structureel bedrag	2019	(exploitatie)	25.000			
2.	Handhaving BOA's						
a.	Extra voertuig (investering)	2019	35.000		3.896		
b.	Extra voertuig (structurele exploitatielasten)	2019	(exploitatie)	4.000			
c.	Persoonlijke uitrusting	2019	(exploitatie)	8.000			
			TOTAAL	37.000	3.896	0	0
Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
3.	Proj. Stop Fietsendiefstal stations Elst + Zetten/A.	2019	71.000	71.000			
			TOTAAL	71.000	0	0	0

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:
Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Overbetuwe	nederland	Bron	Beschrijving
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016 2017 2018	2	1	CBS - Diefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Overbetuwe	1,9	CBS - Diefstallen	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
		2017	Nederland	2,9		
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Overbetuwe	3,6	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
		2017	Nederland	5		
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Overbetuwe	3,7	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
		2017	Nederland	4,8		
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inw 12-17jr	2017	Overbetuwe	77	Bureau Halt	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar
		2017	Nederland	131		
Hardekern jongeren	per 10.000 inw 12-14jr	2014	Overbetuwe	0,5	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)	Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar. Deze indicator is onderdeel BBV en komt te vervallen. Bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling wordt deze indicator van Waarstaatjegemeente.nl gehaald.
		2014	Nederland	1,3		

PROGRAMMA 2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Toelichting

Gemeente Overbetuwe ligt centraal tussen Arnhem en Nijmegen aan een knooppunt van snelwegen en een belangrijke openbaar vervoer as. We zetten maximaal in op een goede bereikbaarheid en ontsluiting van onze gemeente.

Een snelle en veilige afwikkeling van verkeersstromen, inclusief het goederenvervoer, vinden wij belangrijk. Vanzelfsprekend hebben we aandacht voor de leefbaarheid van de kernen en willen we verkeershinder zo veel mogelijk beperken. We werken intensief samen met verschillende medeoverheden en externe partijen.

Beleidsnota's

Historische invalswegen	2010
Gemeentelijk Mobiliteitsplan Overbetuwe (GMO)	2004
Toekomstvisie+	2009
Gebiedsvisie stationsomgeving Zetten-Andelst	2015
Betere bereikbaarheid van modaliteit naar mobiliteit-uitwerking OV-visie, fase 1 (2020)	2016
Fietsvisie Stadsregio Arnhem-Nijmegen	2010
Regionale Aanpak mobiliteit stadsregio Arnhem-Nijmegen	2011

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

We zetten in op een compleet, samenhangend en veilig verkeer- en vervoersnetwerk. Er moet ruimte zijn voor alle vervoerswijzen (fiets, auto, ov en voetgangers); keuzevrijheid voor de reizigers die aansluit bij de behoefte en het oppakken van innovatieve oplossingen (o.a. slimme mobiliteit). Hierin speelt duurzaamheid een belangrijke rol. We gaan door met de uitvoering van de fietsagenda van de fietsnota "Overbetuwe fietst verder". We optimaliseren het netwerk door realisatie van projecten zoals de stationsomgeving Zetten-Andelst, spoorkruisingen Elst Noord en afslag 38/ontsluiting RTG. We doen onderzoek naar verbetering van het netwerk door te zoeken naar nieuwe (maatwerk)oplossingen die passen bij de behoefte van onze inwoners.

Voor de realisatie van Knoop 38 zijn door de gemeenteraad in oktober 2017 kaders gesteld en is een amendement aangenomen. Op basis van de kaders is een overeenkomst met de provincie Gelderland gesloten. In de overeenkomst is bepaald dat de provincie verantwoordelijk is voor de realisatie van de RTG en de ontsluitingsweg, met de bijbehorende inpassingsmaatregelen. Voor de zogenaamde gebiedsmaatregelen is de gemeente verantwoordelijk.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 12: Mobiliteit

Gemeente Overbetuwe heeft een groot oppervlakte, diverse kernen en een niet altijd toereikend voorzieningenniveau dicht bij haar inwoners voor alle levensbehoeften. Dit zorgt ervoor dat inwoners van Overbetuwe een hoge mate van zelfredzaamheid moeten hebben bij verplaatsingen voor hun dagelijkse en niet dagelijkse bezigheden. Voor een groot deel van onze inwoners is dit geen probleem maar er is ook een groep die afhankelijk is van geregeld vervoer (openbaar vervoer, regiotaxi, doelgroepenvervoer). We willen dat deze groep mobiel blijft en waar nodig juist beter vervoer krijgt dat aansluit bij de behoefte. De leefbaarheid in de kernen is een belangrijk punt voor de toekomst en waar mobiliteit een grote rol speelt. De provincie is verantwoordelijk voor het regionale openbaar vervoer. In de visie die ze hebben opgesteld kiezen ze ervoor om de drukke corridors tussen de steden en het stedelijk netwerk verder te ontwikkelen (snel, hoge frequentie en betrouwbaar) en ze willen inzetten op nieuwe mobiliteitsconcepten (flexibel en maatwerk). De provincie bereidt een nieuwe openbaar vervoer concessie voor waarin ze vier doelstellingen centraal stellen:

1. Aansluiting op reizigersstromen en veranderende vervoerbehoefte en kwaliteitseisen van reizigers

2. Toekomstvast OV door versterking van een voor reizigers en provincies betaalbaar kernnet
3. Ruimte voor nieuwe vervoervormen/mobiliteitsconcepten (flexnet)
4. Verdere verduurzaming OV

Wij sluiten ons aan bij deze nieuwe visie van de provincie, waarbij we het openbaar vervoer optimaal faciliteren tussen onze kernen en de omliggende steden.

We delen het speerpunt op in twee onderdelen:

1A. Ontwikkelagenda: We stellen een ontwikkelagenda op. Deze bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijven we de trends, analyseren we de huidige vervoersvoorzieningen en behoeften van onze inwoners. Hieruit moet duidelijk worden wat onze uitdagingen zijn. We nemen hierin ook mee het doelgroepenvervoer. In het tweede deel geven we actiepunten aan waarmee we aan de slag gaan.

1B. Duurzame Mobiliteitsprojecten: We gaan verkennen waar kansen liggen om mobiliteitsprojecten op te starten. Dit doen we samen met onze inwoners en ondernemers. Vervolgens gaan we projecten uitvoeren.

Middelen: zie PNL-posten 4 en 5.

Speerpunt 13: Optimale verbindingen tussen kernen

We geven uitvoering aan de acties uit de fietsagenda, onderdeel van de vastgestelde notitie "Overbetuwe fietst verder" Naar een optimaal fietsnetwerk tussen de kernen (raadsbesluit 9 januari 2018). De agenda bestaat uit 25 acties die we de komende jaren gaan oppakken. Een van de punten is de fietsverbinding langs de Linge. Voor deze recreatieve drager stellen we een apart traject op.

Middelen: zie PNL-posten 7 en 8.

Speerpunt 30: Elst Centraal

Elst Centraal omvat de herontwikkeling van de stationsomgeving in Elst. De opdracht voor de integrale ontwikkeling van Elst Centraal is bepaald in 2009 met de ontwikkelingsstrategie en de stedenbouwkundige visie. Nadien is het ruimtelijke kader voor de planuitwerking vastgesteld in het stedenbouwkundig plan uit 2012 en in datzelfde jaar is het bestemmingsplan voor de eerste fase van Elst Centraal vastgesteld. We hebben in 2014 bepalende besluiten over (de programmering in) Elst Centraal genomen: o.a. het schrappen van het Huis der Gemeente, de overname van de P+R-garage door de gemeente van NS en de realisatie van de onderdoorgangen voor langzaam- en snelverkeer in opdracht van de Stadsregio Arnhem Nijmegen en opgeleverd in 2016. Afgelopen mei 2018 is de geactualiseerde grondexploitatie door de raad vastgesteld.

Het beoogde resultaat is een moderne veilige stationsomgeving met ruimte voor wonen en werken. Stappen op hoofdlijnen om beoogd resultaat te behalen:

Stappen	Resultaat 2021
Ontwikkelen woonlocatie Het Klooster	Start bouw Het Klooster
Ontwikkelen woonlocatie De Woongaard	Start voorbereidingen De Woongaard (indien prioritering positief)
Mogelijk maken van ontwikkelingen op Spoorlaan I, II en III	Omgevingsbevoegdheid voor Spoorlaan I, II en III onherroepelijk vastgesteld & Intentieovereenkomst voor ontwikkelingen op Spoorlaan I, II en III
Ontwikkelen woonlocatie Spoorlaan-West	Start bouw Spoorlaan-West
Reconstructie Nieuwe Aamsestraat	Reconstructie Nieuwe Aamsestraat is gereed

Ten behoeve van dit speerpunt is reeds een GREX opgesteld. In mei 2018 is de geactualiseerde grondexploitatie door de raad vastgesteld.

Speerpunt 33: Verbeteren infrastructuur Elst Noord

We geven uitvoering aan de afspraak uit het coalitieakkoord: "Schrappen van de Noord Tangent en ontwikkelen van een verkeersveilig alternatief." Een verkeersveilige en adequate verkeerstructuur voor

Elst Noord. Opheffen van de gelijkvloerse spoorkruisingen vergroot de veiligheid op het spoor en op de weg en neemt een knelpunt weg in de landelijke dienstregeling en de doorstroming van het verkeer.

Middelen: zie PNL-post 18

Speerpunt 34: Stationsomgeving Zetten-Andelst

We geven uitvoering aan de ambitie die is gesteld in de Gebiedsvisie Stationsomgeving Zetten-Andelst: een impuls geven aan de kwaliteitsverbetering van het stationsgebied. Belangrijke kwesties zijn de bereikbaarheid van het station, relatie station en Zetten en benutting en gebruik van de beschikbare ruimte rondom het station. Er is een voorstel uitgewerkt voor de herinrichting van de directe stationsomgeving. Deze maatregelen willen we gaan realiseren. We beschouwen deze maatregelen als de eerste fase. Vervolgens gaan we verkennen wat er nodig is om invulling te geven aan de ambities om de relatie te versterken tussen station en Zetten en de verbetering.

Middelen: zie PNL-post 6.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.030.432	4.030.432	4.030.432	4.030.432
Baten	25.715	25.715	25.715	25.715
Resultaat	-4.004.717	-4.004.717	-4.004.717	-4.004.717

Taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.786.850	3.786.850	3.786.850	3.786.850
Baten	25.715	25.715	25.715	25.715
Resultaat	-3.761.135	-3.761.135	-3.761.135	-3.761.135

Taakveld 2.2 Parkeren

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	194.634	194.634	194.634	194.634

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	48.948	48.948	48.948	48.948

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. BCF	2019	2020	2021	2022
6.	Stationsomgeving Zetten-Andelst						
b.	Investeringsbedrag	2019	450.000		27.521		
7.	Ontwikkelingsvisie Linge						

b.	Uitvoeringsmaatregelen	2021	pm				pm
8.	<u>Uitvoering Fietsagenda</u>						
a.	Jaarschijf 2019	2019	200.000		12.231		
b.	Jaarschijf 2020	2020	200.000			12.231	
9.	Renovatie Paulstraat Slijk-Ewijk	2020	245.500			15.014	
10.	Herinrichting Hoge Wick/Spaanstraat Oosterhout	2020	471.000			28.805	
11.	<u>Herinr. oorgaande wegen Vriesenenk / Huyenk.</u>						
a.	Jaarschijf 2020	2020	450.000			27.521	
b.	Jaarschijf 2021	2021	450.000				27.521
12.	Renovatie kruising Dauw-Griegstraat Elst	2020	108.000			6.605	
13.	Rehabilitatie Rådeckerstr. en 2e Lange Voren Elst	2019	585.000		35.777		
14.	Dwarsonvlakheid verharding door boomwortels (Betreft periode 2019-2022 dus in totaal 200.000)	2019	(exploitatie)	50.000			
15.	Verbeteren ontsluiting De Schalm in Andelst	2019	130.000		7.950		
16.	<u>Reconstructie Bloemenbuurt Heteren</u>						
a.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2018	2018	173.333	10.600			
b.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2019	2019	173.333		10.600		
c.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2020	2020	173.333			10.600	
17.	<u>Herinr. Mozartstraat vanaf Griegstraat Elst</u>						
a.	Herinr. Mozartstraat vanaf Griegstraat Elst 2019	2019	125.000		7.645		
b.	Herinr. Mozartstraat vanaf Griegstraat Elst 2020	2020	125.000			7.645	
18.	<u>Infrastructuur Elst Noord</u>						
a.	Spookkruisingen Weteringsewal en Rijksweg N.	2018	2.925.000	178.883			
b.	Spookkruisingen Weteringsewal en Rijksweg N.	2019	2.925.000		178.883		
19.	Aanv. budg. verbreden Kerkepad (PNL-pst 8-17)	2019	220.000		13.454		
20.	Fiets-/wandelper. en natuurvr. oever met struinp.	2019	400.000		24.223		
			TOTAAL	239.483	318.284	108.421	27.521
	Eenmalige nieuwe lasten:						
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
4.	<u>Duurzame mobiliteit</u>						
a.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2019	2019	25.000	25.000			
b.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2020	2020	25.000		25.000		
5.	Mobiliteit op maat	2019	100.000	100.000			
6.	<u>Stationsomgeving Zetten-Andelst</u>						
a.	Eenmalig bedrag	2019	50.000	50.000			
7.	<u>Ontwikkelingsvisie Linge</u>						
a.	Eenmalig budget opstellen visie	2019	50.000	50.000			
			TOTAAL	225.000	25.000	0	0

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	%	2015	Overbetuwe	7	VeiligheidNL	Verkeersongeval met motorvoertuig als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen. Deze indicator is onderdeel BBV en komt te vervallen. Bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling wordt deze indicator van Waarstaatjegemeente.nl gehaald.
		2015	Nederland	8		
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser	%	2015	Overbetuwe	10	VeiligheidNL	Vervoersongeval met fietser als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen. Deze indicator is onderdeel BBV en komt te vervallen. Bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling wordt deze indicator van Waarstaatjegemeente.nl gehaald.
		2015	Nederland	9		

PROGRAMMA 3 ECONOMISCHE ZAKEN

Toelichting

Overbetuwe heeft ruim 4.000 bedrijven. Uit onderzoek blijkt dat Overbetuwe bij de 50 toplocaties van Nederland hoort. Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid, participatiebanen en hebben een belangrijke bijdrage in de sociale structuur van onze gemeenschap. Gemeente Overbetuwe vindt het daarom belangrijk om het huidige ondernemingsklimaat te behouden/versterken en te zorgen voor een goede dienstverlening voor ondernemers.

Beleidsnota's

Economisch Uitvoeringsprogramma	2015
---	------

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

Sterk ondernemersklimaat en ondernemersvriendelijke dienstverlening. De gemeente Overbetuwe zet samen met Overbetuwse ondernemers in op volgende drie speerpunten:

- Ambitie en samenwerking
- Ondernemersvriendelijke gemeente
- Sterke en vitale werklocaties

We hebben de ambitie een van de meest ondernemers vriendelijke gemeente van Nederland te blijven. Daarvoor werken wij nauw samen met ondernemers. Met hen stellen wij een economische visie op en lossen we knelpunten samen op. Voor de vestiging van bedrijven zoeken wij naar maatwerk oplossingen.

We zetten maximaal in op lokaal ondernemerschap en stimuleren startende ondernemers. Bij ons eigen inkoop en aanbestedingsbeleid willen we meer aandacht voor duurzaamheid, "social return" en lokaal ondernemerschap. Voor het punt van startende ondernemers zetten we een onderzoek op naar de behoeften van startende ondernemers. We vinden het eveneens van belang dat de gemiddelde hoge kwaliteit van onze bedrijventerreinen en andere werklocaties op peil gehouden wordt. Hiervoor verrichten we onderzoek naar oplossingsmogelijkheden en komen tot voorstellen tot maatregelen op alle bedrijventerreinen. We verminderen administratieve lasten en werken vanuit de Triple Helix aan een betere aansluiting tussen onderwijs en ondernemers.

De leefbaarheid in het buitengebied behouden we door op vrijkomende locaties binnen de Omgevingswet passende maatwerkafspraken te maken. Ook bieden we ruimte voor nevenactiviteiten op het gebied van recreatie, toerisme, natuurbeheer of andere bedrijvigheid.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 15: Economisch Uitvoeringsprogramma

Wij willen dat Overbetuwe één van de Ondernemer vriendelijkste gemeenten van Nederland is. Dat willen we bereiken door versterking van de functie van bedrijvencontactfunctionaris, door verminderen van administratieve lasten en door het schrappen van bepaalde vormen van leges (principe "klein gebaar, groot plezier" zoals de kleine terrasvergunning). Bij het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente willen wij meer aandacht geven aan duurzaamheid en "social return" en lokaal ondernemerschap daarbij maximaal inzetten. Onze bedrijfsterreinen en andere werklocaties zijn gemiddeld van een hoge kwaliteit. Dat willen wij zo houden, want ook dat bevordert een uitstekend ondernemingsklimaat. Wij zijn alert op vragen uit de markt om daar adequaat op te kunnen inspelen.

De leefbaarheid in het buitengebied willen wij behouden door op vrijkomende locaties (en/of bij veranderende bedrijfsvoering/activiteiten) binnen de Omgevingswet passende maatwerkafspraken te maken. Te denken valt aan stallingen in vrijkomende agrarische panden. Ook moet ruimte geboden worden voor nevenactiviteiten op het gebied van recreatie, toerisme, natuurbeheer of andere bedrijvigheid.

Het huidige Economisch Uitvoeringsprogramma 2017-2018 moet worden aangepast. In het eerste kwartaal van 2019 stellen we het Economisch Uitvoeringsprogramma 2019-2022 op. Bij het opstellen van het Economisch Uitvoeringsprogramma 2019-2022 staat de input van het bedrijfsleven centraal. *Middelen: zie PNL-posten 21 en 22.*

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	725.774	725.774	725.774	725.774
Baten	354.113	354.113	354.113	354.113
Resultaat	-371.661	-371.661	-371.661	-371.661

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	349.654	349.654	349.654	349.654

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	336.347	336.347	336.347	336.347
Baten	317.072	317.072	317.072	317.072
Resultaat	-19.275	-19.275	-19.275	-19.275

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket- en regelingen

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	39.773	39.773	39.773	39.773
Baten	37.041	37.041	37.041	37.041
Resultaat	-2.732	-2.732	-2.732	-2.732

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Geen.							
Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
21.	Onderzoek behoeften startende ondernemers	2019	25.000	25.000			
22.	Kwaliteit werklocaties	2019	25.000	25.000			
			TOTAAL	50.000	0	0	0

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:
Ondernemerscentrum De Schalm BV

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2017	Overbetuwe	661,4	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2017	Nederland	758,2		
Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2017	Overbetuwe	144,6	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2017	Nederland	139,7		
Funciemenging	%	2017	Overbetuwe	50,8	LISA	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2017	Nederland	52,4		

PROGRAMMA 4 ONDERWIJS

Toelichting

Goed en passend onderwijs biedt alle kinderen een goede basis voor de rest van hun leven. We gaan uit van de kracht van de kinderen en hun ouders. Gemeente schept kansen door onderwijs goed te faciliteren op de gebieden waar zij verantwoordelijk voor is: huisvesting, een zorgstructuur, schoolbegeleiding en educatie op het gebied van cultuur, natuur en milieu. Uitgangspunt is dat onderwijs en zorg dichtbij ieder kind beschikbaar zijn voor zover dat mogelijk is gezien de schaalgrootte van onze gemeente. Voor kinderen die een extra steun in de rug nodig hebben, investeren we meer dan wettelijk voorgeschreven in voor- en voerschoolse educatie, passend onderwijs en leerlingenvervoer.

Wij willen de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren. Bijvoorbeeld door lokale en regionale ondernemers aan het onderwijs te koppelen. Wij willen een goede beroepskeuze (en voorafgaand daaraan een geschikte profielkeuze) stimuleren voor alle leerlingen van het Voorgezet Onderwijs.

Voldoende digitale, reken- en lees- en schrijfvaardigheden zijn een basis vereiste om mee te kunnen blijven doen in de maatschappij. Daarom willen wij extra werk maken van de bestrijding van laaggeletterdheid.

Beleidsnota's

Beleidsplan sociaal domein 2017 - 2021	2017
Beleidsplan Sociaal domein 2015 - 2017	2014
Nota Leerlingenvervoer	2014
Nota toezicht en handhavingsbeleid Kinderopvang	2013
Bibliotheekvisie	2015
Onderwijsbegeleiding	2009
Jeugdbeleid	2011
VVE beleid	2013

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

In stand houden van een divers onderwijsaanbod in voldoende ruime, adequate en toekomstbestendige gebouwen. Door een kwalitatief goede leer- en ontwikkelomgeving te bieden maken wij een leven lang leren mogelijk.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 16: Strategisch Meerjarig Huisvestingsplan 2020

Samen met de schoolbesturen (en voerschoolse voorzieningen) investeren we in kwalitatieve, functionele en eigentijdse scholen, die de diverse onderwijskundige en maatschappelijke vraagstukken aankunnen, zoals o.a. de ontwikkeling van integrale kind centra. Hiervoor stellen wij in 2019 een strategisch meerjarenplan huisvesting onderwijs (SHP) op. Bij de uitwerking van SHP wordt uitgegaan van een periode van 16 jaar, 2020-2036. Dat past binnen het onlangs opgestelde advies d.d. 13 april 2018 van de PO-Raad, VO-raad en VNG (Concretisering Huisvestingsvoorstel) aan het ministerie van OCW. Hiermee sluiten wij aan op de gemeentelijke raadscycli van veelvoud van 4 jaar.

Naast de huisvesting is er in dit integrale plan ook aandacht voor gezonde scholen, bereikbaarheid en verkeersveiligheid bij scholen. We onderzoeken de mogelijkheden voor Integrale Kind Centra. Blijvende aandacht is nodig voor voldoende stage- en bedrijfservaringsplaatsen en, aansluitend, werkgelegenheid. Uiteraard is hiervoor de samenwerking met onze ondernemers erg belangrijk. Het leren stopt niet als de schoolperiode wordt afgesloten. Voor inwoners die het nodig hebben om zich

verder te ontwikkelen, bieden we volwasseneneducatie aan.

Middelen: zie PNL-post 23.

Speerpunt 17: Doorlopende leerlijn

We zetten in op het voorkomen van onderwijsachterstanden en het voortijdig zonder startkwalificatie verlaten van het onderwijs.

Middelen: hiervoor is budget beschikbaar binnen bestaande middelen.

Speerpunt 37: Huisvesting OBC

Het huidige Over Betuwe College (OBC) te Elst is gehuisvest op twee locaties. Een hoofdgebouw aan de Van der Duyn Maasdamstraat met daarin de onderbouw van MAVO/HAVO en een gebouw aan de Mozartstraat met daarin de bovenbouw. Onderzoek aan deze gebouwen volgens de richtlijnen die daarvoor gelden, toont aan dat de onderhoudsstaat matig is. De groei van het aantal leerlingen van het OBC speelt ook een rol. Volgens leerling tellingen en prognoses overstijgt het aantal leerlingen langdurig het aantal waarvoor volgens de normen ruimte is in beide gebouwen. Het aantal leerlingen en de kwaliteit van de huisvesting is reden geweest voor het OBC en de gemeente om in gesprek te gaan over vernieuwing van de huisvesting. De gemeente heeft onderzoek gedaan naar mogelijke locaties voor nieuwbouw van OBC. De stuurgroep heeft in december 2017 de locatie Vinkenhof gekozen voor de nieuw te bouwen school.

Om het project mogelijk te maken moet er een bestemmingsplanprocedure doorlopen worden. Op dit moment worden de onderzoeken t.b.v. bestemmingsplan voorbereid. Er is een verkeersstudie verricht. Ook wordt er gewerkt aan de stedenbouwkundige visie. Door het OBC wordt een schetsontwerp van de school gemaakt.

Middelen: hiervoor is budget beschikbaar binnen bestaande middelen.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	5.501.905	5.501.905	5.501.905	5.501.905
Baten	175.829	175.829	175.829	175.829
Resultaat	-5.326.076	-5.326.076	-5.326.076	-5.326.076

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	8.009	8.009	8.009	8.009

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.132.284	3.132.284	3.132.284	3.132.284
Baten	71.691	71.691	71.691	71.691
Resultaat	-3.060.593	-3.060.593	-3.060.593	-3.060.593

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.361.612	2.361.612	2.361.612	2.361.612
Baten	104.138	104.138	104.138	104.138
Resultaat	-2.257.474	-2.257.474	-2.257.474	-2.257.474

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invester. BCF	2019	2020	2021	2022
24.	Bijdr. achterstall. en planm. onderh. De Vallei	2019	515.000		40.080		
25.	Onderwijsleerpakk. en meubilair De Wegwijzer	2019	53.116		5.913		
26.	<u>Onderwijshuisvesting</u>						
a.	Uitbreiding eerste inrichting basisschool De Vallei	2018	33.077	3.682			
b.	Uitbreiding 1e inrichting De Meeuwenberg	2018	17.431	1.941			
c.	Uitbreiding schoolgebouw De Meeuwenberg	2018	177.929	6.504			
d.	1e inrichting basisschool Zonnepoort	2018	4.118	458			
			TOTAAL	12.585	45.993	0	0
Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
23.	Opstellen strat. meerjarig huisvest. onderw. (SHP)	2019	40.000	40.000			
			TOTAAL	40.000	0	0	0

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

MGR Sociaal Domein regio centraal Gelderland

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2016	Overbetuwe	1,3	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2"
		2016	Nederland	1,7		
Absoluut verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	Overbetuwe	0	Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".
		2017	Nederland	1,82		
Relatief verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	Overbetuwe	15,78	Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".
		2017	Nederland	26,58		

PROGRAMMA 5 CULTUUR, SPORT EN RECREATIE

Toelichting

De gemeente streeft naar een variatie en diversiteit in culturele uitingen. Kernwoorden daarbij zijn verbinding, samenwerken en ontmoeten, waarbij jeugd en educatie belangrijke onderwerpen zijn. Met voorzieningen passend bij de profielen van de verschillende kernen willen we beter aansluiten bij de wensen van de bewoners en de eigen positie tussen Arnhem en Nijmegen versterken. De leefbaarheid van dorpen moet dus behouden blijven, met aandacht voor de diverse karakters. Overbetuwe heeft al veel te bieden aan kunst, cultuur en erfgoed. Dat willen we graag behouden en verder ontwikkelen.

Uit de meest recente sportnota blijkt dat de gemeente een sportieve gemeente is. Voor de inwoner is er van alles te doen. Van binnen- tot buitensporten en van individuele tot teamsporten. Een belangrijke bouwsteen is de keuze voor de versterking van de sportieve infrastructuur. Daarnaast willen we de positieve maatschappelijke effecten van sport, zoals gezondheid en participatie beter benutten. Het taakveld recreatie en toerisme heeft als doelstelling om samen met de gemeente Lingewaard recreatie en toerisme te versterken en daardoor de aantrekkelijkheid van het gebied te vergroten. Dit doen we bijvoorbeeld door verblijfsmogelijkheden uit te breiden, dagrecreatie te bevorderen en bereikbaarheid te optimaliseren. Daarbij zijn marketing en communicatie sleutelwoorden.

Cultuur, sport en recreatie staan overigens niet los van andere beleidsterreinen. Het zijn namelijk beleidsterreinen die een bijdrage leveren aan het realiseren van onze brede maatschappelijke doelen, zoals meedoen, multifunctionaliteit en eigen kracht.

Beleidsnota's

Sportnota Sterk(er) aan de basis	2013
Startnota archeologische monumentenzorg Overbetuwe	2009
Nota Kunst en Cultuur	2017
Erfgoedplan Overbetuwe	2004
Actualisatie Flora en Fauna-onderzoek Elst Centraal	2009
Natuurwaardenonderzoek	2003
Uitvoeringsbeleid evenementen	2016
Landschapsvisie	2010
Monumentenlijst 2014	2014
Nota kampeerbeleid	2008
Nota recreatie en toerisme	2017
Nota Toeristische bewegwijzering	2013

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

De kleinere activiteiten die tot het culturele erfgoed behoren, moeten in stand blijven en worden door ons gefaciliteerd. We blijven het kennismaken met toneel en cabaret door leerlingen van het basisonderwijs faciliteren. Samen met verenigingen en stichtingen verkennen we in de 2e helft van 2019 de opties om de regeling van 'kleine subsidies' uit te breiden.

We hebben de aandacht voor onze historie met betrekking tot de Romeinse tijd en de 2^e Wereldoorlog. Deze ambitie vloeit voort uit de nota recreatie. Voor de herdenking van de 2^e Wereldoorlog is extra budget nodig om aan te sluiten bij en onderdeel te zijn van het Masterplan Airborneregio.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 18: Sportnota

Voor het realiseren van een Vitaal Sportpark op de Pas is er een budget gereserveerd. Er wordt daarnaast in 2019 een onderzoek uitgevoerd om te kijken in welke kernen een Vitaal Sportpark wenselijk en mogelijk is. Er komt in 2019 ook een sportnota waarbij we zowel naar sportstimulering als naar zaken rondom subsidiëring, tarieven en beheer/onderhoud kijken. Het uitgangspunt blijft dat de vereniging verantwoordelijk is voor de verblijfsaccommodatie en de gemeente voor de basisfaciliteiten, zoals velden en kleedkamers. Zo zetten we actief in op de huidige behoefte van voetbalclub Excelsior Zetten en de korfbalvereniging Zetten.

Middelen: zie PNL-posten 27, 28, 30, 32 en 33.

Speerpunt 19: Uitvoering nota Kunst, cultuur en Erfgoed

Het verbeteren van cultuureducatie is een belangrijk thema in de Cultuurnota Schatten van Waarde 2017-2020. Met de start van het programma Cultuur met Kwaliteit bij de basisscholen in 2017/2018 wordt cultuur in brede zin toegankelijk gemaakt voor de jeugd. Het programma is vanuit het Rijk geïnitieerd, wordt door scholen uitgevoerd en ondersteund door gemeenten. Podiumkunsten en muziekonderwijs maken hier deel van uit. Wij blijven het kennismaken met toneel en cabaret door leerlingen van het basisonderwijs stimuleren. We geven uitvoering aan motie 13 'meer muziek in de klas'. Muziek draagt op een unieke wijze bij aan de ontwikkeling. Met het programma 'Meer Muziek in de Klas' en de regeling Impuls Muziekonderwijs kan beter muziekonderwijs verankerd worden op de Overbetuwe scholen.

Speerpunt 20: Nota toerisme en recreatie

We willen initiatieven en evenementen die zich richten op de aandacht naar onze historie m.b.t. de Romeinse Tijd en de Tweede Wereldoorlog ondersteunen en samenbrengen met regionale herdenkingen. Gezamenlijk met andere gemeenten in het rivierengebied en binnen de Airborne Region een samenhangend programma voor 2019 en 2020 realiseren waarin op basis van de pijlers herdenken, beseffen en beleven het oorlogsverhaal van de Airborne Region en het rivierengebied op de kaart wordt gezet en verduurzaamd voor de eigen inwoners als bezoekers van dit gebied (herinneringstoerisme). Om dit te realiseren zijn voor de Airborne Region en het rivierengebied masterplannen opgesteld, mede in opdracht van de gemeente Overbetuwe en mede door de gemeente Overbetuwe, die de komende periode tot en met 2020 moeten worden uitgevoerd met de betrokken gemeenten en het werkveld in beide regio's.

Middelen: zie PNL-posten 29 en 37.

Speerpunt 25: MFC Valburg

Realisatie in deze raadsperiode van een multifunctionele accommodatie met een centraal ontmoetingshart ter behoud en bevordering van de leefbaarheid, de levendigheid en de maatschappelijke voorzieningen in de kern Valburg. Er is inmiddels een go op de plannen en het budget is beschikbaar, zodat de bouw kan starten in 2019.

Speerpunt 26: MFC Herveld

In de kern Herveld-Andelst gaat het om het versterken van de dorpshuisfunctie en het bewegingsonderwijs/sport. De leefbaarheid en de levendigheid van de kern Herveld-Andelst wordt daarmee behouden. Daartoe wordt de Hoenderik gerenoveerd en wordt aangrenzend een nieuwe sportzaal gebouwd. In deze raadsperiode wordt dat afgerond. Er is namelijk gestart met de noodzakelijke procedures voor deze ontwikkeling en er is budget toegekend. Start bouw is te voorzien eind 2019.

Speerpunt 27: MFC Randwijk

De afzonderlijke en gedateerde gebouwen van het dorps huis Randwijks Hof en de voetbalvereniging EMM worden door een nieuwe Multifunctionele accommodatie vervangen. Dat dient in deze raadsperiode gerealiseerd te worden. Het definitief ontwerp is vastgesteld en de middelen zijn beschikbaar. De noodzakelijke procedures zijn gestart. In het overleg met partijen zijn extra duurzaamheidsmaatregelen als wenselijk naar voren gekomen. Hier moet nog een besluit over worden genomen. Op basis van de vastgestelde plannen is de start bouw voorzien eind 2019. Het lopende onderzoek kan hierin enigszins vertragend werken, maar realisatie in deze raadsperiode is zeer reëel.

Middelen: zie PNL-post 54.

Speerpunt 31: Visie op zwembaden

De visie op zwembaden omvat het behoefteonderzoek en locatieonderzoek ten behoeve van de nieuwbouw van een zwembad en sportaccommodatie ter vervanging van de Helster. 'Visie op zwembaden' was een bestaand speerpunt in de uitvoeringsagenda van het coalitieakkoord 2014-2018. Het college heeft in het coalitieprogramma 2018 – 2022 de ambitie opgenomen in deze bestuursperiode te willen starten met een nieuw zwembad en overdekte sportaccommodatie ter vervanging van De Helster. Om dit proces goed vorm te geven, zal nog dit jaar gestart worden met de uitwerking van de toekomstvisie op overdekte zwemaccommodaties. (de visie op de overdekte sportaccommodaties wordt tegelijkertijd uitgewerkt in de Sportnota).

Middelen: zie PNL-post 40.

Speerpunt 32: Actualisering Kwaliteitsplan Beheerplan Openbare Ruimte

Het onderhoudsniveau van de openbare ruimte willen we opwaarderen. We investeren in een hoger niveau van groenvoorzieningen en waarborgen een goed onderhoud in alle kernen en het buitengebied. De inrichting van de openbare ruimte moet zowel "ouderen-proof" als "kinderen-proof" zijn met voldoende groen, rustpunten en vrij van hondenpoep, zwerfvuil en andere vormen van overlast. Dit is de standaard bij de inrichting van straten en wijken. Verkeersveiligheid in de buurt van scholen en sportclubs heeft daarbij prioriteit. We willen de toenemende overlast en verrommeling tegengaan en willen meer doen tegen ongepast gedrag van mensen en parkeeroverlast.

Op basis van de huidige schouwen in de openbare ruimte en het bestaand Beheerplan Openbare ruimte organiseren we een informatieavond met de gemeenteraad over het gewenste onderhoudsniveau. We organiseren vooraf mogelijkheden om ook daadwerkelijk in de openbare ruimte het onderhoudsniveau te bekijken en te bespreken met elkaar. De input uit de gesprekken (ook met de samenleving), de informatieavond over het onderhoudsniveau moet leiden tot concrete voorstellen in de Kadernota 2020 over de koppeling tussen het gewenste niveau, de financiën en of het bestaande beheerplan een grote of kleine actualisatie nodig heeft.

Speerpunt 35: Landschapspark Park Lingezegen

We ontwikkelen een sterke samenhangende landschappelijke structuur die mogelijkheden biedt voor recreatie en toerisme en welke tegenwicht bieden tegen verstedelijking. Realisatie en doorontwikkeling van park Lingezegen op basis van vastgestelde parkdoelen.

- Realiseren basisuitrusting vóór 2019.
- Overdracht gronden vóór 2019
- Vaststellen parkdoelen
- Opzetten nieuwe beheerorganisatie medio 2019
- Missing links en knelpunten oplossen medio 2019
- Uitbreiden met nieuwe gebruiksmogelijkheden.

Vanuit de parkorganisatie zal er een notitie worden opgesteld over de uitwerking van de toekomstige beheerorganisatie. De gemeente Overbetuwe heeft in samenspraak met de gemeente Lingewaard de door de parkorganisatie vastgestelde taken en verantwoordelijkheden nader uitgewerkt. Indien het bestuur van de parkorganisatie een besluit heeft genomen over de verkoop van de gronden en de toekomstige beheerorganisatie zal de huidige Gemeenschappelijke Regeling moeten worden aangepast. Tenslotte kan de nieuwe beheerorganisatie in werking treden.

Middelen: zie PNL-post 39.

Speerpunt 36: Landschapspark De Danenberg

Landschapspark De Danenberg betreft het ontwikkelen van een sterke samenhangende landschappelijke structuur die mogelijkheden biedt voor recreatie en toerisme en welke tegenwicht biedt tegen de verstedelijking als gevolg van onder meer de realisatie van Park15. Naast de landschappelijke structuur worden binnen De Danenberg ook woningen gerealiseerd als kostendrager voor de ontwikkeling van de landschappelijke elementen. Landschapspark De Danenberg is een ontwikkeling waarin de gemeente samenwerkt met De Brouwerij (initiatiefnemer) en de Gelderse Natuur en Milieu Federatie (GNMF).

Middelen: zie PNL-post 36 (en dekking t.l.v. bestaande middelen).

Speerpunt 41: Visie op bibliotheek

Maart 2016 is de visie op bibliotheekfuncties door de gemeenteraad vastgesteld. De raad heeft bij motie aangedrongen op het snel zichtbaar maken van concrete uitvoering van deze visie. Daartoe hebben wij voor 2018 een uitvoeringagenda opgesteld. Deze is (ook) vertaald naar de subsidiebeschikking voor OBGZ over 2018.

Middelen: hiervoor is budget beschikbaar binnen bestaande middelen.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	7.252.961	7.252.961	7.252.961	7.252.961
Baten	1.107.459	1.107.459	1.107.459	1.107.459
Resultaat	-6.145.502	-6.145.502	-6.145.502	-6.145.502

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	426.945	426.945	426.945	426.945

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.162.195	2.162.195	2.162.195	2.162.195
Baten	906.557	906.557	906.557	906.557
Resultaat	-1.255.638	-1.255.638	-1.255.638	-1.255.638

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	309.513	309.513	309.513	309.513

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	63.248	63.248	63.248	63.248

Taakveld 5.6 Media (bibliotheek en lokale omroep)

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	783.038	783.038	783.038	783.038
Baten	24.000	24.000	24.000	24.000
Resultaat	-759.038	-759.038	-759.038	-759.038

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.508.022	3.508.022	3.508.022	3.508.022
Baten	176.902	176.902	176.902	176.902
Resultaat	-3.331.120	-3.331.120	-3.331.120	-3.331.120

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invester. BCF	2019	2020	2021	2022
27.	<u>Sportpark De Pas</u>						
a.	Real.itaal Sportpark De Pas (aanv. post 2018)	2019	450.000		20.092		
b.	Onderhouds- en beheerkosten	2020	(exploitatie)		35.000		
30.	<u>Overbetuwebeweegt.nl</u>	2019	(exploitatie)	100.000			
32.	Realisatie 3e veld Excelsior	2019	pm		pm		
33.	<u>Aanleg 2 kunstgras korfbalvelden bij HPC Zetten</u>						
a.	Investeringsbedrag	2019	150.000		6.697		
b.	Kosten specialistisch jaarlijks onderhoud	2020	(exploitatie)		2.900		
35.	<u>Speelonderzoek 12+ en exta invest. jeugd 12+</u>						
b.	Structureel bedrag uitvoering proj. 2019-2022	2019	(exploitatie)	20.000			
36.	<u>Landschapspark De Danenberg</u>						
a.	Gemeentelijke bijdrage 2019	2019	300.000		18.347		
b.	Gemeentelijke bijdrage 2020	2020	200.000			12.231	
39.	<u>Aankoop gronden Park Lingezen</u>						
a.	Aankoop gronden Park Lingezen (1)	2018	1.400.000	28.000			
b.	Aankoop gronden Park Lingezen (2)	2018	pm	pm			
			TOTAAL	148.000	83.036	12.231	0
Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
28.	Onderzoek verder uitrollen Vitale Sportparken	2019	30.000	30.000			
29.	<u>Herdenking WOII</u>						
a.	Overbetuwe Oorlogsverhaal	2019	40.000	40.000			
b.	Jaarschijf 2019 Masterplan Airborneregio	2019	60.000	60.000			
c.	Jaarschijf 2020 Masterplan Airborneregio	2020	37.500		37.500		
d.	Jaarschijf 2021 Masterplan Airborneregio	2021	29.000			29.000	
e.	Jaarschijf 2022 Masterplan Airborneregio	2022	27.000				27.000

31.	Werkbudget uitwerking pijlers visie vastgoed	2019	75.000	75.000			
34.	<u>Preventie overgewicht jeugd via JOGG!</u>						
a.	Jaarschijf 2019	2019	35.000	35.000			
b.	Jaarschijf 2020	2020	35.000		35.000		
35.	<u>Speelonderzoek 12+ en extra invest. jeugd 12+</u>						
a.	Eenmalig bedrag voor onderzoek	2019	14.000	14.000			
37.	<u>Uitvoer actiepunten Nota Recreatie en Toerisme</u>						
a.	Actiepunten jaarschijf 2019	2019	12.500	12.500			
38.	Speelplannen						
a.	Doorontw. particip.meth. Speelplannen 2019	2019	20.000	20.000			
b.	Doorontw. particip.meth. speelplannen 2020	2020	20.000		20.000		
c.	Inzet projectregisseur speelplannen 2019	2019	17.500	17.500			
d.	Inzet projectregisseur speelplannen 2020	2020	17.500		17.500		
40.	Procesvoorstel nieuw zwembad jaarschijf 2019	2019	50.000	50.000			
			TOTAAL	354.000	110.000	29.000	27.000

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:
 Park Lingezegen
 Recreatieschap Overbetuwe

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
% Niet-sporters	%	2016	Overbetuwe	47,2	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
		2016	Nederland	48,7		

PROGRAMMA 6 SOCIALE VOORZIENINGEN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Toelichting

De gemeente Overbetuwe wordt, net als alle andere gemeenten in Nederland, geconfronteerd met grote veranderingen op het gebied van het Sociaal Domein (de verzamelterm voor de gemeentelijke verantwoordelijkheid op het gebied van zorg en welzijn, werk en inkomen en 'maatschappelijke' ondersteuning, neergelegd in de WMO, de Jeugdwet en de Participatiewet). De eerste jaren hebben we ingezet op een soepele 'transformatie', zodat inwoners geen last zouden ondervinden van alle veranderingen. Inmiddels ligt de officiële overheveling van de verantwoordelijkheden bijna vier jaar achter ons en is de focus verschoven naar de 'transformatie'. Hiermee bedoelen we dat we richting willen geven aan een maatschappelijke verandering, die nodig is om zorg en ondersteuning ook op de lange termijn toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief goed te houden.

We streven hiertoe naar een samenleving waar inwoners elkaar ondersteunen, hun eigen kracht en die van hun netwerk optimaal benutten en naar vermogen kunnen meedoen. Dit betekent dat inwoners die behoefte hebben aan zorg of ondersteuning, nog steeds kunnen rekenen op hulp vanuit de gemeente. Maar het betekent ook dat we inwoners helpen om hun eigen kracht te versterken. En dat we investeren in laagdrempelige (algemene) voorzieningen. Op het gebied van werk en inkomen staat het meedoen naar vermogen centraal. Uitgangspunt is dat inwoners die kunnen werken, het beste af zijn als ze in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Als zij daarbij ondersteuning nodig hebben, geeft de gemeente die. Inwoners die (nog) niet kunnen werken, participeren op een andere, passende manier. Als werken (nog) niet tot de mogelijkheden behoort, mogen inwoners rekenen op financiële ondersteuning door de gemeente.

Kernenbeleid / participatie

We leven in een landelijke woonomgeving met het comfort van de dorpsgemeenschap waar je weet dat je er toe doet en het verschil kunt maken. De gemeente wil een partner zijn die krachtige kernen faciliteert door bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven onderling te verbinden en door bewonersinitiatieven te begeleiden. Samen maken wij in Overbetuwe krachtige kernen.

Beleidsnota's

Transformatieagenda 2017 - 2019	2017
Beleidsplan Sociaal Domein 2017 - 2021	2017
Werken met kernteams: Leidende principes	2016
Transformatieprogramma en -agenda 2015 - 2017	2015
Beleidsplan 2015 - 2017	2014
Kaderstellende nota voor de decentralisaties	2013
Sociaal Maatschappelijke Visie	2013
Nota Wonen-Zorg-Welzijn 2011-2015	2012
Ruimte voor de Jeugd	2010
Wonen en leven	2008

Speerpunten / Wat willen we bereiken

Sociaal domein

Vanaf 2015 werkt Overbetuwe aan de invulling van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden op het gebied van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet. Hiermee is een stevige basis gelegd van maatschappelijk voorzieningen voor de inwoners. De transformatie van het Sociaal Domein is de volgende uitdaging. De komende vier jaar is de inzet erop gericht om zorg, ondersteuning en participatie dichtbij, betaalbaar, bereikbaar en kwalitatief nog beter te organiseren. Vrijwilligers en mantelzorgers ondersteunen en betrekken wij in het sociale netwerk van inwoners. Behalve de systemen ('hoe') is ook de inhoud van de voorzieningen ('wat') voor ons belangrijk. Met 'wat' bedoelen we in dit geval passende vormen van ondersteuning, zorg of participatie. Accenten voor jeugdhulp (incl. jongvolwassenen van 18 tot 23 jaar) zijn onder andere preventie en het investeren in het verbeteren van de samenwerking tussen de verschillende organisaties die hulp en ondersteuning bieden (PNL-post 41).

Voor inwoners die voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn van een uitkering (Participatiewet) willen we zowel inzetten op re-integratie als op passende vormen van participatie. We hebben daarbij zowel oog voor inwoners die al lange tijd een uitkering ontvangen als statushouders. In regionaal verband wordt gewerkt aan het realiseren van een gezamenlijke uitvoering vanaf 2022 van het beschermd wonen. Voor de Jeugdwet, Participatiewet, WMO en de uitvoering van de 'oude welzijnstaken' geldt dat we een integrale aanpak voorstaan. Daar moet uiteraard onze uitvoering en inrichting van het sociaal domein op worden ingericht.

Voorzieningen op maat voor levendige dorpen/goede leefomgeving

Een goede leefomgeving met voorzieningen op maat benaderen wij gebieds- of kerngericht. De behoefte en het zelf organiserend vermogen van inwoners in en buiten de kernen is hierbij leidend. We kiezen daarom voor differentiatie per kern. We zijn flexibel en toekomstbestendig (om in te kunnen spelen op o.a. demografische ontwikkelingen). We investeren minder in gebouwen en meer in activiteiten. Juiste verwachtingen tussen gemeente en inwoners/maatschappelijke partijen zijn essentieel om kern- of gebiedsgericht samen te werken. Vooraf moet helder zijn wat de mate van invloed en inspraak van deelnemers is. Een mogelijke vorm is bijvoorbeeld 'right to challenge' waarmee inwoners werkzaamheden zelf op kunnen pakken, om (met meer lokale kennis en -netwerk) een hogere kwaliteit te verkrijgen. We investeren in integrale gebiedsplannen waarin we met maatschappelijke partijen en inwoners ambities voor de kernen vormgeven. Om een succesvolle start te kunnen maken met gebiedsgericht werken, willen we in 2018 een onderzoek laten uitvoeren, waarin inwoners en organisaties worden betrokken die met gebiedsgericht werken te maken gaan krijgen. Samen ontwikkelen we een passende werkwijze met een stevige rol voor de kernenadviseurs.

Middelen: zie PNL-post 57.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 03: Passende inrichting Sociaal Domein

De komende anderhalf jaar gaan wij intensief bouwen aan een organisatiemodel, dat op een aantal punten afwijkt van de huidige organisatievorm. De verwachting is dat deze nieuwe organisatievorm op 1 januari 2020 gereed is. Om deze doelen te bereiken gaan wij de inrichting en uitvoering van het sociaal domein doorontwikkelen. Concreet door:

1. Het verder vorm geven van de 1-loket-gedachte
2. Verdere professionalisering van de kernteams
3. Het samenspel met de maatschappelijke partners op een nieuwe manier vorm te geven.

Bij de uitvoering van deze voornemens houdt de gemeente telkens voor ogen dat hierbij de inwoner, het gewone leven en daarmee de menselijke maat centraal moeten staan. De doorontwikkeling heeft gevolgen voor alle betrokken partijen. Voor de samenwerkende organisaties voor welzijn en zorg, die daarvoor als samenwerkend netwerk een gezamenlijke opdracht krijgen en aannemen. Maar ook voor de gemeentelijke organisatie zelf. Denk daarbij aan de inrichting van de sturing, bekostiging en inkoop, maar ook aan de verdeling van de werkzaamheden en de daarvoor benodigde personele inzet. De daarvoor benodigde keuzes en activiteiten worden samen met de betrokken organisaties en onze eigen medewerkers in kaart gebracht, belegd en gerealiseerd. En waar nodig ook in afstemming

met de regio. Daar waar kaders ten aanzien van organisatie, toegang en financiering veranderen, bieden we de raad beslisnota's met hernieuwde uitgangspunten aan:

- We leggen de gemeenteraad in het 4de kwartaal van 2018 een nadere uitwerking van de inhoudelijke doorvertaling en het daar bijbehorende juridische construct en het vanaf 2020 te hanteren bekostigingsmodel voor.
- In de eerste helft van 2019 volgt dan een uitwerking van de KPI's.
- In het derde kwartaal 2019 neemt de raad een besluit over de uiteindelijke opdracht, het daarbij behorende budget en de daarvoor gevraagde prestaties
- In het laatste kwartaal van 2019 bij de programmabegroting 2020 is het aan de raad om de middelen betreffende de uitvoering sociaal domein definitief te bestemmen.

Speerpunt 04: Passende voorzieningen Sociaal Domein

Doel van dit speerpunt is het bevorderen van de zelfredzaamheid van onze inwoners door passende voorzieningen in te zetten. Passende voorzieningen zijn voorzieningen die optimaal aansluiten bij de ondersteuningsbehoefte van de inwoner. Ze zijn dus gericht op de vraag van de inwoner, en niet op het aanbod. Bij voorkeur worden deze voorzieningen passend in het 'dagelijkse leven', zo dichtbij en laagdrempelig mogelijk ingezet. Passend kan echter óók een (beschikte) maatwerkvoorziening zijn. Voor onze gehele inzet op het Sociaal Domein geldt dat deze dichtbij, bereikbaar, kwalitatief goed en betaalbaar moet worden georganiseerd. Voor een belangrijk deel geven maatschappelijke partners hieraan uitvoering, nadat ze van de gemeente daartoe opdracht hebben gekregen. Denk aan het maatschappelijk werk, welzijn, opvoedondersteuning e.d.

In het nieuwe model, vanaf 2020, is het nadrukkelijk de bedoeling dat professionals van maatschappelijke partners meer ruimte krijgen om zelf invulling te geven aan wat zij passende en nodige voorzieningen vinden. Dat wil niet zeggen dat de gemeente zichzelf helemaal terugtrekt, want wij blijven opdrachtgever en willen als faciliterende gemeente aanwezig zijn en blijven. Niettemin zullen wij meer gaan varen op de deskundigheid van de professionals. Hiermee krijgt de gemeente een andere rol (minder initiërend) en dit speerpunt dus een andere duiding.

Wij vinden het erg belangrijk dat het thema passende voorzieningen onderdeel uitmaakt van het proces 'Samen Overbetuwe', waarin we de inrichting (het organisatie-model) van het Sociaal Domein passend gaan maken. Speerpunt 4 gaat daarom over het volgende:

1. Over acties in het kader van passende voorzieningen, die al lopen en/of die we in het kalenderjaar 2019 uitvoeren. Deze speerpunten zijn in het coalitieprogramma opgenomen en zetten we voort:

- Vrijwilligers en mantelzorgers ondersteunen en betrekken in het sociale netwerk van inwoners;
- preventie en goede nazorg in de zorg voor jeugd en gezin;
- goed voorbereiden op het GGZ-beschermd wonen;
- publieke gezondheid

Deze vier acties worden nu al zo veel mogelijk geïntegreerd in 'Samen Overbetuwe'.

2. Met de herziening van het uitvoeringsmodel Sociaal Domein ligt het niet voor de hand dat wij op dit moment als gemeente alleen, intensief aan de slag gaan met passende voorzieningen. Daarom kiezen we ervoor om dit thema verder uit te werken binnen 'Samen Overbetuwe'.

Middelen: zie PNL-posten 41 en 42.

Speerpunt 05: Participatie

Iedereen in Overbetuwe kan meedoen. De hoogste vorm van participatie is werk. Is dat niet mogelijk, dan moeten wij een aanbod hebben wat past bij het vermogen van de persoon. Hiertoe wordt in Q4 van 2018 een visiedocument opgeleverd en vastgesteld door college en raad, waarna deze uitwerking krijgt in een uitvoeringsagenda Participatie.

In de periode 2018-2022 gaan we op het gebied van participatie aan de slag met:

- verkorten van de huidige wachttijden bijstandsuitkeringen;
- (blijven) leren kennen van onze klanten/kandidaten.
- ondersteunen van uitkeringsgerechtigden met zowel re-integratie naar werk als met participatie;
- participatie van statushouders;
- het vervullen van een regisseursfunctie.
- samenhang tussen vrije tijd, onderwijs (jeugd), participatie en werk en inkomen verstevigen;
- het optimaal gebruik maken van de kracht binnen de gemeente;

- preventie en goede nazorg. Dit zijn speerpunten in de zorg voor jeugd en gezin;
- ons goed voorbereiden op het GGZ beschermd wonen. Dit wordt als taak overgeheveld naar de gemeente in 2022.

Speerpunt 06: Armoedebelaid

We gaan op zoek naar een beter alternatief voor Gelrepas. Zodra dit is gevonden en operationeel is, wordt de Gelrepas daarvoor ingewisseld. We willen meer inzetten op preventie van schulden door afspraken te maken met woningbouwcorporaties en nutsbedrijven over het tijdig melden van eventuele betaalachterstanden aan de gemeente (conform privacywetgeving). We willen een duidelijke verbinding met het gemeentelijk minimabeleid en de uitvoering van de participatiewet realiseren, steeds in samenspraak met cliënten. We onderscheiden 3 fases:

1. Visievorming van Armoedebelaid in Overbetuwe (juli-december 2018)
2. Aanpassen/Ontwikkelen uitvoeringsinstrumenten (januari-december 2019)
3. Implementeren uitvoeringsinstrumenten (vanaf januari 2020)

Middelen: zie PNL-posten 44, 45, 46 en 53.

Speerpunt 21: Wanmolen

In het coalitieakkoord onderstrepen wij het belang van het uitvoeren van de ontwikkelingen rond de Wanmolen. Wij bouwen namelijk aan voorzieningen op maat voor toekomstbestendige kernen. Zetten is een kern met een uitgebreid voorzieningenaanbod en heeft (daardoor) een sub regionale functie. Wij willen de sociale verbindingen van de dorpen in Overbetuwe behouden en waar mogelijk versterken. Sociaalmaatschappelijke en culturele voorzieningen dragen bij aan de onderlinge sociale verbindingen. Hierbij gaat het dus ook om goede accommodaties. De gemeenteraad heeft een positief besluit genomen over sloop en vervangende nieuwbouw volgens scenario Wanmolen Light. Hierbij is een amendement aangenomen dat de optie open houdt om drie sportzaaldelen terug te bouwen (Wanmolen light scenario gaat uit van twee zaaldelen). De fase van planvorming waarin wij een concreet programma van functies en activiteiten maken en koppelen aan oppervlaktes ronden wij begin 2019 af. De nadere uitwerking, aanbesteding en start bouw kan dan in dat jaar worden voorbereid.

Middelen: zie PNL-post 52.

Speerpunt 22: Dorpshart Heteren

Centrumplan Heteren omvat de ontwikkeling en herontwikkeling van een aantal locaties in Heteren en de reconstructie van de Flessenstraat. De gemeente heeft het afgelopen decennium samen met Artica Vastgoed Ontwikkeling BV (hierna ontwikkelaar) de herontwikkeling van een aantal locaties in Heteren opgepakt. Dat heeft ertoe geleid dat de locaties Brede school "de Vogeltuin", bibliotheek, sporthal & zalencentrum "de Bongerd", de Beemdhof, Schoutenkamp en Haafakkers inmiddels zijn gerealiseerd. In de raadsvergadering van 6 februari 2018 werd besloten dat het dorp Heteren de ruimte zou krijgen om de haalbaarheid van een stichting te onderzoeken die de ontwikkeling van een winkel- en voorzieningen aanbod mogelijk zou maken. 16 juli 2018 heeft het college een collegevoorstel ten behoeve van het verstrekken van de subsidie goedgekeurd, waaronder de subsidiebeschikking aan de stichting 'Hart voor Heteren'. De stichting krijgt de ruimte om de businesscase rond te krijgen tot 31 maart 2019. Indien dit positief verloopt en er inderdaad voldoende investeerders en ondernemers zijn die het 'Hart laten kloppen', dan is dat een enorme kwaliteitsimpuls van het gebied. Wanneer tot een go wordt besloten moeten de noodzakelijke procedures worden doorlopen en door de Stichting worden aanbesteed en is een realisatie in deze raadsperiode voorzien.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	41.524.271	41.524.271	41.524.271	41.524.271
Baten	9.903.413	9.903.413	9.903.413	9.903.413
Resultaat	-31.620.858	-31.620.858	-31.620.858	-31.620.858

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.392.691	4.392.691	4.392.691	4.392.691
Baten	706.219	706.219	706.219	706.219
Resultaat	-3.686.472	-3.686.472	-3.686.472	-3.686.472

Taakveld 6.2 Wijkteams

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	773.020	773.020	773.020	773.020

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	11.101.164	11.101.164	11.101.164	11.101.164
Baten	8.877.194	8.877.194	8.877.194	8.877.194
Resultaat	-2.223.970	-2.223.970	-2.223.970	-2.223.970

Taakveld 6.4 Begeleide participatie

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.491.549	4.491.549	4.491.549	4.491.549

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	902.712	902.712	902.712	902.712

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.294.203	2.294.203	2.294.203	2.294.203

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.938.575	4.938.575	4.938.575	4.938.575
Baten	320.000	320.000	320.000	320.000
Resultaat	-4.618.575	-4.618.575	-4.618.575	-4.618.575

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	11.780.357	11.780.357	11.780.357	11.780.357

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	850.000	850.000	850.000	850.000

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. BCF	2019	2020	2021	2022
43.	<u>Investeren in Preventie Jeugdhulp</u>						
b.	Structureel bedrag vanaf 2019 (netwerkbijeenk.)	2019	(exploitatie)	15.000			
	<i>Dekking binnen budget Sociaal Domein</i>			-15.000			
47.	<u>Opvoedondersteuning</u>	2019	(exploitatie)	33.800			
48.	<u>Jeugdgezondheidszorg maatwerk</u>	2019	(exploitatie)	78.056			
	<i>Dekking binnen budget Sociaal Domein</i>			-78.056			
52.	<u>Nieuwbouw De Wanmolen in Zetten</u>						
a.	Investeringsbedrag variant licht jaarschijf 2019	2019	203.376		7.435		
b.	Investeringsbedrag variant licht jaarschijf 2020	2020	5.000.000			182.779	
	<i>Dekking door vrijval bestaande kapitaallasten</i>				-8.102	-80.898	
	<i>Dekking door inzet bestemmingsres. kapitaallast.</i>					-37.676	
	<i>Dekking door inzet revolverend duurz.heidsfonds</i>					pm	
54.	<u>MFA Randwijk</u>	2019	1.816.600		66.407		
	<i>Gedeeltelijke dekking t.l.v. besparingen / vrijval</i>				-23.474		
			TOTAAL	33.800	42.266	64.205	0
Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
41.	Optimaliseren zorg en ondersteuningsstructuur	2019	100.000	100.000			
42.	Onderzoek naar alternatief GelrePas	2019	30.000	30.000			
43.	<u>Investeren in Preventie Jeugdhulp</u>						
a.	Eenmalig bedrag 2019	2019	108.000	108.000			
	<i>Dekking binnen budget Sociaal Domein</i>			-108.000			
44.	Sociale Dorpsprofielen Zicht op preventie in SD	2019	144.000	144.000			
45.	<u>Schulden en preventie</u>						
a.	Uitvoeringsplan jaarschijf 2019	2019	172.095	172.095			
b.	Uitvoeringsplan jaarschijf 2020	2020	pm		pm		
46.	Webs. onsoverbetuwe.nl en onsovbvoorelkaar.nl	2019	20.000	20.000			
49.	Extra formatie Algemeen Maatschappelijk Werk	2019	42.000	42.000			
	<i>Dekking binnen budget Sociaal Domein</i>			-42.000			

50.	Inzet Santé Partners (AMW) in SKT	2019	98.053	98.053			
	<i>Dekking binnen budget Sociaal Domein</i>			<i>-98.053</i>			
51.	WMO doelgroepenvervoer	2019	160.339	160.339			
52.	<u>Nieuwbouw De Wanmolen in Zetten</u>						
	Afboeking boekwaarde per 31/12/2018	2019	728.870	728.870			
53.	Onderzoek minimabeleid	2019	20.000	20.000			
			TOTAAL	1.375.304	0	0	0

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

MGR Sociaal Domein regio centraal Gelderland

Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	Overbetuwe	1,58	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
		2015	Nederland	1,45		
% Kinderen in armoede	%	2015	Overbetuwe	2,56	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
		2015	Nederland	6,58		
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	Overbetuwe	0,77	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
		2015	Nederland	1,52		
Netto arbeidsparticipatie	%	2017	Overbetuwe	69,8	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
		2017	Nederland	66,7		
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18j eo	tweede halfjaar 2017	Overbetuwe	21	CBS - Participatiewet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
		tweede halfjaar 2017	Nederland	41,1		
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	tweede halfjaar 2017	Overbetuwe	32,8	CBS - Participatiewet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
		tweede halfjaar 2017	Nederland	29		
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	eerste halfjaar 2017	Overbetuwe	21	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
		eerste halfjaar 2017	Nederland	56		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	tweede halfjaar 2017	Overbetuwe	11,3	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
		tweede halfjaar 2017	Nederland	9,7		
Jongeren met jeugdreclassering	%	tweede halfjaar 2017	Overbetuwe	0,3	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
		tweede halfjaar 2017	Nederland	0,4		
Jongeren met jeugdbescherming	%	tweede halfjaar 2017	Overbetuwe	0,9	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten

						opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
		tweede halfjaar 2017	Nederland	1		

PROGRAMMA 7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Toelichting

We willen een schone gemeente zijn waar het fijn wonen, werken en recreëren is. Niet alleen voor ons zelf, maar ook voor de generaties na ons. We willen een duurzame gemeente zijn/worden. Een toekomstbestendige gemeente met een langdurige balans tussen 'people, planet en profit'. Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties kunnen we, onder andere door in te spelen op lokale en regionale initiatieven, duurzaamheid in Overbetuwe verstevigen.

Beleidsnota's

Nota geluidbeleid	2009
Nota hogere grenswaarden	2009
Nota evenementen en geluid	2009
Nota bedrijven en geluid	2009
Geluidbeleid	2009
Klimaatbeleid	2009
Milieubeleidsplan	2009
Milieukompas voor de toekomst	2009
Waterplan Gemeente Overbetuwe	2008

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

Een duurzame, veilige en gezonde samenleving.

Overbetuwe streeft ernaar in 2050 energieneutraal te zijn. De normen voor milieu en veiligheid voldoen minimaal aan de wettelijke normen. Op het gebied van de volksgezondheid sluiten wij aan op de regionale visie "publieke gezondheid".

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 02: Routekaart duurzaamheid 2017-2020

Wij realiseren de routekaart met klimaatdoelstellingen. Ook door het vrijmaken van extra middelen. We denken actief na over alternatieve oplossingen voor warmtevoorziening. Dat kan per kern verschillen. Hiervoor is overleg nodig met deskundigen, dorpsraden en wijkplatforms. Duurzame initiatieven uit de samenleving worden gestimuleerd. Energieneutraal bouwen krijgt een prominente rol bij de afgifte van bouwvergunningen. Aanvragers krijgen daarover voorlichting en worden aangemoedigd om energieneutraal te bouwen. We versoepelen hiervoor de gemeentelijke regels en procedures voor realisatie van duurzame energiewinning voor particulieren, bedrijven en instellingen. Er zijn gesprekken met woningcorporaties, verenigingen van eigenaren en verhuurders van particulieren woningen over mogelijkheden om hun energieverbruik terug te dringen. De nadruk ligt op het verstrekken van informatie en het stimuleren van de bereidheid maatregelen te treffen.

We willen winning van windenergie en zonne-energie mogelijk maken, maar geen nieuwe windmolenparken. Voor winning van windenergie zijn windmolens langs de A15 de beoogde positie. In de omgevingsvisie die dit jaar in concept af is wordt hier uiteraard ook meegewogen.

Bij onze toekomstige plannen doen we altijd onderzoek naar het op dat moment beste alternatief voor gas en realiseren dat indien mogelijk ook. Bij bestaande plannen kijken wij of de bouwers en ontwikkelaars bereid zijn gasloos te bouwen. Bouwen zonder gasaansluitingen maken we mogelijk door o.a. in regionaal verband hierover afspraken te maken met Aliander (geen extra bijdrage particulieren).

Middelen: zie PNL-posten 55 en 56.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	8.760.124	8.760.124	8.760.124	8.760.124
Baten	8.376.927	8.376.927	8.376.927	8.376.927
Resultaat	-383.197	-383.197	-383.197	-383.197

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.318.361	1.318.361	1.318.361	1.318.361

Taakveld 7.2 Riolering

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.250.015	2.250.015	2.250.015	2.250.015
Baten	3.194.710	3.194.710	3.194.710	3.194.710
Resultaat	944.695	944.695	944.695	944.695

Taakveld 7.3 Afval

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.888.661	3.888.661	3.888.661	3.888.661
Baten	5.128.767	5.128.767	5.128.767	5.128.767
Resultaat	1.240.106	1.240.106	1.240.106	1.240.106

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.252.703	1.252.703	1.252.703	1.252.703

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	84.731	84.731	84.731	84.731
Baten	53.450	53.450	53.450	53.450
Resultaat	-31.281	-31.281	-31.281	-31.281

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invester. BCF	2019	2020	2021	2022
55.	Kapitaallasten Duurzaamheidsleningen	2019	1.875.000	25.000			
56.	Verduurzaming (verhog. struct. budget van 50K)	2019	(exploitatie)	150.000			
			TOTAAL	175.000	0	0	0
Eenmalige nieuwe lasten:							
Geen.							

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	Overbetuwe	130	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
		2016	Nederland	189		
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	Overbetuwe	2,6	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
		2016	Nederland	12,9		

PROGRAMMA 8 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Toelichting

Overbetuwe ontwikkelt door als een onderscheidende, krachtige gemeente met een aangenaam woon-, leef- en vestigingsklimaat. Vanzelfsprekend rekening houdend met de interne en externe ontwikkelingen in de toekomst. Voortbouwend op de aanwezige omgevingskarakteristieken en kwaliteiten in de samenleving. En vanzelfsprekend integraal; we zetten in op het verbinden van mensen, netwerken, beleidsvelden én identiteit en beleving.

Beleidsnota's

Toekomstvisie+	2009
Beeldkwaliteitplan Heteren Centrum	2016
Beeldkwaliteitplan Centrum Elst	2016
Woonvisie 2010 - 2015	2009
Welstandsnota 2016	2016

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

Een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. We gaan door met het ontwikkelen van de centra van onze dorpen.

Speerpunten / Wat willen we er voor doen?

Speerpunt 01: Omgevingswet

Wij zien ernaar uit om de mogelijkheden te benutten die de nieuwe Omgevingswet biedt voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Dat geldt ook voor de wijze van samenwerken; particuliere initiatieven die passen bij de beoogde koers willen we stimuleren. We sturen daarbij op een andere rolinvulling tussen inwoners, verenigingen, bedrijven en de gemeente zoals die ook is bedoeld in de wet. In lijn met het implementatieplan reserveren we budget voor de implementatie van de omgevingswet.

Het Implementatieplan Omgevingswet 2018-2021 is vastgesteld in het college van 13 maart 2018 en bevat alle onderdelen om de gemeente op tijd voor te bereiden voor de datum inwerkingtreding van de wet op 1 januari 2021. Wij willen de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt optimaal benutten. Met name het stimuleren van particuliere initiatieven zal een plaats krijgen in het gemeentelijke beleid. De beoordeling van plannen zal uitgaan van een "ja mits" houding in plaats van een "nee, tenzij" houding. Dit dient in ambtelijke en bestuurlijke processen verankerd te worden. We haken daarbij aan op logische momenten bij de onderdelen van het Implementatieplan en de instrumenten van de Omgevingswet, zoals de Omgevingsvisie 2040 en het Omgevingsplan.

Middelen: zie PNL-post 59.

Speerpunt 09: Woonagenda

In de gebiedsplannen houden we rekening met de bouw van nieuwe woningen in alle kernen t.b.v. het doorlopen van de wooncarrière van onze huishoudens. Evenwichtig geprogrammeerd over de gemeente, conform regionale afspraken én met voldoende aanbod voor doelgroepen (starters, senioren, mantelzorg, tiny houses en collectief particulier opdrachtgeverschap). We zetten in op versnelling van woningbouw. We willen het lopende overleg intensiveren dat we (via de prestatieafspraken) voeren met woningcorporaties én huurdersverenigingen over bijvoorbeeld monitoring van vraag en aanbod, doorstroming en ontwikkeling van de sociale huurwoningvoorraad. Bovenstaande punten vragen extra inzet om de ambities in het actuele woonbeleid in de Woonagenda te kunnen waarmaken.

Op 7 februari 2017 is de Woonagenda Overbetuwe 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. In de Woonagenda 2020 verwoordt de gemeente Overbetuwe haar doelen en ambities op het gebied van wonen. Dit speerpunt omvat dus een reeds vastgestelde woonagenda die momenteel volop in uitvoering en in ontwikkeling is. De woonagenda bevat geen gedetailleerd uitvoeringsprogramma,

maar de koers waarbinnen we de komende jaren met jaaragenda's de meest urgente woonopgaven bepalen en uitzetten in activiteiten en projecten. De speerpunten afkomstig uit het coalitieprogramma op het gebied van wonen hebben allen reeds een plek in de woonagenda of in de aanverwante prestatieafspraken met de woningcorporaties. De ontwikkelingen die de komende jaren afkomen op de gemeente (vergrijzing, gezinsverdunding) vragen om meer variatie in het woonaanbod. Over het algemeen zijn inwoners tevreden over hun woonsituatie. Niet voor iedereen is het echter even gemakkelijk om een woning naar wens te vinden. De gemeente wil over voldoende woningen met de juiste kwaliteit beschikken om huishoudens de gewenste stappen in hun wooncarrière te laten maken. Dat wil zeggen voor iedere stap in de levensloop een geschikt woonalternatief.

Middelen: zie PNL-post 63.

Speerpunt 14: Railterminal Gelderland (RTG)

De Provincie Gelderland heeft besloten tot realisatie van de Rail Terminal Gelderland (RTG). Naast het RTG staan de komende jaren meerdere ontwikkelingen op de agenda in dit gebied, die allen hun effect op de omgeving hebben. Voorbeelden hiervan zijn het plaatsen van windturbines, verdere ontwikkeling bedrijventerreinen Park15 en mogelijk De Grift en de ontwikkeling van het landschapspark De Danenberg. De provincie Gelderland heeft in 2015 het initiatief genomen om een gebiedsproces te starten om in nauwe samenwerking met bewoners, initiatiefnemers en overige belanghebbenden een gezamenlijke 'Gebiedsvisie Knoop 38' te ontwikkelen; een visie die de verschillende initiatieven op harmonieuze wijze tot een samenhangend landschappelijk geheel brengt met als doel het borgen van de ruimtelijke kwaliteit en verbeteren van de leefbaarheid. De gemeenteraad heeft in oktober 2017 besloten tot een kaderstelling waarmee provincie en gemeente (op basis van de Gebiedsvisie) nu binnen de gestelde kaders kunnen doorwerken aan het instandhouden en verbeteren van de leefbaarheid in het gebied. Gezien de meerwaarde van de samenwerking met de provincie Gelderland bij de integrale gebiedsontwikkeling rond de Railterminal Gelderland, is in januari 2018 een overeenkomst gesloten met de provincie. De gemeenteraad heeft in een amendement extra voorwaarden gesteld aan de medewerking aan de RTG. Belangrijkste items zijn:

- Er moet een compensatie plaatsvinden van woningen die worden gesloopt (voorkomen van leegloop Reeth/Eimeren);
- Er moet een mogelijkheid komen voor mensen om te vertrekken uit het gebied (vorm van opkoopregeling);
- Er moeten afspraken worden gemaakt met de exploitant van de windmolens (op Park 15) over een bijdrage aan een gebiedsfonds en over beperken hinder slagschaduw;
- Er moet een gebiedsfonds in het leven worden geroepen.

De provincie koerst op het in procedure brengen van het inpassingsplan eind 2018 / begin 2019. Het vergunningentrajec voor de RTG kan dan op zijn vroegst medio 2019 kan starten, waarna in de tweede helft van 2019 met de realisatie van de RTG kan worden gestart. De verwachting is overigens dat kans op een procedure bij de Raad van State in dit geval groot is en de planning daardoor ongeveer een jaar naar achteren schuiven. De financiering van de gebiedsmaatregelen komt pas los na afronding van de procedures.

Speerpunt 23: Dorpshart Oosterhout

Voor Oosterhout moet er een concreet en haalbaar plan voor de ontwikkeling van een dorps hart in het centrum van het dorp komen en worden uitgevoerd. Via de Kadernota werd 3 mln. gelabeld voor de ontwikkeling van het Hart van Oosterhout. Met initiatiefnemers heeft een eerste sessie plaatsgevonden om te komen tot een haalbaar plan, rekening houdend met/anticiperend op dit bedrag. De initiatiefnemers willen begin oktober de eerste bijgestelde gedachten voor een programma, voorleggen aan de bewoners in Oosterhout. Daarna kunnen zij hun uitgewerkte plannen formeel indienen bij de gemeente voor verdere bestuurlijke afstemming en besluitvorming. Het initiatief hiervoor ligt bij de initiatiefnemers.

Middelen: zie PNL-post 61.

Speerpunt 24: Dorpshart Driel

In Driel dient het dorpscentrum gerevitaliseerd te worden. Via de Kadernota is een bedrag van 3 mln. aangegeven voor de ontwikkeling van Centrum Driel. Van belang is dat de stakeholders in Driel initiatief nemen dan wel betrokken worden bij de visieontwikkeling. Nadat over middelen kan worden

beschikt, kan begin 2019 deze visieontwikkeling in samenwerking met de betrokken lokale partners worden gestart.

Middelen: zie PNL-post 62.

Speerpunt 28: Land van Tap

Dit speerpunt bevat de herontwikkeling van het gebied Land van Tap in aansluiting op het Centrumplan Elst voor de bewoners en ondernemers van Elst. Het betreft het binnenterrein van 'Dorpsstraat-Wagenmakersstraat-Rijksweg Zuid'. Wij koersen voorlopig op de volgende functies: woningbouw, parkeren en andere centrumversterkende voorzieningen. De herontwikkeling van het Land van Tap wordt onderzocht vanuit een breed perspectief met de omgeving. De verwachting is dat het project binnen de gestelde periode tot eind 2022 kan worden gerealiseerd.

Middelen: zie PNL-post 58.

Speerpunt 29: Omgevingsvisie

Eén integrale visie die ingaat op een duurzame fysieke leefomgeving in Overbetuwe. De nieuwe Omgevingswet vraagt vanaf 2021 een integrale visie waarin Gemeentelijk Mobiliteitsplan Overbetuwe, Woonvisie, Sociaal Economisch Beleidsplan, Landschapsonwikkelingsplan, Milieubeleidsplan, Kadernota Visie op Ruimte en Waterplan (gedeeltelijk) geïntegreerd worden tot één overzichtelijk sturend document. Deze sectorale plannen hebben namelijk allemaal invloed op de leefomgeving. In het eerste kwartaal van 2017 hebben we in Overbetuwe opgehaald wat (partijen in) de samenleving belangrijk vinden. De oogst van deze agenderingsfase is verwerkt in de Omgevingsagenda. Op basis van de geagendeerde ontwikkelingen en thema's voerden we in de 2e fase het vervolgsprek over de gewenste koers en ambities ('hoe hoog leggen we de lat'). Dit is opgenomen in een hoofdlijnennotitie ('Manifest') die we in juni 2018 publiceerden, als eerste richting voor de koers van de uiteindelijke Omgevingsvisie. Nu zijn we begonnen met de 3e fase waarin we de hoofdlijnen uitwerken t.b.v. de uiteindelijk op te stellen visie. De visie wordt opgesteld "in de geest van" de Omgevingswet welke per 2021 van kracht wordt.

Middelen: hiervoor is budget beschikbaar binnen bestaande middelen.

Speerpunt 38: Schil Zetten/ Hemmen

De dorpsgemeenschap wil graag een algemene begraafplaats. De gemeente heeft besloten dit te faciliteren. Daarnaast wil Stichting Lijndensch Fonds (SLF) een landschappelijke bufferzone creëren, mede door middel van landschappelijk wonen, tussen de kern Zetten en het landgoed Hemmen. Woonstichting Valburg wil aan de Veldstraat ecologische woningen ontwikkelen. Voor het gebied is een visie opgesteld. Tijdens de burgerparticipatie is een sterkte zwakte analyse gemaakt. De uitkomsten van deze analyse zijn betrokken bij het uiteindelijke plan waarvoor momenteel een bestemmingsplanprocedure voor wordt doorlopen.

Middelen: hiervoor is budget beschikbaar binnen bestaande middelen.

Speerpunt 39: Wonen onder hoogspanningskabels

Wij voeren een haalbaarheidsstudie uit naar de verkabeling van hoogspanningsleidingen. Dit onderzoek brengt de verschillende verkabelingsvarianten (ook omlegging en aantakking van hoogspanningsleidingen) en de totale verkabelingskosten voor Overbetuwe helder in beeld ten behoeve van besluitvorming over verkabeling door de raad. Doordat de Eerste kamer de Wet Stroom op 22 december 2015 heeft verworpen, is het tot op dit moment niet duidelijk wat de 'verplichte wettelijke' bijdragen van de gemeenten zijn, als de gemeente het besluit neemt te 'verkabelen'. Het verwerpen van de wet was voor ons de aanleiding het haalbaarheidsonderzoek uit te stellen. Inmiddels is bekend geworden dat de verkabelingsregeling in werking treedt per 1 januari 2019. De AMvB zal niet meer worden gewijzigd en treedt samen met het wetsvoorstel in werking op 1 januari 2019.

Middelen: hiervoor is budget beschikbaar binnen bestaande middelen.

Speerpunt 40: Extra huisvesting statushouders en eigen inwoners

Wij huisvesten vluchtelingen met status conform de wettelijke taakstelling op een zodanige wijze, dat de wachttijd van reguliere woningzoekenden niet langer wordt. Samen met de corporaties realiseert de gemeente Overbetuwe de taakstelling huisvesting statushouders en eigen inwoners. In 2017 diende de gemeente behalve de reguliere taakstelling ook de achterstand van 2016 in te vullen. Per 1

oktober 2017 voldeed Overbetuwe aan de taakstelling. Per 1 januari 2018 zijn er zelfs 10 statushouders meer dan de taakstelling gehuisvest. De gemeente ontwikkelt in samenwerking met Vivare 20 tijdelijke woningen op de locatie Vinkenhof.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.653.984	2.653.984	2.653.984	2.653.984
Baten	1.914.978	1.914.978	1.914.978	1.914.978
Resultaat	-739.006	-739.006	-739.006	-739.006

Taakveld 8.1 Ruimtelijke Ordening

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	770.585	770.585	770.585	770.585
Baten	153.873	153.873	153.873	153.873
Resultaat	-616.712	-616.712	-616.712	-616.712

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	599.250	599.250	599.250	599.250
Baten	799.819	799.819	799.819	799.819
Resultaat	200.569	200.569	200.569	200.569

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.284.149	1.284.149	1.284.149	1.284.149
Baten	961.286	961.286	961.286	961.286
Resultaat	-322.863	-322.863	-322.863	-322.863

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invester. BCF	2019	2020	2021	2022
60.	Bijdrage voor loopbrug Heteren	2019	100.000		6.116		
61.	Revitalisering Centrumplan Oosterhout						
a.	Budget voor plankosten	2019	100.000		4.465		
b.	Budget voor realisering jaarschijf 2020	2020	1.450.000			64.742	
c.	Budget voor realisering jaarschijf 2021	2021	1.450.000				64.742
62.	Revitalisering Centrumplan Driel						
a.	Budget voor plankosten	2019	100.000		4.465		
b.	Budget voor realisering jaarschijf 2020	2020	1.450.000			64.742	
c.	Budget voor realisering jaarschijf 2021	2021	1.450.000				64.742
			TOTAAL	0	15.046	129.484	129.484

Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
57.	Toegankelijke kernen	2019	35.000	35.000			
58.	Land van Tap - plankosten jaarschijf 2019	2019	50.000	50.000			
59.	<u>Implementatie Omgevingswet</u>						
a.	Eenmalig bedrag 2019	2019	279.200	279.200			
b.	Eenmalig bedrag 2020	2020	72.000		72.000		
63.	Taakveld Wonen/ Uitvoering Woonagenda 2020						
a.	Taakv. Wonen/ Uitv. Woonagenda 2020 jaar 2019	2019	21.239	21.239			
b.	Taakv. Wonen/ Uitv. Woonagenda 2020 jaar 2020	2020			21.239		
			TOTAAL	385.439	93.239	0	0

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

Commandiet Westeraam BV

GEM Westeraam Beheer BV

GEM Westeraam CV

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	Overbetuwe	545	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2018	Nederland	649		
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	Overbetuwe	593	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2018	Nederland	721		
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2018	Overbetuwe	235	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2018	Nederland	230		
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	Overbetuwe	7,8	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
		2016	Nederland	7,2		
Demografische druk	%	2018	Overbetuwe	77,3	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
		2018	Nederland	69,6		

PROGRAMMA 9 FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

Toelichting

Gemeente Overbetuwe voert een solide financieel beleid. We doen geen uitgaven die we niet kunnen betalen en kiezen voor goede langetermijn investeringen. Door realistisch te begroten en regelmatig te rapporteren, houden we grip op onze financiën. We spannen ons in om de gemeentelijke lasten voor onze inwoners op een laag niveau te houden. We behoren nu tot de 10% voordeligste gemeenten van Nederland.

Bedrijfsvoering is ondersteunend – niet ondergeschikt - en faciliterend aan ontwikkelingen (uitvoering van speerpunten) in de organisatie. Daarnaast zijn er een aantal speerpunten waarbij de bedrijfsvoering zelf een leidende rol heeft. Waarvan een deel al eerder in gang gezet. Enerzijds vraagt de uitvoering van speerpunten om flexibiliteit en maatwerk, anderzijds vragen ze om consistentie en beheersbaarheid / controleerbaarheid. Voor een goede bedrijfsvoering dienen al deze aspecten in een goede balans met elkaar te staan. Om deze balans in evenwicht te houden, dient continu tussen bestuur en ambtelijke organisatie een open gelijkwaardige dialoog van afstemming / invulling / timing / bijstelling van alle ambities (wettelijke verplichtingen, gemeentelijke speerpunten, maatschappelijk ontwikkelingen etc.) plaats te vinden.

In de paragraaf bedrijfsvoering vindt u op hoofdlijnen nadere informatie over deze speerpunten en andere bedrijfsvoeringsaspecten.

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

De gemeentelijke bedrijfsvoering volgt en anticipeert op ontwikkelingen in de maatschappij, door de optimale ondersteuning van het primaire proces. Dit komt tot uiting in een solide, transparante, vraaggerichte en flexibele bedrijfsvoering ten behoeve van dit primaire proces. In 2020 kenmerkt de relatie van bedrijfsvoering met het primaire proces zich als een 'klant-leverancier' relatie. De komende jaren werken we daar als organisatie, samen met externe partners, in juiste stappen naartoe.

Speerpunten / Wat willen we er voor doen?

Speerpunt 42: Klantgerichte dienstverlening bij uitvoerende taken

Voor een optimale dienstverlening aan onze externe- en interne klanten heeft de gemeente Overbetuwe een dienstverleningsconcept en bedrijfsvoeringvisie ontwikkeld die op elkaar aansluiten. Deze twee strategische documenten geven samen de ontwikkelingsrichting in het dienstverlening en bedrijfsvoering van de gemeente Overbetuwe weer. De implementatie neemt ongeveer 2 jaar in beslag (2019-2020).

Middelen: zie PNL-post 64.

Speerpunt 43: Strategisch HR beleid

De gemeente moet een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven. Dat bereiken we naast salariëring door een prettige en veilige werkomgeving en goede secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder opleidings- en ontwikkelmogelijkheden. De werkorganisatie dient modern en aansprekend te zijn. In de huidige HR-visie zijn de volgende HR-speerpunten opgenomen waarmee we continu werken aan de invulling van de bestuurlijke en organisatie-doelstellingen:

1. Passende formatie en bezetting
2. Houding en gedrag
3. Duurzame inzetbaarheid / de vitale medewerker
4. Diversiteit van het personeelsbestand

Ieder van deze HR-speerpunten wordt doorvertaald in diverse HR-activiteiten, beleidsrichtlijnen en HR-instrumentarium om de doelstelling van het speerpunt te bereiken.

Speerpunt 44: Van buiten naar binnen bij vormgevende taken

Naast de ontwikkelingen in het sociale domein staat het fysieke domein ook voor een grote opgave de komende coalitieperiode. Niet alleen om vanuit de Omgevingsvisie te werken met inwoners, verenigingen, bedrijven en andere (overheids)samenwerkingspartner, maar ook om handen en voeten

te geven aan de implementatie van de Omgevingswet (speerpunt 1). Speerpunt 44 borgt nadrukkelijk de samenwerking tussen buiten en binnen. Waarbij de invoering van de Omgevingswet meer aangeeft wat de 'goede dingen voor de samenleving' zijn, zorgt speerpunt 44 voor de verdieping of de medewerkers op de 'goede' plek zitten en zij het 'goed' doen!

Bij dit speerpunt benoemen wij voor nu vier resultaten:

1. In afstemming met de implementatie van de Omgevingswet (speerpunt 1) betrekken wij bij elke stap in het project van deze implementatie de organisatorische impact, zodat bij de invoeringsdatum de gemeente Overbetuwe vanuit de bedoeling van de Omgevingswet voldoende is voorbereid en dus 'Omgevingswet bestendig' is.
2. Vanaf 1 juli 2019 voor elke fysiek project de kwaliteit, het geld, de organisatie, de tijd (lees planning), informatie en participatie bekend is en over gerapporteerd wordt.
3. In aansluiting op de evaluatie van de sturingsfilosofie en Opgavegericht werken bij het onderdeel Strategie, Beleid en Projecten neemt het college in het tweede kwartaal van 2019 een besluit over de doorontwikkeling van dat onderdeel van de organisatie.
4. In het tweede kwartaal 2019 organiseert het college een informatieavond voor de gemeenteraad voor de uitvoering van motie 3 waarbij in het eerste kwartaal van dat jaar actief dorpsraden en wijkplatforms bij de totstandkoming zijn betrokken.

Speerpunt 45: Professionele bedrijfsvoering/ optimale procesinrichting

Voor een optimale dienstverlening aan onze externe- en interne klanten heeft de gemeente Overbetuwe een dienstverleningsconcept en bedrijfsvoeringvisie ontwikkeld die op elkaar aansluiten. Deze twee strategische documenten geven samen de ontwikkelingsrichting in het dienstverlening en bedrijfsvoering van de gemeente Overbetuwe weer. De implementatie neemt ongeveer 2 jaar in beslag (2019-2020).

Speerpunt 46: Optimale informatievoorziening

De afgelopen jaren zijn al flinke stappen gezet in het optimaliseren van onze informatievoorziening. We zijn er echter nog niet. De doorontwikkeling van de informatievoorziening zal dan ook in 2019 nog verder gaan. De basis hiervoor is het Informatieplan 2017-2020. Daarbij houden we de landelijke ontwikkelingen én de lokale Overbetuwse ontwikkelingen in het achterhoofd.

Speerpunt 47: Realiseren toekomstbestendig gemeentehuis

Dit betreft een speerpunt uit de Uitvoeringsagenda 2016-2018 die nog niet is afgerond. Het betreft fase 2 van project Huisvesting. Fase 1 omvatte het centraliseren van de ambtelijke huisvesting in Elst. Fase 2 houdt het toekomstbestendig maken van het gemeentehuis in. Streven naar budgetneutraliteit en verduurzaming zijn de meest belangrijke uitgangspunten binnen dit speerpunt. Het beoogde effect is het creëren van adequate, centrale huisvesting voor bestuur, medewerkers en haar bezoekers in een toekomstbestendig, duurzamer gebouw voor de komende 25 jaar. Het beoogde eindresultaat is een toekomstbestendig gemeentehuis in Elst.

Middelen: zie PNL-post 65.

Speerpunt 48: AO/IB (adm.org./ interne fin. beheersing) uitwerken

De afgelopen jaren is gewerkt aan het op niveau brengen van de AO/IB. In 2019 wordt deze lijn doorgetrokken. Bij het opstellen en uitwerken van het interne controleplan is tijdige en goede afstemming met onze accountant van belang. Het interne AO/IB-cluster voert de verbijzonderde interne controles (VIC) uit ter aanvulling op reeds bestaande interne controlemaatregelen. De VIC is tevens gericht op een beoordeling of de afgesproken interne controles in de processen daadwerkelijk functioneren en effectief zijn. De werkzaamheden AO/IB sluiten aan bij de onlangs vastgestelde 'Nota risicomanagement 2018'.

Speerpunt 49: Nota risicomanagement uitwerken

De inwoners van Overbetuwe mogen verwachten dat we risico's en onzekerheden tijdig in beeld hebben en ze op een gestructureerde wijze beheersen. Zo kunnen de negatieve gevolgen en financiële nadelen worden beperkt of zelfs geheel worden weggenomen. De complexiteit van de samenleving neemt toe. Bovendien zijn we als gemeente meer betrokken bij projecten met derden. Dit vraagt om een verdere verscherping van ons risicobewustzijn. Hiervoor is in 2018 de nieuwe nota

Risicomanagement vastgesteld. We gaan ons richten op de verankering van het risicomanagement in de organisatie. In 2019 en komende jaren gaan we deze nota verder vormgeven.

Speerpunt 50: Financien: goed rentmeesterschap

Ook in 2019 en volgende jaren blijven we vanuit goed rentmeesterschap zorgdragen voor solide en toekomstbestendige gemeentefinanciën. De gemeentelijke lasten voor onze inwoners zullen niet méér verhoogd worden dan met de inflatiecorrectie. We zorgen voor een adequate omvang van de algemene reserve (minimumnorm hanteren) die we waar nodig strategisch inzetten.

In de afgelopen periode hebben we door diverse maatregelen onze financiële positie weer op een aanvaardbaar niveau gebracht. Zowel ten aanzien van onze structurele begroting als met betrekking tot onze reservepositie. De komende coalitieperiode spannen we ons in om deze positie minimaal te behouden en daar waar mogelijk en noodzakelijk nog verder te verbeteren. Dit betekent concreet dat we blijven streven naar een jaarlijks overschot op de begroting van minimaal € 1 miljoen. Hiermee geven we invulling aan het genomen raadsbesluit bij de Kadernota 2017. Om dit te kunnen realiseren handhaven we ook voor 2019 en verdere jaren een goede begrotingsdiscipline. Beoogd resultaat: De financiële positie (zowel incidenteel als structureel) van de gemeente Overbetuwe is en blijft gezond.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	14.327.044	14.327.044	14.327.044	14.327.044
Baten	1.044	1.044	1.044	1.044
Resultaat	-14.326.000	-14.326.000	-14.326.000	-14.326.000

Taakveld 0.4 Overhead

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	14.327.044	14.327.044	14.327.044	14.327.044
Baten	1.044	1.044	1.044	1.044
Resultaat	-14.326.000	-14.326.000	-14.326.000	-14.326.000

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invester. BCF	2019	2020	2021	2022
64.	ICT voorzieningen voor nieuwe publieke ruimten	2019	158.100		33.542		
65.	Aanpassing huisvesting						
a.	Fase 2 (gebouw)	2018	6.000.000	307.323			
	Fase 2 (meubilair)	2018	350.000	38.964			
	Dekking door struc. voordeel bedr.voering			-309.000			
	Dekking door inzet bestemmingsres. kap.lasten			-24.700			
			TOTAAL	12.587	33.542	0	0
Eenmalige nieuwe lasten:							
Geen.							

Verbonden partijen

PROGRAMMA 10 ALGEMEEN BESTUUR

Toelichting

Regionale samenwerking

De gemeente Overbetuwe, liggend in het hart van de regio Arnhem-Nijmegen, is een groot voorstander van regionale samenwerking. Zo wordt samengewerkt met andere gemeenten in allerlei samenwerkingsverbanden (met Lingewaard, subregio Arnhem (sociaal domein), regio Arnhem-Nijmegen (economie, mobiliteit, wonen en duurzaamheid), VGGM, Gelderse Corridor etc.). Overbetuwe vindt het belangrijk dat de regionale samenwerking effectief en slagvaardig is opgezet om de gezamenlijke doelen te realiseren. Dat is noodzakelijk om de concurrentiepositie, aantrekkingskracht en bereikbaarheid van onze regio te versterken.

De gemeente Overbetuwe is zowel qua omvang (inwoners en oppervlakte) als geografische ligging een factor van betekenis in het regionale en provinciale krachtenveld. Dit wordt nog versterkt door de van oudsher zeer actieve, zelfbewuste en coöperatieve houding van bestuur en organisatie in de regio. Wij weten wat we als gemeente te bieden hebben en opereren als betrouwbare partner vanuit een duidelijke visie. Wij werken daarbij efficiënt en resultaatgericht en stimuleren innovatieve oplossingen. Vanuit onze krachtige, zelfstandige positie gaan wij samenwerking aan met anderen als deze een meerwaarde biedt voor onze inwoners, organisaties, instellingen en bedrijven. Ook staan wij open voor samenwerking, zowel binnen als buiten onze gemeente, om daarmee anderen te helpen.

We zijn daarmee een gemeente die gericht is op de samenleving, lokaal en regionaal.

Beleidsnota's

Geen.

Speerpunten / Wat willen we bereiken?

Het versterken van de levendigheid en sociale vitaliteit van de kernen vanuit de urgentie van de kernen zelf.

Er komt meer ruimte voor inzet van de samenleving en voor initiatieven van bewoners zelf. Daarnaast het opdoen en delen van ervaring in de 'nieuwe' manier van samenwerken tussen samenleving en gemeente.

Speerpunten / Wat gaan we er voor doen?

Speerpunt 07: Inwonerparticipatie

Tijdens deze coalitieperiode wordt in eerste instantie uitvoering gegeven aan motie M16: Intensivering burgerparticipatie en communicatie. We zetten daarmee concrete haalbare stappen om burgerparticipatie in de komende periode te vergroten. Hiertoe is een plan van aanpak gemaakt en is de interactiewijzer uit 2009 herzien. Deze nieuwe versie is door het nieuwe college vastgesteld en wordt geactualiseerd n.a.v. de voorronde bespreking met de gemeenteraad. In het plan van aanpak staat beschreven op welke manier we uitvoering geven aan de in de motie gegeven opdracht van de gemeenteraad. De uitvoering van het plan van aanpak is gestart in april 2018 en loopt ongeveer een jaar tot april 2019.

Speerpunt 08: Kerngericht werken

In het coalitieprogramma is een aantal speerpunten opgenomen, die wij onder dit speerpunt plaatsen.

- kerngericht werken heeft de toekomst;
- er komt een gezamenlijk plan;
- beschikbaar stellen van middelen voor trainingen en bijeenkomsten in de kernen
- met iedere dorpsraad en wijkplatform maken we afspraken over hun rol en bijdrage;
- verstevigen signalerende en adviserende rol dorpsraden en wijkplatforms

Inwoners willen meer invloed op hun eigen leefomgeving dan voorheen. Inwoners en organisaties verwachten gefaciliteerd te worden in de initiatieven die ze nemen. Wij verwachten meer

eigenaarschap en initiatief van inwoners en organisaties. In de huidige maatschappij zijn de verwachtingen, rollen en werkwijze veranderd, maar nog niet voldoende opnieuw op elkaar afgestemd. Dit ervaren inwoners, organisaties en gemeente. Er moet een nieuwe werkwijze komen om dit probleem te kunnen beter het hoofd te bieden. Door middel van kerngericht werken willen wij de leefbaarheid van de dorpskernen vergroten. Kerngericht werken beoogt een verandering van het samenspel tussen alle rollen, die binnen onze maatschappij (binnen het dorp) bestaan. Hierbij gaan wij uit van meer inspraak, betrokkenheid en eigenaarschap van inwoners en (maatschappelijke) organisaties. Daarnaast gaan we uit van een meer faciliterende rol van de overheid zonder dat we de rol, die de overheid in het collectieve belang heeft, uit het oog verliezen. Nadrukkelijk brengt de gemeente haar agenda in.

Het college heeft op 4 september 2018 ingestemd met het plan van aanpak. Dit plan schetst de context, probleemstelling en de beleidsopgave. Daarnaast bevat het beschrijvingen van deelprojecten om resultaten te behalen die bijdragen aan deze beleidsopgave. Nog niet alle benodigde resultaten zijn beschreven in deelprojecten, toch beginnen we aan de uitvoer. Dit doen we omdat we er van overtuigd zijn dat het in deze tijd bijna niet mogelijk is om een actueel overzicht te hebben van een situatie en daarop uitgewerkte plannen te maken. Bijna altijd zullen dan de situaties achterhaald zijn. We gaan uit van leren en ontwikkelen tegelijkertijd. De gedefinieerde projecten worden gelijktijdig aan elkaar uitgevoerd.

Saldi programma/ Wat mag het kosten?

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.799.524	2.799.524	2.799.524	2.799.524
Baten	744.129	744.129	744.129	744.129
Resultaat	-2.055.395	-2.055.395	-2.055.395	-2.055.395

Taakveld 0.1 Bestuur

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.698.059	1.698.059	1.698.059	1.698.059

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	1.101.465	1.101.465	1.101.465	1.101.465
Baten	744.129	744.129	744.129	744.129
Resultaat	-357.336	-357.336	-357.336	-357.336

PNL-posten 2019-2022 uit bijlage II (met vermelding nummers uit PNL)

Structurele nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Investeer. BCF	2019	2020	2021	2022
67.	Kinderburgemeester	2019	(exploitatie)	5.150			
68.	Jongerenparticipatie						
a.	Structureel bedrag jaarschijf 2020	2020	(exploitatie)		48.193		
b.	Aanvullend structureel bedrag vanaf 2021	2021	(exploitatie)			pm	
69.	Opbrengstderving reisdocumentendip	2019	(exploitatie)	154.000			
			TOTAAL	159.150	48.193	0	0

Eenmalige nieuwe lasten:							
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Eenmalig BCF	2019	2020	2021	2022
66.	Overbetuwe Doet	2019	35.000	35.000			
			TOTAAL	35.000	0	0	0

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

Euregio RijnWaal

Arnhem Nijmegen City Region

PARAGRAFEN

I. Lokale lasten

Inleiding

In deze paragraaf bieden wij inzicht in het beleidskader rond de lokale heffingen, de soorten heffingen, de tariefs- en kostenontwikkeling, de lokale lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid.

Het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bepaalt dat de overheadkosten verantwoord worden op het taakveld "ondersteuning organisatie". In het BBV zijn geen voorschriften opgenomen hoe de overhead aan tarieven moet worden toegerekend.

In de eind 2016 vastgestelde "Financiële verordening gemeente Overbetuwe 2017" zijn de kaders opgenomen voor de extra comptabele toerekening van overheadkosten.

De belangrijkste uitgangspunten voor het toerekenen van de overheadkosten zijn:

- a. De overhead wordt aan taakvelden toegerekend op basis van een opslag op het uurtarief.
- b. Dit uurtarief is voor alle team gelijks, m.u.v. de Helster en team openbare werken. Daarvoor geldt de helft.

Indeling van deze paragraaf

Het BBV geeft minimum voorschriften voor de inhoud van deze paragraaf. Voor de duidelijkheid volgen wij in deze paragraaf de volgorde van de voorschriften.

U vindt daarna de volgende hoofdstukken:

1. Nadere uitwerking c.q. concretisering van de uitgangspunten voor de toerekening van de overhead.
2. Een overzicht van de geraamde inkomsten per heffing.
3. Het beleidskader van de lokale heffingen.
4. De hoofdlijnen van de beleidsuitgangspunten, de tarieven en de kostendekking van de heffingen die maximaal kostendekkend mogen zijn.
5. Een aanduiding van de lokale belastingdruk.
6. Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Nadere uitwerking c.q. concretisering van de uitgangspunten voor de toerekening van de overhead 2019

Gekozen is voor een systematiek die eenvoudig toepasbaar: een verdeelsystematiek op basis van de personeelskosten. Voor de berekening van de kostendekking van producten en diensten die bij een derde in rekening worden gebracht worden alle kosten van het taakveld "ondersteuning organisatie" aan de overige taakvelden toegerekend op basis van een opslag op het uurtarief. Voor de bepaling van de opslag worden de totale overheadkosten gedeeld door het aantal aan alle taakvelden toe te rekenen uren. Dit is het uniforme uurtarief. In verband met de lagere behoefte aan ondersteuning én lagere kosten voor ICT en facilitaire diensten wordt het uurtarief voor de buitendiensten (dit zijn: De Helster en Openbare werken) bepaald op de helft van het tarief van de overige teams. Het uurtarief voor de overige teams wordt bepaald door het totaal resterende overheadkosten te delen door het totaal van de uren van die teams.

De uitwerking van deze uitgangspunten:

Basis: totale overheadkosten 2019: € 14.342.769

Totaal aantal uren 2019 voor 329,50 fte: 465.440 uur

In de kosten van overhead zijn opgenomen: 161.940 uur

De aan taakvelden toe te rekenen uren zijn dan: 303.500 uur

Rekening houdende met de verhouding tussen de uurtarieven van De Helster / Openbare Werken en de overige teams worden de tarieven:

- voor De Helster en Openbare Werken: € 26,19
- voor de overige teams: € 52,37.

Ten opzichte van 2018 stijgt het overheadtarief (voor de overige teams) met € 3,15. De belangrijkste verklaring hiervoor is de stijging van de loonkosten van 3%.

De inkomsten per heffing en de kostendekking

Vanaf 2017 moet de gemeente in deze paragraaf een overzicht opnemen van de baten en lasten voor

de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten.

In het volgende overzicht zijn de geraamde opbrengsten van alle gemeentelijke heffingen opgenomen voor 2018 en 2019. Daarbij is tevens aangegeven of er sprake van een dienstverlening waarvoor de maximale kostendekking geldt.

Heffing	kostenplaats	begroot 2018 incl. begr wijz	begroot 2019 primaire begroting	tariefs- mutatie 2018	begroot 2019 incl. tariefsmutatie	Geldt er een maximale kostendekking?
OZB woningen + niet-woningen	6.061.1000	€ 7.128.200	€ 7.229.100	1,5%	€ 7.337.537	neen
Hondenbelasting	6.064.1010	€ 278.243	€ 282.205	-1,1%	€ 279.101	neen
Rioolheffing	6.720.2000	€ 2.281.676	€ 2.295.156	-15% (*)	€ 1.950.883	ja
Reinigingsheffingen	6.730.2000	€ 3.790.044	€ 3.872.460	1,6%	€ 3.934.419	ja
Marktgelden/standplaatsen	6.330.1000/05	€ 37.041	€ 37.041	1,5%	€ 37.597	ja
Lijkbezorgingsrecht	6.750.1000	€ 53.450	€ 53.450	1,5%	€ 54.252	ja
Reclamebelasting	6.064.1005	€ 77.300	€ 77.300	1,4%	€ 78.382	neen
Precariobelasting	6.064.1010	€ 826.250	€ 561.250	geen	€ 561.250	neen
Leges omgevingsvergunningen	6.830.3030	€ 768.000	€ 868.000	geen	€ 868.000	ja
Overige leges	diverse	€ 975.486	€ 965.480	1,5%	€ 979.962	ja
<i>subtotaal bruto inkomsten</i>		€ 16.215.690	€ 16.241.442		€ 16.081.382	
Kwijtschelding	6.630.3015	- € 179.000	- € 171.000	geen	- € 171.000	neen
Totaal netto opbrengst heffingen		€ 16.036.690	€ 16.070.442		€ 15.910.382	

(*) deels eenmalig

Het beleidskader van de lokale heffingen

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Beleidskader

Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ), Verordening onroerende-zaakbelastingen gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

Jaarlijks worden de WOZ-waarden voor woningen en niet-woningen vastgesteld. Deze WOZ-waarde is de grondslag voor de aanslag OZB. Wij zorgen voor een tijdige en correcte verzending van de waardebeschikkingen (WOZ-waarde) en belastingaanslagen. Beschikkingen worden zoveel mogelijk met dagtekening 28 februari 2019 (wettelijke termijn) verzonden. Ook de afhandeling van bezwaarschriften vindt tijdig plaats. De termijn voor het doen van een uitspraak is het einde van het kalenderjaar, maar wij streven ernaar de bezwaren tegen de WOZ-waarde binnen 5 maanden en de bezwaren tegen de overige belastingen binnen 3 maanden af te handelen.

Tariefsontwikkeling

In de kadernota 2019 staat vermeld dat voor de begroting wordt uitgegaan van een verhoging van 1,5%. We handhaven die verhoging van 1,5% per jaar.

Herwaardering

Voor het belastingjaar 2019 zal de OZB worden gebaseerd op de nieuwe WOZ-waarden per de waardepeildatum 1 januari 2018. Uitgangspunt is dat schommelingen van WOZ-waardes geen invloed hebben op de hoogte van de gemiddelde aanslag OZB. Niet wanneer waardes dalen, maar ook niet als waardes stijgen. Wel kan het natuurlijk zo zijn dat bepaalde typen onroerende zaken een waardeontwikkeling laten zien die van het gemiddelde afwijkt, hetgeen dan ook tot een hogere of lagere belastingaanslag zal leiden. De definitieve OZB-tarieven kunnen pas worden vastgesteld nadat de gegevens over de waardeontwikkeling bekend zijn.

Vrijstellingen

Naast de verplichte vrijstelling op grond van artikel 220d van de Gemeentewet zijn in de verordening o.a. vrijstellingen opgenomen voor: onroerende zaken die dienen voor de publieke dienstverlening, straatmeubilair, plantsoenen en begraafplaatsen.

Hondenbelasting

Beleidskader

Verordening hondenbelasting gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

De hondenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengst in de algemene middelen vloeit en van waaruit gemeenten zelf mogen bepalen waaraan het wordt besteed. Uit onze inkomsten van de hondenbelasting worden onder andere de aanleg, het onderhoud en de schoonmaak van de hondenvoorzieningen (honden uitlaatplaatsen en hondenlosloopgebieden) betaald.

Tarieven

De tarieven van de hondenbelasting worden in 2019 verlaagd met 1,1%. Dit in afwijking van de kadernota 2019 waarin is vermeld dat het tarief niet wordt verhoogd. Per 1 januari 2019 worden de hondenpenningen afgeschaft. De lagere lasten worden doorberekend in het tarief.

Vrijstellingen

Honden voor de begeleiding van een gehandicapte of een slechthziende zijn vrijgesteld.

Rioolheffing

Beleidskader

Verordening rioolheffing gemeente Overbetuwe 2018, Gemeentelijk Rioleringsplan Overbetuwe 2018-2022 (GRP)

Algemeen

De rioolheffing wordt geheven voor de bekostiging van beheer en onderhoud van het gemeentelijke rioleringsstelsel. Evenals de afvalstoffenheffing is de rioolheffing kostendekkend: we gaan uit van het principe 'de vervuiler betaalt'. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een pand.

De raad heeft een voorziening riolering ingesteld: het verschil tussen de opbrengsten en de kosten van riolering komen ten gunste of ten laste van de voorziening. Als in een jaarrekening verschillen blijken met het vastgestelde GRP, dat wordt dit verschil bij de tariefvaststelling van het eerstvolgende jaar meegenomen.

Kostenontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkeling in de kosten en baten voor riolering 2019:

- Vanaf 2019 worden de kapitaallasten voor investeringen gebaseerd op 2% in plaats van 2,5% (voordeel).
- Ook de rentebaten over de voorziening wordt gebaseerd op 2% in plaats van 2,5% (nadeel).
- Hogere stijging van de loonkosten: i.p.v. 1,5% in het GRP is in de begroting rekening gehouden met 3% stijging (nadeel).

Financiële gevolgen 2019:

Tarieven

In het GRP is vastgelegd dat de ontwikkeling van het saldo van de voorziening riolering bepalend is voor de tariefontwikkeling. Om die reden moet het tarief worden verlaagd met het voordeel uit de jaarrekening 2017. Dat leidt tot een eenmalige lastenverlaging van € 13,50.

Daarnaast is hiervoor een structureel voordeel aangegeven. Om te bereiken dat het saldo van de voorziening weer in overeenstemming komt met het GRP moet het riooltarief voor rioolheffing worden verlaagd. Wij stellen voor het riooltarief in 2019 vast te stellen op € 93,80 per huishouding.

Vrijstellingen

Geen.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten

Beleidskader

Artikel 15.33 van de Wet milieubeheer, Verordening reinigingsheffingen gemeente Overbetuwe 2018. In 2016 is het Uitvoeringsplan afval 2017 door de raad vastgesteld. De evaluatie van het Uitvoeringsplan afval 2017 is in het voorjaar van 2018 vastgesteld.

Algemeen

Voor de reinigingsheffingen geldt het beginsel: de vervuiler betaalt. Om die reden is de 100% kostendekking het uitgangspunt. Vanaf 2017 geldt het nieuwe afvalplan. De gevolgen daarvan zijn geheel in de ramingen opgenomen.

Kostenontwikkelingen

De kosten voor het inzamelen en verwerken van afval stijgen met € 61.000. De belangrijkste oorzaak hiervan is de stijging van de loonkosten en de daaruit voortvloeiende toe te rekenen overheadkosten. Wij streven naar de invoering van de afvalpas in de milieustraat met ingang van 1 januari 2019. Naar verwachting kunnen de "gratis" punten op de afvalpas worden betaald uit de besparingen in de milieustraat.

Tarieven

Om de hogere kosten te compenseren is een tariefstijging nodig van 1,6%. Voor een gemiddelde aanslag betekent dit een verhoging van € 3,17.

Op Prinsjesdag 2018 presenteerde de regering het Belastingplan 2019. Hierin wordt een exportheffing aangekondigd. Het effect van deze heffing is nog niet meegenomen in bovengenoemde tariefstijging van 1,6%. In het najaar van 2018 ontvangt u van ons een voorstel voor de definitieve vaststelling van de tarieven. In dat voorstel nemen we het effect van de exportheffing mee.

Precariobelasting op kabels en leidingen

Beleidskader

Verordening precariobelasting gemeente Overbetuwe 2018 en de Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

Vanaf 1 januari 2022 is het voor gemeenten niet meer mogelijk om precariobelasting op kabel- en leidingnetwerken te heffen. Tot 1 januari 2022 mag maximaal het tarief dat gold op 10 februari 2016 geheven worden. De geraamde structurele opbrengst wordt in 4 jaar naar nul afgebouwd.

Vrijstellingen

Geen.

Marktgelden/standplaatsen

Beleidskader

Verordening marktgelden gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

Iedereen die een standplaats heeft op de wekelijkse markt betaalt marktgeld. Dat geldt ook voor degene die een standplaats heeft voor bijvoorbeeld een dag. Naast marktgeld betalen ze een bedrag voor de elektriciteitsvoorzieningen als daarvan gebruik wordt gemaakt.

Tarieven

Voor de goederenmarkt in Zetten geldt een lager tarief dan voor Elst. De reden hiervoor is de beperktere omvang van de kern Zetten en de markt. De tarieven zijn afgeleid van de in de Tarieventabel leges, behorende bij de legesverordening, opgenomen tarieven voor overige standplaatsen. De tarieven worden jaarlijks verhoogd met 1,5%.

Vrijstellingen

Geen.

Lijkbezorgingsrechten

Beleidskader

Verordening lijkbezorgingsrechten gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

Voor het gebruik van een algemene begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven. In deze gemeente zijn er drie algemene begraafplaatsen.

Tarieven

De tarieven worden jaarlijks verhoogd met 1,5%.

Vrijstellingen

Geen.

Reclamebelasting

Beleidskader

Verordening reclamebelasting gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

In 2015 is de reclamebelasting ingevoerd ter financiering van de invoering van Centrum Management Elst (CME). Het CME heeft als doel om samen met de ondernemers uit het centrum van Elst en de gemeente een gezond ondernemersklimaat neer te zetten en Elst te promoten in de regio. De reclamebelasting is ingevoerd voor een periode van 5 jaar. De tarieven voor 2019 worden verhoogd met 1,4% inflatie.

Vrijstellingen

De belangrijkste vrijstellingen gelden voor openbare aankondigingen die korter dan 13 weken aanwezig zijn alsmede aankondigingen van de (semi)-overheden, culturele en maatschappelijke instellingen met een ideëel doel en winkeliersverenigingen.

Leges

Beleidskader

Legesverordening gemeente Overbetuwe 2018 en de Tarieventabel leges 2018.

Algemeen

We heffen leges om een gedeelte van onze taken te bekostigen. Deze taken worden in de vorm van een dienst individueel afgenomen door bewoners of bedrijven.

Tarieven

In deze begroting is een trendmatige verhoging van de leges met 1,5% verwerkt, met uitzondering van de bouw gerelateerde leges voor omgevingsvergunningen die geheven worden met de bouwkosten als grondslag. Een stijging van de bouwkosten leidt immers al tot een verhoging van de leges. Voor sommige diensten heeft het Rijk een maximum tarief ingesteld, zoals voor rijbewijzen, paspoorten en identiteitskaarten. Het uitgangspunt voor de tarieven is gebaseerd op 100% kostendekking.

Vrijstellingen

De belangrijkste vrijstellingen gelden voor: vergunningen/ontheffingen als deze rechtstreeks verband houden met een vergunning voor het organiseren van een evenement. Tevens geldt een vrijstelling voor non-profit instellingen voor vergunningen waarvan de leges niet meer bedragen dan € 300.

De kostendekking

Inleiding

De toerekening van de kosten van overhead brengt met zich mee dat er inzicht gegeven moet worden hoe de tarieven berekend worden met de keuzes die daarbij gemaakt worden. Om die reden wordt, voor de heffingen waarvoor een maximale kostendekking van 100% geldt, in deze paragraaf de berekening van de kostendekking per heffing opgenomen. Uitgangspunt is de in de programmabegroting opgenomen kosten en baten. Voor de leges volstaan wij met de kostendekking van de leges voor omgevingsvergunningen.

Verordening:	Rioolheffing:				
Omschrijving	taak-	omschrijving	basis	toe te	toege-
	veld	(sub)taakveld		rekenen	rekend
Directe lasten	7.2	riolering	€ 2.250.015	100%	€ 2.250.015
Inkomsten	7.2	riolering	- € 4.100	100%	€ -4.100
Netto kosten					€ 2.495.915
Toe te rekenen kosten:					
Overhead: opslag uurtarief	7.2	riolering	13.740 uur	100%	€ 546.776
Compensabele BTW	7.2	riolering	€ 320.609	100%	€ 320.609
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	€ 80.000	100%	€ 80.000
Kosten waterbeheer	5.7	openbaar groen	€ 138.010		€ 138.010
Kosten straatreiniging	2.1	verkeer en vervoer	€ 116.000		€ 116.000
Totale kosten					€ 3.495.327
Opbrengst heffing	7.2	riolering	- € 2.295.156		- € 2.295.156
Bespaarde rente voorziening riolering	0.5	treasury	- € 256.700		- € 256.700
Totale baten					- € 2.551.856

Totale lasten - baten		onttrekking aan voorziening riolering	€ 895.453
Dekkingspercentage excl. de onttrekking aan voorziening			74,0%
Dekkingspercentage incl. de onttrekking aan voorziening			-100,0%
Opm.: in deze berekening is de rente over de voorziening meegenomen in de kostendekking. Dat is een lokale keuze.			

Verordening:	Reinigingsheffingen				
Omschrijving	taak-	omschrijving	basis	toe te	toege-
	veld	(sub)taakveld		rekenen	rekend
Directe lasten	7.3	afval	€ 3.888.661	100%	€ 3.888.661
Inkomsten	7.3	afval	- € 1.256.307	100%	- € 1.256.307
Netto kosten					€ 2.632.354
Toe te rekenen kosten:					
Overhead: opslag uurtarief	7.3	afval	19.920 uur	100%	€ 598.405
Compensabele BTW (deels)	7.3	afval	€ 642.261	86%	€ 550.701
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	€ 91.000	100%	€ 91.000
Totale lasten					€ 3.872.460
Opbrengst heffing	7.3	afval			- € 3.872.460

Totale lasten - baten					€ 0
Dekkingspercentage					100,0%

Verordening:	Legesverordening, titel 2, omgevingsvergunningen				
Omschrijving	taak- veld	omschrijving (sub)taakveld	basis	toe te rekenen	toege- rekend
Directe lasten	8.3	Wonen en bouwen	€ 124.106	100%	€ 124.106
directe salariskosten	8,3	Wonen en bouwen	€ 836.463	60%	€ 501.878
Inkomsten			0	100%	0
Netto kosten					€ 625.984
Toe te rekenen kosten:					
Overhead: opslag uurtarief	8.3	Wonen en bouwen	10.910	100%	€ 536.990
Compensabele BTW	8.3	Wonen en bouwen	€ 124.106	21%	€ 26.062
Kwijtschelding			n.v.t.		0
Totale kosten					€ 1.189.036
Opbrengst heffing	8.3	Wonen en bouwen			- € 868.000
Totale lasten - baten					€ 321.036
Dekkingspercentage					73%

Verordening:	Marktgelden/standplaatsen				
Omschrijving	taak- veld	omschrijving (sub)taakveld	basis	toe te rekenen	toege- rekend
Directe lasten	3.3	markten en standpl.	€ 39.773	100%	€ 39.773
Inkomsten	3.3	markten en standpl.	- € 9.672	100%	- € 9.672
Netto kosten					€ 30.101
Toe te rekenen kosten:					
Overhead: opslag uurtarief	3.3	markten en standpl.	0	100%	0
Compensabele BTW	3.3	markten en standpl.	€ 39.773	21%	€ 8.352
Kwijtschelding			n.v.t.		
Totale kosten					€ 38.453
Opbrengst heffing	3,3	markten en standpl.	- € 30.802		- € 30.802
Totale lasten - baten					€ 7.651
Dekkingspercentage					80,1%

Verordening:	Lijkbezorgingsrecht				
Omschrijving	taak- veld	omschrijving (sub)taakveld	basis	toe te rekenen	toege- rekend
Directe lasten	7.5	begraafplaatsen	€ 84.731	100%	€ 84.731
Inkomsten			0	100%	0
Netto kosten					€ 84.731
Toe te rekenen kosten:					
Overhead: opslag uurtarief	7.5	begraafplaatsen	1.050	100%	€ 27.494
Compensabele BTW	7.5	begraafplaatsen	€ 50.073	21%	€ 10.515
Kwijtschelding			n.v.t.		0
Totale kosten					€ 122.741
Opbrengst heffing	7.5	begraafplaatsen			- € 53.450
Totale lasten - baten					€ 69.291

Dekkingspercentage					43,5%
--------------------	--	--	--	--	-------

Lokale lastendruk in vergelijking met het regionale en landelijke beeld

De lokale lasten worden jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de economie van de lagere Overheden (COELO) in beeld gebracht.

De cijfers over 2018 leveren een goede vergelijking op van de lastendruk in onze gemeente ten opzichte van het regionale en landelijke beeld. Volgens de COELO (landelijk) staat de gemeente Overbetuwe op nummer 18 van de 387 (van laag naar hoog). De gemeente behoort hiermee tot de 5% van goedkoopste gemeenten van Nederland. In vergelijking met andere gemeenten in Gelderland staat Overbetuwe in 2018 op de 5e plaats van de 54 Gelderse gemeenten.

De gevolgen voor 2019

Tegenover de beperkte stijging van de OZB tarieven en de tarieven van afvalstoffenheffing staat een daling van de rioolheffing, deels eenmalig. De voorgenomen gewijzigde tarieven leiden voor woningen gemiddeld tot omstreeks € 9,- aan lastenverlichting. Wij verwachten dan ook dat de hiervoor vermelde rangschikking de lokale lastendruk verder zal verbeteren.

De belangrijkste belastingtarieven 2018 en 2019

Soort belasting	Nadere aanduiding	2018	Voorstel 2019 *)	Mutatie
Onroerende-zaakbelastingen				
- Eigenaar woning	Percentage van de waarde	0,1096%	0,1112%	1,5%
- Eigenaar niet-woning	Percentage van de waarde	0,1502%	0,1525%	1,5%
- Gebruiker niet-woning	Percentage van de waarde	0,1215%	0,1233%	1,5%
Totaal niet-woning	Percentage van de waarde	0,2717%	0,2758%	1,5%
Afvalstoffenheffing en Reinigingsrecht **)				
Diftar	Vast bedrag	€ 126,63	€ 128,66	1,6%
GFT containers	Gratis			
Rest container 140 liter	Tarief per lediging	€ 6,59	€ 6,70	1,6%
Rest container 240 liter	Tarief per lediging	€ 10,04	€ 10,20	1,6%
Ondergrondse container (rest)	Tarief per aanbieding	€ 2,83	€ 2,88	1,6%
Rioolheffing				
Woningen	Waterverbruik tot 500 m3	€ 110,25	€ 93,80	-2,7% en eenmalig € 13,50
Niet-woningen	Waterverbruik tot 500 m3	€ 110,25	€ 93,80	-2,7% en eenmalig € 13,50
Hondenbelasting				
	De eerste hond	€ 54,60	€ 54,00	-1,1%
	De tweede hond	€ 81,90	€ 81,00	-1,1%
	Buitengebied	50%	50%	-1,1%

*) In het voorgestelde OZB- tarief 2019 is uitgegaan van een gelijke WOZ-waarde

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Beleidskader

Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, Kwijtscheldingsregeling gemeente Overbetuwe 2018.

Algemeen

Net als in voorgaande jaren worden de maximale mogelijkheden tot het verlenen van kwijtschelding benut. Kwijtschelding is mogelijk voor de OZB, het vaste bedrag van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingschuldigen. Bij de bepaling daarvan houden wij rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals die normatief zijn opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid.

Sinds 1 januari 2016 wordt ook van de mogelijkheid gebruik gemaakt om natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen en geen personeel in dienst hebben voor kwijtschelding van de privé-aanslag in aanmerking te laten komen.

Kwijtscheldingsaanvragen

Voor degenen die eerder ook al kwijtschelding hebben gekregen maken we, met verleende toestemming van de belastingschuldigen, gebruik van een procedure voor automatische toetsing voor kwijtschelding door het Inlichtingenbureau. Dit heeft er toe geleid dat in 2018 zo'n 440 belastingschuldigen geen verzoek om kwijtschelding hoefden in te dienen.

In 2018 zijn er, naast de automatische kwijtschelding, nog ongeveer 380 kwijtscheldingsaanvragen ingediend. Van deze aanvragen zijn er ongeveer 325 geheel of gedeeltelijk gehonoreerd. Wij streven ernaar om de kwijtscheldingsverzoeken binnen 5 maanden af te handelen. In de begroting 2019 is voor de te verlenen kwijtschelding € 171.000 geraamd. Dit bedrag is gebaseerd op ongeveer 720 te honoreren aanvragen.

II. Weerstandsvermogen

Algemeen

1. Algemeen

Het is belangrijk dat we risico's en onzekerheden tijdig in beeld hebben en ze op een gestructureerde wijze beheersen. We nemen deel aan een samenleving die complex en aan verandering onderhevig is en dit vraagt om een verdere verscherping van ons risicobewustzijn. In 2018 is er een nieuwe nota Risicomanagement vastgesteld. Hierin beschrijven we de uitgangspunten van ons risicobeleid en de wijze waarop we dit gaan uitvoeren. Een van die uitgangspunten is dat er minimaal 2 keer per jaar, bij de jaarstukken en de begroting, een integraal beeld geschetst wordt van de risico's, de aanwezige weerstandscapaciteit en de ratio voor het weerstandsvermogen.

De komende tijd richten we ons op de verankering van het risicomanagement in de organisatie. Dit proces vraagt tijd en de resultaten hiervan hebben we voor deze begroting nog niet volledig in beeld. Dit betekent dat we de risico's in deze paragraaf nog op de oude manier beschrijven en indien nodig kwantificeren. De berekening van de weerstandsratio vindt al wel plaats op de nieuwe wijze. Wij

zullen u in de 1^e helft van 2019 de resultaten van de vernieuwde risico-inventarisatie voorleggen.

In deze paragraaf informeren we u over

- het gemeentelijke risicobeleid (hoofdstuk 2)
- de hoogte van onze weerstandsratio (hoofdstuk 3) met een toelichting op de omvang van onze risico's
- de "BBV indicatoren" en wat we hieruit kunnen concluderen over de financiële positie van onze gemeente (hoofdstuk 4).

2. Risicobeleid

Met het risicobeleid willen we inzicht krijgen in de risico's die we lopen. Dit inzicht helpt om:

- a. Maatregelen te treffen die voorkomen dat het risico zich voordoet.
- b. Te toetsen of er voldoende financiële ruimte is om de risico's daadwerkelijk op te vangen, zonder dat dit leidt tot beleidswijzigingen.

We toetsen de omvang van de financiële ruimte, ook wel weerstandscapaciteit genoemd, aan de hand van een cijfer dat de verhouding tussen onze risico's en de financiële ruimte weergeeft.

Weerstandsvermogen = de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit.

Op grond van de nota Risicomanagement streven we naar een ratio voor het weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2. Deze ratio kent de kwalificatie "ruim voldoende".

We maken onderscheid tussen incidentele- en structurele weerstandscapaciteit. Onder de incidentele weerstandscapaciteit verstaan we de algemene reserve. Onze structurele weerstandscapaciteit bestaat uit het structurele begrotingsoverschot, de begrotingspost onvoorzien en de onbenutte belastingcapaciteit. Indien er sprake zou zijn van heroverwegingen behoren die ook tot de structurele

weerstandscapaciteit.

Met de onbenutte belastingcapaciteit bedoelen we de ruimte om de OZB-tarieven te verhogen volgens de normen die het Rijk hanteert voor gemeenten met zware financiële problemen. Het inzetten van deze ruimte is een politiek zwaar middel. Aangezien onze financiële positie daartoe geen aanleiding geeft, nemen we deze ruimte niet mee in onze berekening van de structurele weerstandscapaciteit.

3. Weerstandsratio

3.1 Ratio's Weerstandvermogen

Op basis van de begrotingscijfers 2019 is ons incidentele weerstandvermogen **ruim voldoende** en het structurele weerstandvermogen **goed**.

De ratio van ons incidentele weerstandvermogen komt uit op 1,7 en stijgt daarmee licht ten opzichte van voorgaande jaren.

Het structurele weerstandvermogen bedraagt € 2,2 miljoen. Dit bedrag bestaat grotendeels uit het begrotingsoverschot van € 2.145.000. Het is noodzakelijk om dit overschot niet aan te wenden maar in stand te houden als buffer voor eventuele structurele tegenvallers. Op grond daarvan heeft u ook besloten om te streven naar een gemiddeld in stand te houden begrotingsoverschot van € 1 miljoen per jaar.

(Bedragen x € 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017 Incl. rek.saldo
1. Eenmalig weerstandvermogen			
Eenmalige risico's	13.700	17.300	14.200
Eenmalige weerstandscapaciteit	23.900	25.800	20.300
Ratio	1,7	1,5	1,4
Kwalificatie	Ruim voldoende	Ruim voldoende	Ruim voldoende
2. Structureel weerstandvermogen			
Structurele risico's	p.m	p.m	p.m
Structurele weerstandscapaciteit	2.200	1.468	n.v.t.
Kwalificatie	Goed	Goed	

3.2 Toelichting op het incidenteel weerstandvermogen

De actuele stand van zaken van de grote projecten, de grondexploitaties en overige incidentele risico's ziet er als volgt uit:

A. Grote projecten

We hebben een dertiental grote projecten in voorbereiding en uitvoering. Wij informeren u kort over de stand van zaken. Hieruit blijkt dat de eenmalige risico's die we op dit moment voorzien binnen de projecten zijn gedekt. Risico's als gevolg van prijsstijgingen schatten we in op € 0,5 miljoen.

Spoorzone/Ontsluiting Heinz

Het project Spoorzone is vrijwel afgerond. In het 2^e half jaar van 2018 vindt de afrekening met ProRail plaats. De resultaten van de aanbesteding passen (ruim) binnen de hiervoor beschikbare budgetten (bestemmingsreserve Spoorzone).

Verbeteren infrastructuur Elst Noord

De scope van het project en de projectonderdelen zijn aan veranderingen onderhevig. Dit heeft invloed op het totaalbudget van het project. Uiteraard is de insteek van het ontwerp en de oplossingen sober en doelmatig en zoeken we zoveel mogelijk naar optimalisaties om binnen de kaders tot

realisatie te komen. De financiële gevolgen voor het benodigde budget zijn in het 1^e kwartaal van 2018 duidelijk geworden. We hebben te maken met een overschrijding van ca. 15%, waarvoor nog geen dekking is. In de Stuurgroep is besloten om aanvullend budget in eerste instantie bij externe partijen te zoeken. In afwachting daarvan nemen we geen afzonderlijke risicopost op in deze paragraaf.

Ontsluiting Park 15

Overbetuwe draagt in financiële zin bij aan een goede verkeerskundige ontsluiting van Park 15. Om dit goed te regelen, is een bestemmingsreserve afslag 38 gevormd ter grootte van € 4,5 miljoen waarvan momenteel nog € 1,6 miljoen resteert. Met de ontwikkelaar is in 2015 een Addendum op de Samenwerkingsovereenkomst gesloten. Hierin zijn afspraken gemaakt over zakelijke zekerheden en over het innen van de plankosten. Hiermee zijn de risico's voor de gemeente sterk verminderd, en kunnen ze opgevangen worden binnen de bestemmingsreserve.

Land van Tap

In 2015 is door de gemeente het "Land van Tap" aangekocht. Op dit moment is er nog geen inzicht in het ontwikkelprogramma. Daarmee kan de bijbehorende potentiële grondwaarde nog niet bepaald worden en is het risico aanwezig dat (een deel van) de gronden afgewaardeerd moet worden. In afwachting van inzicht in het ontwikkelprogramma hebben we hieraan nog geen concreet risicobedrag gekoppeld.

Schil Zetten Hemmen

Als onderdeel van een landschappelijke bufferzone met daarbij de realisatie van een algemene begraafplaats in Zetten is een krediet € 350.000 beschikbaar. In het vierde kwartaal van 2018 zal het bestemmingsplan worden vastgesteld. In de komende periode wordt, mede op basis van consequenties van de procedure, helder of het project te realiseren is binnen het taakstellende budget.

De Danenberg

Voor de ontwikkeling van landschapspark de Danenberg is een voorlopig stedenbouwkundig en landschappelijk ontwerp gemaakt. Dit is in 2017 als onderdeel van het voorontwerp bestemmingsplan gepubliceerd om de reacties uit de omgeving op te halen. Daarnaast worden ook de overeengekomen privaatrechtelijke afspraken geactualiseerd. Uitgangspunt is dat het project binnen de financiële kaders wordt gerealiseerd.

MFC Valburg

In 2017 is overeenstemming bereikt tussen de verschillende partijen ten behoeve van de ontwikkeling van het MFC en het project Molenzicht. De dorpsraad heeft de business case voor het MFC geactualiseerd. Het stedenbouwkundig plan is uitgewerkt, het bestemmingsplan is begin 2018 in procedure gebracht. De verwachting is dat begin 2019 gestart wordt met de bouw van het MFC. De aanbesteding voor de nieuwbouw van het MFC wordt binnenkort gestart. Onzeker is of door de stijging van de bouwkosten het beschikbaar gestelde bedrag toereikend is.

MFC Herveld

In samenwerking met het stichtingsbestuur van het MFC Herveld wordt 'De Hoendrik' gerenoveerd en wordt een nieuwe sportzaal achter het bestaande MFC gebouwd. De ontwerpen hiervoor zijn uitgewerkt, het bestemmingsplan is in 2018 in procedure gebracht. De verwachting is dat medio 2019 gestart wordt met de bouw van het MFC. De aanbesteding voor de werkzaamheden van het MFC en sporthal wordt binnenkort gestart. Uitgangspunt hierbij is dat het opgenomen budget voldoende is om het project te realiseren.

MFA Randwijk

Voor de realisatie van het MFA in Randwijk is een bedrag beschikbaar gesteld van € 1.816.000 voor stichting De Haar. In november 2018 komt een afzonderlijk voorstel in de raad voor een aanvullend budget van € 305.000.

Huisvesting OBC

In 2017 is besloten dat de nieuwbouw voor het OBC zal plaatsvinden op de locatie De Vinkenhof te Elst. Voor de realisatie van de nieuwbouw inclusief de 1e inrichting en de gymzaal was in de Programmabegroting 2017 een PNL-post opgenomen van ruim € 6,1 miljoen gebaseerd op de daarvoor geldende normering. Dit budget voor de bouwkosten is in 2015 normatief bepaald. In januari 2018 is aanvullend budget door de raad toegekend. Redenen voor de aanvraag van het extra krediet zijn:

- verhoging van de stichtingskosten door vergroting van het schoolgebouw en indexering
- grondkosten en inrichtingskosten van het openbaar gebied.

Totaal is er nu ca. € 9.2 mln. aan krediet toegekend en zijn er nu voldoende dekkingsmiddelen aanwezig.

Knoop 38

Voor het proces Knoop 38 is voor de jaren 2018 en 2019 een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld. Het gaat hierbij alleen om proceskosten (uren en advies). De kosten van Knoop 38 zijn daarmee direct afhankelijk van de looptijd van het project en vrij eenvoudig in te schatten. Onderdeel van het project vormt de aanvullende aankoopregeling die per amendement door de gemeenteraad is aangenomen (24 oktober 2017). Dit amendement wordt momenteel uitgewerkt en het benodigde krediet zal te zijner tijd bij de gemeenteraad worden aangevraagd. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Gebiedsmaatregelen Knoop 38

De gebiedsmaatregelen worden door de gemeente gerealiseerd met een door de provincie Gelderland beschikbaar gesteld budget (4,5 miljoen). Bij de keuze van de uit te voeren maatregelen is het beschikbare budget een harde randvoorwaarde. Mochten er meer maatregelen wenselijk blijken dan gaat het om een uitbreiding van de scope en zal daarvoor aan de gemeenteraad aanvullend budget worden gevraagd. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Nieuwe gemeentelijke huisvesting

De belangrijkste risico's waar we binnen dit project mee te maken kunnen krijgen zijn hoge prijsstijgingen in de bouw, het aantreffen van asbest en/of archeologische vondsten en de ontoereikendheid van het budget. Voor een uitgebreide toelichting hierop verwijzen we naar het hoofdstuk "Uiteenzetting financiële positie, onderdeel Nieuwe Huisvesting".

B. Grondexploitatie algemeen

Voor de grondcomplexen wordt elk jaar een gewogen risicoanalyse opgesteld. De gewogen risicobedragen per 1-1-2018 van de actieve en passieve (in exploitatie en nog in exploitatie te nemen) complexen over de periode 2018-2023 bedragen in totaal afgerond € 1,8 miljoen. Voor dit bedrag wordt met ingang van 2016 geen afzonderlijke voorziening meer opgenomen. Tijdens het boekjaar vindt monitoring plaats van alle gewogen risicoanalyses uit het oogpunt van risicobeheersing en planoptimalisatie.

Ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen

De gemeente faciliteert een aantal ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen die voor rekening van initiatief nemende partijen worden uitgevoerd. We noemen het een passief grondcomplex als er een overdracht van nieuwe openbare ruimte naar de gemeente plaats vindt. Het uitgangspunt bij al deze projecten is dat de gemeentelijke kosten bij de initiatiefnemer worden verhaald. Hiervoor worden privaatrechtelijke afspraken gemaakt en zekerheden in de vorm van een bankgarantie of concerngarantie gevraagd. Voor het deel van de kosten dat mogelijk niet verhaald kan worden wordt jaarlijks een voorziening gevormd of deze kosten worden afgeboekt.

Regionaal Programma Werklocaties regio Arnhem Nijmegen

In de regio Arnhem Nijmegen is al geruime tijd sprake van overaanbod van bedrijfsterreinen, kantoren en perifere detailhandel. Het bestaande, deels verouderde en deels versnipperde aanbod, staan gewenste en nieuwe ontwikkeling in de weg. De regio kan dit uitsluitend oplossen door in onderlinge

samenwerking dit overaanbod terug te brengen. De provincie Gelderland heeft de regiogemeenten de ruimte geboden om deze oplossing gezamenlijk uit te werken. In 2015 is de regio hiermee aan de slag gegaan en gezamenlijk is toegewerkt naar een definitief RPW. Het definitieve RPW is in oktober 2017 aangeboden aan de gemeenten. De raad heeft ingestemd met het RPW. In februari 2018 hebben de Gedeputeerde Staten het RPW vastgesteld.

Overbetuwe mag 5,2 hectare lokale bedrijventerreinen hebben. Overbetuwe heeft momenteel een overschot van ongeveer 3 hectare aan lokale bedrijventerreinen. Indien er minder dan 3 hectare is verkocht/uitgegeven voor 1 januari 2021 moet 'harde' plancapaciteit mogelijk geschrapt worden. Indien tot dat moment geen enkele meter meer wordt verkocht en indien de gemeente 100% van de schrapopgave voor haar rekening neemt. Dit kan leiden tot een kostenpost voor de gemeente Overbetuwe. Per 1-1-2017 was er een overschot van 3,9 hectare. Dit zou maximaal een kostenpost zijn van **€ 3,7 miljoen** (contante waarde 1-1-2017).

De feitelijke schrapopgave per 1 januari 2021 is afhankelijk van een aantal zaken:

- de grondverkopen in de komende jaren tot 1 januari 2021;
- de keuze voor de bedrijfsterreinen die voor de schrapopgave ingezet worden;
- welke alternatieve opbrengsten er mogelijk zijn na transformatie;
- keuzes om kavels niet te schrappen omdat er geen andere bestemming mogelijk is;
- de keuze om en in welke mate een mede-verantwoording bij de markt wordt gelegd.

Voor Elst Centraal hebben er in het verleden al afboekingen in de begroting plaatsgevonden. In onze begroting is nog slechts 3 ton als potentiële ontwikkelopbrengst opgenomen. Wanneer wij Elst Centraal echter kunnen ontwikkelen (met een economische functie), dan is de potentiële (meer)opbrengst ca. € 1 mln, te markeren als risico gezien de beperkingen op / beperkte ontwikkelmogelijkheden van nieuw programma als gevolg van het RPW. Deze keuzen hoeven nu nog niet te worden gemaakt. In het najaar van 2018 wordt meer duidelijk over de mogelijk te schrappen bedrijfskavels. Het mogelijke verlies moet in 2021 (na de gevolgde procedure voor transformatie) genomen worden.

Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop

De administratieve voorschriften (BBV – Besluit Begroting en Verantwoording) zijn met ingang van het boekjaar 2016 op enkele onderdelen gewijzigd. Dit betreft onder andere het aspect tussentijdse winstneming bij complexen grondexploitatie. Winsten moeten als gerealiseerd worden beschouwd indien en voor zover het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat. De hoogte van deze verplichte winstneming – volgens de zogenaamde POC-methode (percentage of completion) – is gerelateerd aan het feit dat nagenoeg alle kosten zijn gemaakt, opbrengsten een gelijkmatig verloop hebben en er geen signalen van onzekerheden zijn. Dit neemt echter niet weg dat deze opbrengsten nog gerealiseerd moeten worden; de betreffende gronden zijn nog niet verkocht. Uitgangspunt is dat de opbrengsten conform de prognose vanuit de grondexploitatie worden gegenereerd. Echter, vanuit het oogpunt van voorzichtigheid, benoemen wij de voorgeschreven winstneming in deze paragraaf als een risico en nemen wij **€ 2,2 miljoen** mee in de berekening van het incidenteel weerstandvermogen.

Woningbouwprioritering

Sinds 2017 hebben we een nieuwe manier van sturen en programmeren van woningbouw. We sturen als gemeente nu op realisatie en kiezen op basis van kwaliteit. De overprogrammering is opgelost, er is ruimte voor nieuwe projecten in de toekomst én 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' is verleden tijd. Voor de sociale huursector hebben we in prioritering extra aandacht. Eén keer per jaar kunnen nieuwe 'zachte' plannen (na inhoudelijke toetsing) zich inschrijven voor een prioriteringsronde waarin de beschikbare plancapaciteit voor de betreffende jaarschijf verdeeld wordt. De beste initiatieven krijgen onder voorwaarden programmaruimte om binnen 3 jaar tot realisatie te komen. Een soort aanbesteding dus, op basis van kwalitatieve criteria.

Er zijn veel initiatiefnemers, die willen bouwen in Overbetuwe. Dat vraagt dat de gemeente erop stuit dat de juiste woningen op de juiste plek gerealiseerd kunnen worden. Goed inspelen op de actuele woningbehoefte vraagt namelijk focus. En het maken van keuzes. Met de nieuwe

programmeringssysteem registreert de gemeente ook beter de (voortgang en actualisatie van) het woningbouwprogramma. We kunnen de projecten faciliteren die kwalitatief het beste aansluiten bij de vraag van de woningzoekenden. De nieuwe systematiek en bijbehorend afwegingskader biedt tevens meer duidelijkheid over de eventuele financiële gevolgen en/of risico's voor de gemeente in actieve complexen (een zeer beperkt deel van het totaal van plannen).

C. Overige risico's

Garantieverplichtingen

Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)
Stichting Waarborgfonds Sport (SWS)
Particulieren (voormalige gemeentegaranties)
Overige garanties en borgstellingen

Het totaalbedrag aan garanties is ten opzichte van de laatst opgestelde paragraaf (jaarrekening 2017) afgenomen met ruim € 13 miljoen, voornamelijk door afname van het totaalbedrag van garanties van de onderdelen WEW. Het overgrote deel van de garanties heeft betrekking op garanties voor eigen woningen. Voor garanties vanaf 1-1-2011 loopt de gemeente hiervoor geen concreet risico meer. Dat geldt ook voor de garanties aan particulieren, waarvoor het risico in het verleden is afgekocht. Voor de overige garanties loopt de gemeente een secundair of tertiair risico. Dat betekent dat de gemeente pas in tweede of in derde instantie wordt aangesproken. Het is nog steeds verantwoord er vanuit te gaan dat er in de voor ons liggende jaren geen substantieel beroep zal worden gedaan op de door de gemeente verstrekte garanties of afgegeven achtervang.

Brandbestrijding, hulpverlening bij rampen, opruiming explosieven

In het geval van incidenten op "rampschaal" kan de gemeente worden geconfronteerd met flinke financiële aanspraken. Daarbij moet worden gedacht aan herstelwerkzaamheden, opvang, begeleiding en compensatie van schade. Verder kan het bij grondwerkzaamheden noodzakelijk zijn om oude explosieven op te ruimen. Bij nieuwe projecten, waarbij deze kans bestaat, wordt al zoveel mogelijk een kostenraming opgenomen en worden kosten, waar mogelijk doorbelast aan projectontwikkelaars, e.d. Ook kan de gemeente een deel van de kosten (70%) bij het rijk declareren. Een deel van de kosten blijft echter voor rekening van de gemeente en hiervoor is geen bestemmingsreserve meer beschikbaar. Eventuele kosten van de beschreven onderdelen kunnen in eerste instantie worden opgevangen met de algemene post van € 5 miljoen (zie totaaloverzicht).

Juridische procedures ruimtelijke plannen e.d.

De mogelijkheid bestaat dat aan de algemene reserve middelen moeten worden onttrokken om één of meerdere langsepende (ruimtelijke) kwesties voor de gemeente tot een goed eind te kunnen brengen. Hiervoor nemen wij een risicobedrag op van **€ 0,5 miljoen**.

Opvang tekorten jaarrekening en verbonden partijen

De gemeente heeft geen afzonderlijke bestemmingsreserve om eventuele rekening tekorten op te vangen. Ook kan het zijn dat er zich bij de grote projecten in de toekomst toch nog onverwachte aanvullende tekorten voordoen, ondanks de getroffen voorzieningen en ingeschatte risico's in deze paragraaf. Als deelnemer aan een verbonden partij zijn we verantwoordelijk voor de financiële risico's van deze partij. Inzicht in de risico's van een verbonden partij en sturing op de beheersing van deze risico's wordt daarom steeds belangrijker.

In de "paragraaf Verbonden Partijen" is het risicoprofiel van de verbonden partij beschreven. In ons eigen risicoprofiel houden we, in het onderdeel "overige risico's" rekening met die verbonden partijen waar geen of onvoldoende eigen vermogen is om risico's af te dekken. In de verdere verscherping van ons risicobewust richten we ons ook op de verbonden partijen. De komende tijd willen we meer zicht en daarmee grip krijgen op de risico's waarvoor wij als gemeente indirect verantwoordelijk zijn.

Voor het onderdeel tekorten jaarrekening en verbonden partijen nemen wij een risicobedrag op van € 5 miljoen.

D. Recapitulatie incidentele financiële risico's

	x € 1 miljoen
A. Prijsstijgingen grote projecten, niet zijnde grondexploitatie	0,5
B. Grondexploitatie algemeen	
Gewogen risicoanalyse	1,8
RPW (Regionaal Programma Werklocaties)	3,7
Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop	2,2
C. Overige risico's	
Juridische procedures	0,5
Algemene stelpost rekeningstekort, e.d.	5,0
Totaal eenmalige financiële risico's	€ 13,7

3.3 Toelichting op het structureel weerstandsvermogen

Hieronder beschrijven wij de belangrijkste risico's waaruit structureel financiële consequenties voort kunnen vloeien

A. De decentralisaties in het sociaal domein

Met ingang 1 januari 2019 ontvangen we de integratie-uitkeringen sociaal domein (IUSD) niet meer apart voor de domeinen Jeugdzorg, Maatschappelijke Ondersteuning en Participatie. De baten voor de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein zijn daarmee niet meer als apart onderdeel zichtbaar in de algemene uitkering. De structurele risico's die kunnen voortvloeien uit de taken in het sociaal domein blijven voor een deel nog steeds lastig te kwantificeren, omdat we de zorgvraag van onze inwoners en de daarmee samenhangende zorgkosten niet op voorhand weten. Voorts zijn de effecten van de invoering van een abonnementstarief voor de eigen bijdrage WMO nog niet bekend. U kunt hierbij denken aan een aanzuigende werking op de vraag en een neerwaarts effect op de opbrengst uit eigen bijdragen. Om de uitnutting beter te volgen geven we in de reguliere P&C-cyclus vier keer per jaar de ontwikkeling in het financieel kader voor het sociaal domein weer.

Om de stijgende kosten in het sociaal domein te verminderen heeft het college in 2018 een nieuwe visie op transformatie van de zorg opgesteld. Sturingsmogelijkheden liggen er bij de inkoop, het contracteren van zorg en bij het verbeteren en uitbreiden van de algemene voorzieningen, zodat de kosten voor de maatwerkvoorzieningen afnemen.

In deze risicoparagraaf volstaan wij met deze toelichting en kwantificeren we dit niet als een structureel risico. Via de vier tussenrapportages zullen we u informeren over de actuele financiële ontwikkelingen in het sociaal domein.

B. Samenwerking op diverse taakgebieden

Wij hechten aan samenwerking met andere gemeenten en andere partners, maar stellen ons kritisch op bij het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen. Deelname aan een verbonden partij kan een nadelig financieel effect hebben. U kunt daarbij denken aan overheadkosten die deels bij de gemeente achterblijven of aan prijsstijgingen en/of areaaltoename waarop we geen directe invloed meer hebben en die we verplicht zijn, als onderdeel van de gemeentelijke bijdrage, te betalen.

C. Recapitulatie gekwantificeerde structurele financiële risico's

Samenvattend zijn er wel structurele financiële risico's, maar deze zijn niet zodanig hard of concreet

dat deze ook te kwantificeren zijn. De beperkte omvang van de structurele risico's is ook het gevolg van onze gerichte acties tot het terugdringen hiervan.

4. BBV-indicatoren

Om meer inzicht te krijgen in onze financiële positie presenteren we een zestal kengetallen. Deze kengetallen zijn wettelijk verplicht.

1. Netto schuld quote		voldoende
2. Netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	voldoende	
3. Solvabiliteitsratio		matig
4. Structurele exploitatieruimte		voldoende
5. Grondexploitatie		voldoende
6. Belastingcapaciteit		voldoende

U ziet dat gemiddeld over alle financiële kengetallen onze gemeente **voldoende** scoort en dat alleen de solvabiliteit een **matig** aangeeft. Dit wordt veroorzaakt door de huidige stand van de algemene reserve. De omvang daarvan is de afgelopen jaren al aanzienlijk toegenomen en de verwachting is dat deze toename zich in de komende jaren verder voortzet.

De kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente. Hieronder wordt allereerst vermeld wat de betekenis is van de diverse kengetallen. Vervolgens zijn uitkomsten van de kengetallen verzameld in een tabel. In deze tabel is niet alleen het betreffende kengetal voor het begrotingsjaar 2019 opgenomen, maar ook die van de jaren uit de meerjarenraming (2020 t/m 2022), de begroting 2018 en het jaarverslag 2017. Bij de beoordeling van de financiële positie is het immers ook relevant om inzicht te hebben hoe de kengetallen zich ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Tenslotte worden conclusies getrokken.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin we als gemeente in staat zijn aan onze financiële verplichtingen (schulden) te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Begroting 2019	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1.a. Netto schuldquote	73%	75%	86%	76%	68%	55%
1.b. Netto schuld quote gecorrig.	65%	66%	78%	69%	61%	49%
2. Solvabiliteitsratio	27%	28%	26%	29%	32%	38%
3. Structurele exploitatieruimte	1,69%	1,80%	2,19%	2,17%	2,14%	2,12%
4. Grondexploitatie	11,86%	8,99%	16,75%	9,25%	9,16%	9,07%
5. Belastingcapaciteit	84%	80%	80%	83%	83%	84%

Conclusies en normen Provincie Gelderland

1a. Netto schuldquote

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Normen Provincie:

Categorie A	Tot 100%
Categorie B	100% tot 130%
Categorie C	Hoger dan 130%

Overbetuwe 2019: **86%** en **78%** dus **categorie A** (= voldoende).

2. Solvabiliteitsratio

Normen Provincie:

Categorie A	50% en hoger
Categorie B	Tussen 20% en 50%
Categorie C	Kleiner dan 20%

Overbetuwe 2019: **26%** dus **categorie B** (= matig).

3. Structurele exploitatieruimte

Normen Provincie:

Categorie A	Hoger dan 0,6%
Categorie B	Tussen 0% en 0,6%
Categorie C	Kleiner dan 0%

Overbetuwe 2019: **2,19%** dus **categorie A** (= voldoende).

4. Grondexploitatie

Normen Provincie:

Categorie A	Kleiner dan 20%
Categorie B	Tussen 20% en 35%
Categorie C	Hoger dan 35%

Overbetuwe 2019: **16,75%** dus **categorie A** (= voldoende).

5. Belastingcapaciteit

Normen Provincie:

Categorie A	Kleiner dan 95%
Categorie B	Tussen 95% en 105%
Categorie C	Hoger dan 105%

Overbetuwe 2019: **80%** dus **categorie A** (= voldoende).

III. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In de openbare ruimte bevinden zich veel zaken die eigendom van de gemeente zijn. Deze eigendommen kunnen als volgt worden ingedeeld:

- infrastructuur: wegen, water en riolering
- voorzieningen: groen, verlichting, sportvelden, speelvoorzieningen
- gebouwen: scholen, sport- en welzijnsaccommodaties, huisvesting gemeente en brandweer

Al deze eigendommen, die ook wel kapitaalgoederen worden genoemd, moeten door de gemeente worden onderhouden. De door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus worden in deze paragraaf toegelicht.

Welke afspraken zijn over het onderhoud van de kapitaalgoederen gemaakt?

De gemeenteraad heeft beleids- en beheerplannen vastgesteld die de uitgangspunten bevatten voor dat onderhoud. Het kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte (BOR) is een goed instrument gebleken om daadwerkelijk de afgesproken kwaliteit in de praktijk te realiseren. De raad heeft bij de behandeling van de Kadernota 2019 amendement A-2 aangenomen, waarbij zij aangeeft dat zij het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte op een hoger niveau wil brengen. Dit is een speerpunt in het Uitvoeringsprogramma 2018-2022 geworden. Een aantal specifieke plannen moet worden herzien. In de plannen die op termijn ter vaststelling worden aangeboden wordt het kwaliteitsniveau concreter geformuleerd. Hierdoor is een betere afweging te maken.

Beleidsdocument	Datum vaststelling	Geplande actualisatie [1]
Beheerplan Openbare Ruimte	14-12-2010	2019
Beheerplan wegen 2014 - 2018	17-03-2015	2018/2019
Gemeentelijk Rioleringsplan	04-12-2017	2021 [2]
Handboek locatie eisen	04-02-2014	2019
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	06-02-2018	2021
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	2021
Nota Voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	11-04-2013	2018/2019
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris)	28-10-2008	2019
Visie op vastgoed	20-02-2018	2020

[1] Het jaartal geeft weer in welk jaar de actualisatie leidt tot een voorstel aan de gemeenteraad.

[2] Zie ook de opmerkingen over de bekostigingssystematiek riolering in de paragraaf lokale lasten.

Kwaliteitsniveaus

In het Kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte is gewerkt met drie kwaliteitsniveaus te weten laag, basis en goed[3]. Deze kwaliteitsniveaus zijn in het hierna opgenomen overzicht uitgewerkt, zodat duidelijk wordt wat eronder wordt verstaan. (overigens wordt in de CROW –systematiek gewerkt met niveaus A+ tot en met D maar worden vanwege de leesbaarheid van deze paragraaf vertaald in onderstaande kwalificaties Laag, Basis en Hoog).

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
Wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau	Het onderhoudsniveau	Het onderhoudsniveau

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
	voldoet niet of niet-geheel aan de minimaal vereiste wettelijke voorschriften	voldoet voldoende aan de vereiste wettelijke voorschriften	voldoet ruimschoots aan de vereiste wettelijke voorschriften
Duurzaamheid (Vervangingstermijnen)	Door het lage onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed korter dan gebruikelijk	De levensduur is de gebruikelijke vervangingstermijn van het kapitaalgoed	Door het hoge onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed verlengd
Opbouw achterstallig onderhoud	Achterstallig onderhoud komt periodiek voor	Achterstallig onderhoud komt incidenteel voor	Achterstallig onderhoud komt niet voor
Milieu effecten	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in onvoldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in voldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in ruime mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan
Oordeel inwoners (schaal 1,0-10,0)	Score 1,0 - 5,5	Score 5,5 – 7,0	Score 7,1 – 10,0
Veiligheid (objectief)	Door de wijze van onderhoud bestaat een gerede kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat weinig kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat een zeer geringe kans op ongelukken
Gevoelswaarde inwoners (subjectief)	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als onveilig en onvoldoende leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als voldoende veilig en leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als zeer veilig en leefbaar
Klachten	De gemeente ontvangt veel klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt weinig klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt geen klachten over het kapitaalgoed
Claims	Grote kans op gegronde schadeclaims	Weinig kans op gegronde schadeclaims	Geen kans op gegronde schadeclaims

[3] In de overzichten is het kwaliteitsniveau “goed” gewijzigd in “hoog”.

In plannen vastgelegde kwaliteitsniveaus van het onderhoud

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beheerplan Openbare Ruimte	14-12-2010	<i>Wegen:</i> basisniveau <i>Groen</i> Binnen bebouwde kom: basis/hoog niveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau <i>Straatreiniging</i> Centra en bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau Openbare verlichting: basisniveau <i>Straatmeubilair</i> Binnen bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau
Beheerplan Wegen 2014 - 2018	17-03-2015	Wegen basisniveau
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	04-12-2017	De gemeente moet voldoen aan de gemeentelijke watertaken zoals beschreven in de Wet milieubeheer en de Wet op de waterhuishouding. Deze taken vormen de basis van het GRP 2018-2022. Uitgangspunten bij het opstellen van het GRP waren: 1. Risico gestuurd rioolbeheer. Dit houdt in dat rioolvervanging niet langer bepaald wordt aan de hand van de technische afschrijving, maar aan de hand van inspectiegegevens en de situering van het riool. Met het risico gestuurd rioolbeheer wordt de verwachte vervangingsopgave over een langere periode uitgespreid. Tijdens de planperiode kan, op basis van nieuwe inspectieresultaten blijken dat de uitgangspunten

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
		voor de kostenramingen van dit GRP niet meer volledig juist zijn. Het is de verwachting dat dit slechts beperkte wijzigingen zullen zijn. 2. De financiële consequenties van de investeringen en werkzaamheden worden voor een periode van 20 jaar berekend. 3. In de meerjarenramingen van het GRP wordt rekening gehouden met een jaarlijkse loon- en prijsstijging van 1,5%. Ter compensatie hiervan wordt het riooltarief jaarlijks met 0,5% verhoogd. 4. Een kostendekking van 100%, waarbij rekening wordt gehouden met de in te calculeren rente over de voorziening riolering. 5. De minimumomvang van de voorziening riolering bedraagt € 1.000.000. 6. Het (resterende) saldo van de voorziening wordt in 10 jaar ingezet ter verlaging van de rioolheffing. 7. De uit de jaarrekening blijvende exploitatievoordelen worden gebruikt ter verlaging van de rioolheffing. Het na te streven kwaliteitsniveau kan worden bepaald op "basis". In het voorjaar van 2021 wordt gestart met de voorbereidingen voor de evaluatie van het GRP.
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	06-02-2018	Zowel voor de beheerskaders (masten, armaturen, etc.) als voor de beleidskaders (sociale veiligheid, verkeersveiligheid, etc.) is in het plan vastgelegd dat het na te streven kwaliteitsniveau "basis" is. Uitgangspunt is: Openbare verlichting voor de verkeersveiligheid en op hoofdlijnsroutes (plus). Dit betekent alleen openbare verlichting buiten de bebouwde kom als dat voor de verkeersveiligheid nodig is (bijvoorbeeld bij kruispunten en verkeersgevaarlijke situaties als bochten, obstakels ed.) en er geen betere alternatieven zijn zoals markering, reflectie e.d. Op alle hoofdlijnsroutes (en plus routes) is oriëntatieverlichting behalve op de Drielse Rijnijk, de Randwijks Rijnijk en de Waaldijk vanwege de flora en faunawetgeving, dit is namelijk Natura2000 gebied.
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	Onderhoud en beheer van speelvoorzieningen gaat uit van wettelijke (veiligheids)voorschriften. Met behulp van inspecties wordt dit geborgd. Er is een grens aan de financiële ruimte voor het onderhoud en beheer. Met behulp van een meerjaren renovatieplan wordt wijk- en kerngericht gewerkt aan renovaties van speelruimte.
Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	11-04-2013	Het gaat hier om de gemeentelijke gebouwen voor welzijn en sport, de schoolgebouwen en de overige gebouwen (huisvesting bestuur en ambtenaren, brandweer, enz.). De basis onder de onderhoudsbegrotingen is gelegen in door derden opgestelde meerjarenonderhouds-planningen. In 2018 zijn er nieuwe meerjarige onderhouds-plannen (MJOP's) gemaakt. Voor de gebouwen met de gebruiksfuncties sport, welzijn en kantoor zijn de plannen inmiddels omgevormd tot DMJOP's, waarbij duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt is. We gaan kritisch om met het onderhoud. Indien op basis van de (D)MJOP's vervanging noodzakelijk is, bekijken we eerst kritisch of vervanging daadwerkelijk nodig is. Incidenteel komt achterstallig onderhoud voor. Wij gaan op een afgewogen manier met de financiële middelen om. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis". Daarnaast maken we nog in 2018 een concreet voorstel voor verduurzaming van een aantal gebouwen. De uitvoering is in 2019 gepland.
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (voetbalvelden, veldmeubilair en sportinventaris)	28-10-2008	Bij de voetbalvelden bekijken we jaarlijks kritisch welk onderhoud daadwerkelijk nodig is. We hebben hiervoor geen meerjarenonderhouds-plannen gemaakt. Gekeken moet worden naar de onderhoudsvergodingen die de verenigingen ontvangen in combinatie met kostprijsdekkende tarieven. Er wordt een Sportnota gemaakt, waarbij ook een uitspraak over kostprijsdekkende tarieven wordt gedaan. De sportinventaris wordt jaarlijks gekeurd. Hiervoor is in 2018 de aanbesteding afgerond. Aan de hand van de jaarlijkse keuring bekijken we of vervanging nodig is of dat onderhoud voldoende is. Ook controleren we middels jaarlijkse inspecties het veldmeubilair. Aan de hand hiervan bekijken we welk veldmeubilair aan vervanging toe is. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis".

Financiële consequenties

Voor klein onderhoud, investeringen en stortingen in voorzieningen voor groot onderhoud van al onze kapitaalgoederen is € 7,8 miljoen in de begroting 2019 opgenomen. Dat is ongeveer 8% van de totale begroting. In de volgende tabel staan de budgetten vermeld die voor het onderhoud beschikbaar zijn om het door de raad opgedragen kwaliteitsniveau waar te maken. Tevens wordt aangegeven of er naast deze budgetten onderhoudsvoorzieningen of bestemmingsreserve (BR) zijn gevormd, waaruit het groot onderhoud op de langere termijn kan worden bekostigd. In het geval dat "nvt" wordt vermeld, wordt daarmee bedoeld dat er geen onderhoudsvoorziening of bestemmingsreserve beschikbaar is. In dat geval zijn de onderhoudskosten geheel opgenomen in de exploitatiebegroting.

Omschrijving	Plan	Jaar vaststelling	Begroet 2019	Voorz. /BR beschikbaar	Voldoende omvang?
Wegbeheer	Beheerplan Wegen	2015	€ 3.108.547	neen	nvt
Straatverlichting	Beleidsplan Openbare Verlichting	2018	€ 399.871	neen	nvt
Straatreiniging	Beheerplan Openbare Ruimte	2010	€ 28.143	neen	nvt
Water	Waterplan gemeente Overbetuwe	nvt	€ 138.010	Maakt deel uit van GRP	Zie GRP
Schoolgebouwen	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2017	2013	€ 29.909	ja	ja
Openbaar groen	Beleidsplan Openbare Ruimte	2010	€ 1.524.737	neen	nvt
Speelvoorzieningen	Speelruimteplan	2012	€ 152.485	neen	nvt
Riolering	GRP 2018-2022	2017	€ 2.318.069. ^[1]	ja	ja

Gebouwen voor welzijn en sport	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2017	2013	€ 60.512	ja	ja
Gebouwen voor huisvesting bestuur en ambtelijk apparaat	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2017	2013	€ 85.071	ja	ja
Totaal			€ 7.845.354		

[1] Excl. de onttrekking uit de voorziening.

In bovenstaande financiële gegevens zijn de bedragen uit de betreffende taakvelden verwerkt. Voor de gemeentelijke gebouwen zijn de ramingen voor onderhoudslasten uit het meerjarenonderhoudsplan op het overzicht vermeld. Op de taakvelden van de gemeentelijke gebouwen zijn namelijk ook overige niet onderhoudsgerelateerde exploitatielasten verwerkt.

IV. Financiering

Algemene ontwikkelingen

Beleidskader

Het financieringsbeleid is vastgelegd in het Treasurystatuut gemeente Overbetuwe 2016. De financieringsparagraaf is samen met het treasurystatuut voorgeschreven in de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). In de wet Fido is opgenomen dat met ingang van 1 januari 2014 het schatkistbankieren verplicht is gesteld aan decentrale overheden.

1. Algemene ontwikkelingen

1.1 Interne ontwikkelingen

De uitvoering van de treasuryfunctie vindt plaats op grond van de regelgeving zoals vastgelegd in het treasurystatuut. Door middel van het aantrekken van kasgeldleningen wordt optimaal gebruik gemaakt van de lage rente en door spreiding in de looptijden van langlopende geldleningen wordt het renterisico optimaal gespreid. De geldstromen die voortkomen uit de grote projecten en de grondcomplexen bepalen in grote mate de omvang van de financieringsbehoefte.

1.2 Externe ontwikkelingen

In de eurozone wordt een economische groei voor 2019 van 1,9% verwacht. Voor de Nederlandse economie wordt een groei van 2,5% voorspeld. De inflatie loopt in de eurozone licht op naar 1,8% in 2019. De toename van de geldontwaarding wordt voornamelijk veroorzaakt door oplopende energieprijzen. De ECB zal een ruim monetaire beleid blijven voeren. Wel zal vanaf oktober 2018 de ECB de nieuwe effectenaankopen terugschroeven, maar de verwachting is dat de officiële rentetarieven onveranderd zullen blijven tot minimaal zomer 2019. Naar verwachting zal de lange rente in 2019 stijgen tot circa 1,10% (10-jaars NL staatsobligaties) en de korte rente (3-maands Euribor) zal licht oplopen tot circa -0,20%.

Leningen

2.1 Langlopende leningen

Op basis van de huidige beschikbare schattingen zal voor het begrotingsjaar 2019 de vaste geldleningenportefeuille groeien met circa € 7 miljoen tot afgerond € 76 miljoen. Als de opbrengsten, voornamelijk uit grondverkoop, achterblijven bij de prognose zal er een groter beroep op de kapitaalmarkt gedaan moeten worden.

2.2 Rentekosten

Hieronder de tarieven die voor 2019 gelden:

- Rente aan te trekken kortlopende leningen 0,5%.
- Rente aan te trekken lang geld 2,0%.
- De rekenrente over reserves en voorzieningen 2,0%.
- De rente van investeringen 2,0%.

In de begroting 2019 wordt rekening gehouden met een totaal bedrag aan toegerekende rente van afgerond € 3,3 miljoen. De totale boekwaarde van de investeringen bedraagt per 1 januari 2019 € 165 miljoen. Onderstaand schema geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en

de wijze van rentetoerekening. De methode van rentetoerekening is voorgeschreven door de commissie Besluit Begroten en Verantwoorden.

Schema rentetoerekening 2019

	(bedragen x €1.000)
Saldo externe rente lasten en baten	1.808
Rente over eigen vermogen en voorzieningen	1.026
Toe te rekenen rente aan grondexploitatie	-294
Totaal geraamde toe te rekenen rente	2.540
Toe te rekenen rente via renteomslag	-2.982
Renteresultaat op taakveld Treasury (Voordeel)	442

2.3 Mutaties in portefeuille opgenomen leningen

In onderstaande tabel treft u de verwachte ontwikkeling aan van de financierings- en beleggingspositie in 2019.

Mutaties in de leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)	
Raming stand per 1-1-2019	
Nieuwe langlopende leningen	
Reguliere aflossingen	
Vervroegde aflossingen	
Renteaanpassingen (oud percentage)	
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	
Raming stand per 31-12-2019	

Risicobeheer

De belangrijkste algemene financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn koersrisico's, renterisico's en kredietrisico's. Hieronder wordt weergegeven in hoeverre deze risico's zich bij onze gemeente voordoen en hoe de gemeente deze risico's beheerst.

3.1 Koersrisico

De koersrisico van de gemeente is zeer beperkt omdat uitsluitend middelen kunnen worden uitgezet, in *vastrentende waarden*, zoals deposito's en onderhandse leningen. Door afstemming van de looptijden op de liquiditeitenplanning kunnen deze in principe tot het einde van de looptijd worden aangehouden. Omdat onze gemeente geen overvloedige liquiditeiten heeft, zullen uitzettingen niet tot nauwelijks voorkomen in 2019. Eventuele uitzettingen zullen worden gedaan conform de regels van het schatkistbankieren.

3.2 Renterisico

Voor korte en lange financiering gelden de Fido-normen kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide worden hierna toegelicht:

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de hoogte van het bedrag aan waarover renterisico mag worden gelopen. Hieronder vallen alle financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar. De kasgeldlimiet voor het jaar 2019 bedraagt 8,5% van de exploitatiebegroting van de gemeente, is afgerond € 7,9 miljoen.

Kasgeldlimiet 2019 (bedragen x € 1.000)	
(1): Gemiddelde vlottende schuld	7.500
(2): Gemiddelde vlottende middelen	0
(3): Netto vlottende schuld (+) / Overschot vlottende middelen (-) (1-2)	7.500
(4): Kasgeldlimiet (8)	7.900
(5): Ruimte /Overschrijding t.o.v. kasgeldlimiet (4-3)	400
Berekening kasgeldlimiet De kasgeldlimiet moet berekend worden bij aanvang van elk kalenderjaar en bij wijziging van elk percentage (post 7)	
(6): Begrotingstotaal	93.700
(7): Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,50%
(8): Kasgeldlimiet (6x7)	7.900

De renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Hoe meer de aflossing van de schuld in de tijd wordt gespreid, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Renteherzieningen	1.028	0	0	0
Aflossingen	10.372	10.809	11.000	11.000
Renterisico	11.400	10.809	11.000	11.000
Renterisiconorm	18.740	19.115	19.497	19.887
Ruimte onder renterisiconorm	7.340	8.306	8.497	4.687
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal	93.700	95.574	97.485	99.435
Percentage regeling	20%	20%	20%	20%

Uit de tabel blijkt dat de renterisiconorm in de bovenvermelde periode niet zal worden overschreden.

3.3 Kredietrisico's

Onze gemeente zal in het begrotingsjaar 2019 voor een bedrag van afgerond € 8 miljoen te maken krijgen met kredietrisico. Dit kredietrisico heeft betrekking op onderstaande leningen (uitzettingen).

- De gemeente heeft een lening doorverstekt aan ondernemingscentrum De Schalm van € 1.520.000. De waarde per 1 januari 2019 bedraagt € 1.028.000.

- Hypothecaire geldleningen verstrekt aan personeel met een boekwaarde per 1 januari 2019 van € 305.000 (betreffen restanten van de opgeheven regelingen).

- Achtergestelde geldlening aan Vitens. In 2006 zijn de preferente aandelen Vitens verkocht en omgezet in een lening. De waarde per 1 januari 2019 bedraagt € 465.000.

- Overige leningen aan verenigingen, scholen en personeelsregelingen voor een bedrag van totaal € 326.000 per 1 januari 2019.

- Verstrekte geldlening SVn van afgerond € 5,5 miljoen per 1 januari 2019. Rente en aflossing zijn afhankelijk van het aantal Startersleningen. Het betreft revolverende fondsen, rente en aflossing wordt aangewend voor nieuwe leningen.

Derivaten

Derivaten worden in de markt onder meer afgesloten ter afdekking van (rente)risico's. De gemeente Overbetuwe maakt geen gebruik van derivaten.

Algemene eindconclusie

Onze gemeente blijft onder de vastgestelde normering voor de kasgeldlimiet en de het renterisico.

V. Bedrijfsvoering

3.5 Bedrijfsvoering

1.1 Bedrijfsvoering algemeen

In deze paragraaf komen de verschillende onderwerpen op het terrein van de bedrijfsvoering aan de orde. Eerst schetsen wij aan de hand van de 'Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020', wat de ontwikkelingen de komende jaren zijn, vervolgens geven wij aan de hand van de Uitvoeringsagenda 2018-2022 per 'PIOFACH' onderwerp de ontwikkelingen voor 2019.

1.2 Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020

In de afgelopen jaren zijn inspanningen verricht op het gebied van bedrijfsvoering waardoor het niveau van voorzieningen en diensten van de gemeente Overbetuwe inmiddels prima voldoet aan de huidige tijd. Hiermee is tevens de basis gelegd voor de verdere optimalisering van de bedrijfsvoering naar de verdere toekomst.

Voor een optimale dienstverlening aan onze externe- én interne klanten heeft gemeente Overbetuwe een dienstverleningsconcept & bedrijfsvoeringvisie ontwikkeld die op elkaar aansluiten. Deze twee strategische documenten geven samen de ontwikkelingsrichting voor de komende jaren in de dienstverlening en de bedrijfsvoering van de gemeente Overbetuwe weer. Ze zijn tot stand gekomen door een uitgebreide externe- en interne consultatie en een analyse van maatschappelijke trends en ontwikkelingen. Beide documenten zijn te na te lezen via:

<https://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/dienstverlening/gemeentelijke-dienstverlening/meer-waarde-cre%C3%ABren.aspx?kws=overbetuwe>

Wij hebben dit verwoord in de 'Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020.' Centraal in deze visie staan de volgende drie thema's:

1. Verbinding/aansluiting met de externe klant en de interne klant: Extern is deze daarbij gericht op meerwaarde creëren voor onze inwoners, bedrijven en instellingen en Intern door verdere verhoging van efficiency en de kwaliteit;
2. Flexibiliteit en maatwerk versus wet- en regelgeving: De maatschappij vraagt om maatwerk, om aansluiting te (blijven) vinden met onze externe klant moet de bedrijfsvoering ook flexibel meer kunnen bewegen, hiernaast standaardiseren we daar waar mogelijk om efficiënt te kunnen blijven werken;
3. Medewerkers die het mogelijk maken: Medewerkers zijn de sleutel tot succesvolle bedrijfsvoering. Zij zijn degenen die moeten zorgen voor de verbinding met de klant, maatwerk leveren en flexibele oplossingen aandragen.

1.3 Uitvoeringsagenda 2018-2022

In de Uitvoeringsagenda 2018-2022 heeft het college zijn speerpunten uit het coalitieprogramma: Overbetuwe in bloei, een dijk van een gemeente, uitgewerkt. Rondom de bedrijfsvoering zijn de volgende acht punten uit deze uitvoeringsagenda 2016-2018 van belang:

- Klantgerichte dienstverlening bij uitvoerende taken
- Strategisch HR beleid
- Van buiten naar binnen bij vormgevende taken
- Optimale informatievoorziening
- Toekomstbestendig gemeentehuis
- Administratieve organisatie en interne beheerbaarheid uitwerken
- Nota Risicomanagement
- Financiën: Goed rentmeesterschap

Organisatie

De afgelopen vier jaar heeft de organisatie zich ontwikkeld aan de hand van de kernwaarden zelfbewust, coöperatief, eigenaarschap en resultaatgerichtheid. Er is geanticipeerd op ontwikkelingen door zo veel als mogelijk schaalbaar en flexibel te zijn. Ook zijn er nieuwe organisatie- en werkvormen uitgetoetst zoals bij Opgavegericht Werken. In 2019 gaat de organisatie zich samen met het nieuwe college buigen over de ontwikkeling van de organisatie voor de komende jaren. Naast de bovengenoemde speerpunten voor de bedrijfsvoering in de Uitvoeringsagenda 2018-2022, tekenen een viertal ontwikkelingen zich hierbij al af. Allereerst wordt er gewerkt aan een verdere ontwikkeling

van het Sociaal Domein, waarbij de gemeente in de toekomst een regisserende in plaats van uitvoerende rol op zich wil nemen. Daarnaast zal een definitief besluit worden genomen over de inrichting van Strategie, Beleid en Projecten en de werkwijzen van Opgavegericht Werken. Vanuit de veranderende wet- en regelgeving zal als derde ontwikkeling de Omgevingswet een grote impact hebben op de gemeentelijke manier van werken. Tot slot wordt er intensief met gemeente Lingewaard gewerkt aan een bedrijfsplan voor de ICT-samenwerking, waarbij de technische infrastructuur gezamenlijk wordt beheerd.

Personeel

Naast de geschetste doorontwikkeling van de organisatie wordt ook ingezet op de volgende belangrijke P&O-thema's:

- De doorontwikkeling van de speerpunten in de HR-visie en met name:
 - passende formatie / passende bezetting (strategische personeelsplanning SPP) in aansluiting op de doorontwikkeling en de ambities van de organisatie;
 - duurzame inzetbaarheid (uitwerking van het vitaliteitsbeleid. Vaststelling waarschijnlijk in Q4-2018.);
- de uitwerking van het besluit over de evaluatie van de systematiek voor het personeelsbudget (p-budget) die uiterlijk in Q1-2019 aan de raad wordt voorgelegd;
- de uitwerking van het 3^e medewerkersbelevingsonderzoek die in Q4-2018 gaat plaatsvinden;
- de voorbereidingen en implementatie van de Wet Normalisatie rechtspositie Ambtenaren (WNRA) per 1 januari 2020. Zie hiervoor ook onder juridisch in deze paragraaf;
- de uitwerking van de afspraken die voortvloeien uit het CAO-akkoord.

Personeelsbudget / formatieontwikkeling

Ontwikkeling personeelsbudget / formatieontwikkeling 2019

De afgelopen periode is intensief uitvoering gegeven aan de vertaling van het coalitieakkoord naar de uitvoeringsagenda, het focusdocument waarin de organisatieambities zijn opgenomen en de uitvoering van de wettelijke en overige taken. Hierover is op diverse niveaus in de organisatie het gesprek gevoerd (bijv. bij de kadernota, begroting, werkdruk sessies, traject tactische personeelsplanning (TPP)) en aandacht gevraagd voor de signalen over werkdruk. Deze gesprekken hebben onder andere geleid tot een vertaling van de benodigde formatie 2019 en later.

Ontwikkeling personeelsbudget 2012 - 2019

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de financiële ontwikkeling van het p-budget vanaf 2012 t/m 2019. De stijging € 1,1 miljoen (afgerond) van het p-budget 2019 ten opzichte van 2018 is vooral te verklaren door:

€ 594.000 voor loonkostenontwikkelingen die voortvloeien vanuit het CAO principe akkoord en daarnaast voor sociale premieontwikkelingen;

€ 222.000 voor formatie-uitbreidingen zoals opgenomen in de Kadernota 2019 en deze paragraaf;

€ 61.000 voor loon- en niet loongerelateerde kosten (zoals opleidingsbudget, beloningsbudget);

€ 95.000 voor functiewaardering zoals opgenomen in de Kadernota 2019;

€ 115.000 voor het Individueel Keuze Budget zoals opgenomen in de Kadernota 2019;

Jaar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 *	2018
Totale omvang personeelsbudget obv primaire begroting in miljoen	€ 19,7	€ 20,2	€ 20,0	€ 18,7	€ 19,0	€ 19,6	€ 22,5 **	€ 23,6 ***
Totale omvang personeelsbudget obv aangepaste begroting (incl. mutaties)	€ 19,4	€ 19,6	€ 19,9	€ 18,7	€ 20,1	€ 22,0	€ 23,2	n.n.b.
Werkelijke uitgaven personeelsbudget	€ 18,3	€ 18,6	€ 19,2	€ 18,7	€ 19,9	€ 22,4	n.n.b.	n.n.b.

* 2018 is incl. de loonkosten voor 22 fte verhoging van de formatie t.b.v. de decentralisaties Sociaal Domein;

** dit is inclusief € 0,41 miljoen voor de formatie van de gemeente Lingewaard in het kader van de belasting-samenwerking die door de gemeente Lingewaard één op één wordt terugbetaald.

*** dit bedrag is excl. de € 125.000 voor functiewaarderingstrajecten en € 200.000 voor de

banenafpraak zoals opgenomen in deze paragraaf.

Kadernota 2019

In de Kadernota 2019 is het bedrag (€ 222.000) opgenomen die op basis van de huidige systematiek voor het p-budget maximaal beschikbaar is. Door het efficiënt en effectief inzetten van het p-budget kunnen we ook in 2019 voor een aantal voorstellen dekking vinden binnen het huidige p-budget. Voor de resterende voorstellen doen we een beroep op het structurele budget van € 222.000 voor uitbreidingen die wij structureel noodzakelijk achten.

Risico's / Aanvullend PNL

In bovenstaande bedragen voor de formatie is geen rekening gehouden met de effecten van (nieuwe) majeure ontwikkelingen zoals de Omgevingswet, Presikhaaf, WNRA, SPP-traject, organisatie-ontwikkelingen (zoals Opgave Gericht Werken, Sociaal Domein, Projecten), zaakgericht werken enz. Op dit moment is nog onvoldoende zicht op de incidentele en/of structurele financiële effecten van deze ontwikkelingen. Zodra dit bekend is wordt hiervoor een aanvullend PNL-verzoek ingediend.

Strategische Personeelsplanning (SPP)

Tijdens de gevoerde gesprekken en het doorlopen van het traject tactische personeelsplanning (TPP) met als focus 2019 is geconcludeerd dat een verdere professionalisering-/verdiepingsslag nodig wordt geacht om de toekomstige bestuurlijke en organisatiedoelstellingen, wettelijke en overige taken te realiseren. De impact van de maatschappelijke ontwikkelingen, bestuurlijke en organisatie ambities (zie bij *risico's / aanvullend PNL*) en de gevolgen voor de kwantitatieve en kwalitatieve formatie en bezetting vraagt om extra aandacht. Dit is ook de reden waarom binnen de HR-visie het speerpunt passende formatie en bezetting is opgenomen.

We willen dan ook een doorontwikkeling maken van de ingezette herijking van ons huidige formatieplan, functiehuis (incl. functiewaardering), personeelsbestand, HR-beleid/instrumentarium. Deze verdere professionaliserings-/verdiepingsslag willen wij realiseren door het traject SPP te gaan doorlopen. Vanaf Q4-2018 wordt hieraan invulling gegeven onder begeleiding van een extern bureau.

In dit traject ligt wederom de focus op het speerpunt in de HR-visie passende formatie / passende bezetting met een meer strategische focus en de uitkomsten van het medewerkersonderzoek daar waar van toepassing voor dit traject. Doel van dit traject is om de formatie en bezetting en het HR-beleid / instrumentarium nog optimaler te laten aansluiten bij de bestuurlijke en organisatie-doelstellingen, wettelijke en overige taken en het kader voor het p-budget. Door middel van een GAP analyse wordt inzichtelijk gemaakt welke acties we moeten doorlopen om planmatig van de ist naar de soll situatie te ontwikkelen. In de 1^e helft 2019 verwachten wij de eerste uitkomsten en de eventuele financiële effecten van dit traject. Zie hiervoor ook de reactie op de motie "personeelsplan", speerpunt 43 Strategisch HR-beleid.

Evaluatie P-budget

Onze organisatie werkt vanaf 2012 met de systematiek voor het p-budget (zie Kadernota 2012). In 2014 is de systematiek voor het p-budget geëvalueerd (zie Kadernota 2015) en onder andere afgesproken dat een evaluatie in 2018 weer plaatsvindt. Deze bestuurlijke evaluatie van het p-budget 2018 heeft inmiddels plaatsgevonden. Een delegatie van de raad en het college en daarnaast de directie zijn nauw betrokken bij de evaluatie. De uitkomsten worden op dit moment (09/2018) verwerkt. Het besluit over de evaluatie wordt via een apart raadsvoorstel uiterlijk in Q1-2019 aan de raad voorgelegd. De eventuele financiële effecten voor 2019 worden door middel van een begrotingswijziging verwerkt.

Functiewaardering

Een verdieping die binnen het TPP traject heeft plaatsgevonden is de financiële waardering van ons functiehuis. Door een externe organisatie die vanuit het VNG is betrokkene bij het landelijk functiewaarderingssysteem voor gemeenten (HR21) is een quickscan uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat onze organisatie overwegend marktconform is. In deze scan zijn een aantal waarderingen voor functies als aandachtspunt benoemd. Naast de uitkomsten van de quickscan zijn bij de jaarlijkse

uitvraag aan het management een aantal functies voorgedragen voor functiewaardering.

Voor de ingediende functiewaarderingsverzoeken en uitkomst van de benchmark doen wij vooralsnog een beroep op structureel € 125.000. Gezien de organisatie- en arbeidsmarktontwikkelingen is de verwachting dat wij voor een aantal functies de functionele schaal hoger gaan waarderen / vaststellen. Over de definitieve financiële effecten van deze functiewaarderingstrajecten rapporteren wij in de reguliere bestuursrapportages.

Banenafsprak

Het realiseren van garantiebannen is een wettelijke verplichting (Wet Banenafpraak). Iedere werkgever >25 werknemers heeft de verplichting in de periode 1/1/2016 tot 1/1/2023 garantiebannen te realiseren conform de criteria van de Wet. Onze organisatie is voortvarend met deze wet aan de slag gegaan. Vanuit onze maatschappelijke voorbeeldfunctie is het voornemen om meer medewerkers te plaatsen dan het wettelijk minimum (1,93% van de verloonde uren) waaraan we voldoen. De uitwerking hiervan wordt meegenomen in het SPP traject. Onze organisatie neemt ook deel aan een regionaal project Werken zonder te beperken om het belang van participatie van deze doelgroep uit te stralen. Dit project heeft landelijk aandacht bij het VNG (zie VNG-site).

De afgelopen periode zijn de kosten voor de plaatsing van de medewerkers opgevangen binnen het p-budget. Tijdens het TPP-traject is duidelijk geworden dat dit niet langer haalbaar is. Dit doet ook geen recht aan de Wet en de doelgroep. Voor het plaatsen van een aantal medewerkers op (deels) gecreëerde / aangepaste functies, deelname aan het project Werken zonder te beperken en de begeleiding willen wij een beroep doen op een structureel bedrag van € 200.000. Over de financiële effecten van de verdere invulling van de banenafpraak 2020 tot 2023 rapporteren wij in de Kadernota 2020. In de raadsvergadering van 7 november 2017 heeft de raad de motie aangenomen Impuls banenafpraak. Wij verwachten met deze informatie een reactie te hebben gegeven op de motie.

Concluderend wordt voor 2019 structureel gevraagd:

Formatieontwikkeling conform Kadernota 2019	€ 222.000*
Individueel Keuze Budget (IKB) conform Kadernota 2019	€ 115.000
Functiewaardering conform opgave in deze Begroting 2019	€ 125.000
Banenafpraak conform opgave in deze Begroting 2019	€ 200.000
Uitkomsten evaluatie p-budget en traject SPP 2019 conform signaal in deze Begroting 2019	n.n.b. volgt 1 ^e helft 2019.

* Bedrag is excl. de verhoging voor de loon- en niet loongerelateerde personeelslasten (Kadernota 2019 € 23.000 en toename i.v.m. premie en algemene salarisontwikkeling (Kadernota 2019 € 508.000).

Verzuim

Ons verzuimpercentage 6,9% in 2017 laat een verhoging zien ten opzichte van 2016 (5,4%). Het landelijk verzuim (bron VNG personeelsmonitor 2017) laat in 2017 (5,4%) een lichte daling zien ten opzichte van 2016 (5,6%). De gemeenteklasse van 20.000 tot 50.000 inwoners (bron VNG personeels-monitor 2017) laat een lichte stijging (2016: 5,1% en 2017 5,3%) zien.

In 2018 (t/m augustus 2018) ontwikkelt het verzuimpercentage zich 0,2% hoger ten opzichte van het percentage in 2017 (6,6% à 6,8%) in deze periode. Het verzuim met een meer werk gerelateerd karakter neemt toe en de meldingsfrequentie laat een daling zien. Daarnaast blijkt een groot aandeel verzuim niet beïnvloedbaar te zijn. Het ziekteverzuim vraagt om extra aandacht en gedurende 2018 en 2019 worden verdere acties ingezet met het streven het verzuim te laten dalen.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het werkelijke ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof) weergegeven.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Norm Overbetuwe	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%
Werkelijk Overbetuwe	4,5%	5,7%	5,5%	5,4%	5,4%	6,9%	6,8% *
Landelijk gemeenten	5,3%	5,2%	5,1%	5,3%	5,6%	5,4%	n.n.b.
Landelijk gemeenten 20.000 – 50.000	4,8%	4,8%	4,8%	4,9%	5,1%	5,3%	n.n.b.

*Verzuim t/m augustus 2018

Financiën

De financiële positie van de gemeente Overbetuwe is solide. We werken met een sluitende (meerjaren)begroting, de reservepositie is goed en biedt voldoende ruimte om de risico's die we als gemeente lopen op te kunnen vangen. Het is nu zaak om deze situatie te continueren. Dat vraagt om een strakke begrotingsdiscipline en een scherp risicomanagement.

We sturen op deze aandachtspunten aan de hand van de volgende speerpunten:

- Uitwerken van de administratieve organisatie en interne financiële beheersing (speerpunt 48)
- Uitwerken van de nota risicomanagement (speerpunt 49)
- Goed rentmeesterschap (speerpunt 50)

Uitwerken van de administratieve organisatie en de interne financiële beheersing (AO/IB)

De afgelopen jaren is gewerkt aan het weer op niveau brengen van de AO/IB. In 2019 trekken we deze lijn door. Bij het opstellen en uitwerken van het interne controleplan 2019 is tijdige en goede afstemming met onze accountant van belang. Het interne AO/IB-cluster voert de verbijzonderde interne controles (VIC) uit ter aanvulling op reeds bestaande interne controlemaatregelen. De VIC is tevens gericht op een beoordeling of de afgesproken interne controles in de processen daadwerkelijk functioneren en effectief zijn. De werkzaamheden AO/IB sluiten aan bij de onlangs vastgestelde 'Nota risicomanagement 2018'.

Uitwerken van de nota risicomanagement

Risicobewustzijn wordt steeds belangrijker door de toenemende complexiteit van de samenleving en van projecten waar de gemeente bij betrokken is. Ook de veranderende wet- en regelgeving maakt dat we alert moeten zijn op de risico's die we als gemeente lopen. In 2018 is de nieuwe nota Risicomanagement vastgesteld. Door het tijdig signaleren van onzekerheden en risico's en het nemen van passende (beheersings-) maatregelen kunnen de negatieve gevolgen en financiële nadelen worden beperkt of zelfs geheel worden weggenomen. We richten ons in 2019 op de verankering van het risicomanagement in de organisatie

Goed rentmeesterschap

Normeringen

Voor de jaren 2019- 2022 presenteren we u positieve begrotingssaldi van ca. € 2,5 tot € 3,5 miljoen. Dit betekent dat we voldoen aan de afgesproken norm (gemiddeld jaarlijks structureel overschot van € 1 miljoen). Voor de algemene reserve geldt een ondergrens van € 10 miljoen. Begin 2019 is de algemene reserve € 23,9 miljoen. In deze begrotingsperiode neemt de omvang toe tot € 40,9 miljoen.

Onze inspanningen op dit speerpunt hebben geresulteerd in de gewenste groei van de algemene reserve. Eén van de functies van de algemene reserve is het opvangen van risico's. Met de verankering van de nota risicomanagement krijgen we beter inzicht in ons risicoprofiel en daarmee in de noodzakelijke omvang van de algemene reserve.

Op grond van de nota Risicomanagement streven wij naar een weerstandratio tussen de 1,4 en 2. In deze begroting komt deze ratio uit op 1,7 (zie paragraaf Weerstandvermogen). Deze ratio biedt inzicht in de verhouding tussen de risico's en de mogelijkheid om deze risico's, zonder beleidswijzigingen, op te kunnen vangen. De algemene reserves is een belangrijk deel van de weerstandscapaciteit.

Budgetbeheer

Het beheer van de budgetten gebeurt op basis van de verordening "Budgetbeheer Overbetuwe 2017" Budgethouders- en adviseurs vervullen een belangrijke rol in zowel het behouden van een gezonde financiële positie als inzicht en beheersing van onze risico's. Hierin moeten we verdere stappen zetten. Daarom investeren we de komende tijd in de verdere bewustwording- en kennis van deze groep.

Doorontwikkelen van de P&C cyclus

Sinds 2017 bestaan onze planning en control documenten uit de kadernota, de begroting, vier tussentijdse rapportages en de jaarrekening. Hoewel het speerpunt “Verbeterde P&C cyclus” is afgerond, blijven we scherp op verdere verbetermogelijkheden van het planning en control proces en de bijbehorende documenten. Uiteraard zijn suggesties van uw kant daarbij van harte welkom.

Inkoop

Voor het jaar 2019 concentreren wij ons voor wat betreft de inkoopfunctie op de kerntaken: ‘advisering aan de organisatie’, ‘wettelijke verplichte taken’ en de prioriteiten uit de uitvoeringsagenda 2018-2022. Concreet worden in 2019 de volgende taken uitgevoerd:

- Inkoopkalender 2019 opstellen;
- Stimuleren lokaal ondernemerschap, waaronder het evenement “Koopt Overbetuwsche Waar”, maar ook andere regionale marktdagen en natuurlijk de kerstmarkt met de lokale bedrijven voor onze medewerkers;
- Verder organisatiebreed implementeren van het begin 2019 vast te stellen nieuwe inkoopbeleid.

Verder wordt de inkoopfunctie de komende jaren verder geprofessionaliseerd, waaronder:

- De inrichting van inkoopadvies (waaronder een herijking van de keuze voor de decentrale ipv een centrale inrichting van inkoop, maar ook aandacht voor duurzaamheid, Social Return en (lokaal)MKB);
- Het opzetten en implementeren van contractmanagement;
- Advisering bij (aanschaf van) e-facturatie (inventariseren mogelijkheden, link met inkoop en contractmanagement);
- Betrokkenheid bij het bestel- en facturatieproces (inventariseren mogelijkheden digitalisering, link met inkoop en contractmanagement inrichting, budgethoudersregeling).

In het kader van de leidende principes van onze bedrijfsvoering leggen we een focus op het 'partnership', waarbij we meer willen inzetten op de advisering 'hoe' we de behoefte van de interne klant beter kunnen inkopen. Daarbij houden we als coöperatieve ijzeren Hein de wet en regelgeving, maar uiteraard ook het algemene concernbelang in het oog. We willen stappen in digitalisering zetten, zoals voor contractmanagement, e-facturatie en bestelprocessen. Dit draagt bij aan een grotere toegankelijkheid en beschikbaarheid van diensten en informatie, betrouwbare informatie, snelle levering en een afname van (beheers)kosten en past bij het principe van 'goed en efficiënt'.

Huisvesting

De informatie over dit onderwerp is elders in de Programmabegroting te vinden, namelijk in hoofdstuk 1.6 op pagina 10.

Communicatie

Ook in 2019 geven we verder invulling aan de communicatievisie ‘Luisteren en verbinden’. In deze communicatievisie zijn drie pijlers te onderscheiden. We benoemen hieronder per pijler kort de meest in het oog springende ambities.

1. Luisteren

Gemeente Overbetuwe wil blijvend werken aan een communicatieve organisatie. In 2019 richten we ons op de volgende speerpunten:

- (Strategisch) communicatieadvies en –uitvoering bij alle speerpunten uit de uitvoeringsagenda 2018-2022 van het college en het focusplan van de directie;
- We halen ‘buiten’ naar binnen, anticiperen en reageren pro-actief op berichtgeving van de buitenwereld o.a. door omgevingsanalyses en monitoring (sociale) media.
- Het dagelijks luisteren naar signalen vanuit de samenleving o.a. door omgevingsanalyse en monitoring van (sociale) media en deze – naast een gezamenlijke webcare met KCC – vertalen naar issues en proactieve communicatie. Daarnaast begeleiden we klankbordgroepen en zijn aanwezig bij bewonersavonden om feeling te houden met wat er

leeft. In 2018/ 2019 versterken we deze beweging door met TAV Communicatie en Publiekszaken toe te werken naar integraal klantcontact, onder andere door het opzetten van een Newsroom als nieuwe werkwijze.

- Onderzoek naar (social) mediagebruik van onze inwoners om inzicht te krijgen in hoe wij hen optimaal kunnen bereiken.

2. Verbinden

- Met hulp van ons nieuwe intranet: Nivo (een sociaal intranet) stimuleren we de organisatie in de interne, maar ook externe samenwerking en kennisuitwisseling;
- De toepassing van nieuw communicatiebeleid / communicatief handelen op basis van uitgangspunten van effectieve publiekscommunicatie. Daarbij coachen en ondersteunen wij collega's.
- Vanuit bestuurscommunicatie leggen we continu de verbinding tussen gewenste inhoud van het bestuur en de informatiebehoefte van inwoners/ stakeholders.

3. Communicatiekracht organisatie versterken

Alle medewerkers van de gemeente Overbetuwe communiceren. TAV Communicatie ondersteunt hen daarbij o.a. door:

- Aanbieden van trainingen Klare Taal, gebruik van Nivo, effectieve werkvormen voor bijeenkomsten, werken met beelden ipv tekst en Social Media.
- In 2018 is samen met de Han en Citisens een onderzoek uitgevoerd naar effectieve communicatie gericht op de diverse burgerschaps- en betrokkenheidsprofielen van Citisens/ Necker van Naem. Deze gedifferentieerde aanpak in de participatie en communicatie doorvoeren in de organisatie.
- Bijdrage leveren aan goede implementatie van de interactiewijzer in de organisatie. Daarnaast in eigen werkwijze de interactiewijzer als uitgangspunt nemen (voorbeeldfunctie).

Informatievoorziening

De afgelopen jaren zijn al flinke stappen gezet in het optimaliseren van onze informatievoorziening. We zijn er echter nog niet. De doorontwikkeling van de informatievoorziening zal dan ook in 2019 nog verder gaan. Daarbij houden we de landelijke ontwikkelingen én de lokale Overbetuwse ontwikkelingen in het achterhoofd. We richten ons dan ook voornamelijk op de volgende 8 punten:

1. Verdere uitrol van het zaakstelsel en de bijbehorende houding en gedrag van de medewerkers (zaakgericht werken), met daaraan gekoppeld indien nodig de aanschaf van nieuwe aanpalende softwaresystemen.
2. Verdere professionalisering van de inrichting van onze Informatie-organisatie, in de vorm van de processen (op basis van internationale standaarden) maar ook organisatorisch (inrichten van een team functioneel beheerders, professionalisering systeembeheer en servicedesk, wellicht in de vorm van de samenwerking met Lingewaard)
3. Het beter op orde krijgen van onze gegevenskwaliteit en daaraan gekoppeld het beschikbaar stellen van betrouwbaardere stuurinformatie. Daarbij ligt de focus in het fysiek en sociaal domein.
4. Het voorbereiden van onze informatievoorziening op de komst van de Omgevingswet.
5. Het verder verbeteren van de security en stabiliteit van het netwerk.
6. Het vervangen van de huidige telefoons en laptops.
7. Het ondersteunen van de herinrichting van het gemeentehuis door middel van de inrichting van tijdelijke werkplekken en de definitieve huisvesting.
8. Het verder inrichten van geo-gegevensmanagement. In 2018 zijn de basisregistraties BAG, BGT en BOR op orde gebracht en aan elkaar gekoppeld. In 2019 gaan we hiermee de organisatie in door specifieke informatievragen te presenteren op de kaart. Deze punten worden genoemd onder speerpunt 46, maar meegenomen in de plannen die onder speerpunt 47 vallen.

Procesgericht werken & lean

Onze gemeentelijke organisatie is qua organisatievolwassenheid een activiteitgerichte organisatie. Sinds 2018 is Procesgericht werken & Lean de leidende aanpak om de volgende stap te zetten naar een procesgerichte organisatie. Hierbij zijn klantprocessen goed (lean) ingericht en worden als zodanig beheerd om goed, snel en efficiënt producten en diensten aan externe én interne klanten te

kunnen leveren. In 2019 ligt de focus binnen de gemeentelijke organisatie eerst en vooral op de domeinen Uitvoering Sociaal en Bedrijfsvoering.

Uitvoering Sociaal Domein

- Klantprocessen Participatie, WMO, Jeugd verbetert (Lean) inrichten en uitvoeren.
- Klantprocessen Participatie, WMO, Jeugd beschrijven en centraal beschikbaar maken voor de gehele organisatie binnen onze tool Engage.
- Het beheer, de sturing en de continue verbetering van de klantprocessen verder inrichten door het ondersteunen en adviseren van de proceseigenaar en de procescoördinatoren (nieuwe positie die eind 2018 geworven wordt)
- Alle medewerkers werkzaam binnen bovengenoemde klantprocessen interne (verplichte?) opleiding Procesgericht werken & Lean aanbieden.

Domein Bedrijfsvoering

- 4-8 prioritaire interne klantprocessen (te selecteren door MO) verbetert (Lean) inrichten en uitvoeren.
- De geselecteerde 4- 8 klantprocessen beschrijven en centraal beschikbaar maken voor de gehele organisatie binnen onze tool Engage.
- Het beheer, de sturing en de continue verbetering van de klantprocessen verder inrichten door het ondersteunen en adviseren van de huidige 3 proceseigenaren.
- Alle medewerkers werkzaam binnen de geselecteerd klantprocessen interne opleiding Procesgericht werken & Lean aanbieden.

Om bovenstaande doelen te realiseren zijn binnen onze organisatie 3 Lean verbetercoaches beschikbaar (1 fte in totaal).

Juridisch

Jaarlijks wordt aan de hand van kengetallen zoals aantallen en uitkomsten van bezwaren, rechtszaken en aansprakelijkstellingen onderzocht of de organisatie juridisch in control is en of de juridische kwaliteit van werkprocessen voldoende is. Indien noodzakelijk worden verbeteracties ingezet, bijvoorbeeld op het gebied van kennisontwikkeling en -uitwisseling, kwaliteit van regelgeving, bevoegdheden, te gebruiken formats en sjablonen.

Daarnaast zijn in 2019 de volgende 4 speerpunten van belang:

1. **Digitalisering van bekendmakingen.** Naar alle waarschijnlijkheid gaat in de loop van 2019 de Wet elektronische publicatie algemene bekendmakingen en mededelingen in werking. Dit houdt de verplichting in tot digitale bekendmaking en kennisgevingen in het elektronisch gemeenteblad. Digitale bekendmaking wordt voorwaarde voor de inwerkingtreding van besluiten. De terinzagelegging van stukken als onderdeel van een kennisgeving, bijvoorbeeld in een openbare voorbereidingsprocedure, moet ook elektronisch gebeuren. De elektronische bekendmaking wordt geïmplementeerd in de werkprocessen;
2. **Privacy en gegevensbescherming.** De (Europese) Algemene verordening gegevensbescherming is 25 mei 2018 in werking getreden. Wij voldoen als organisatie aan de wettelijke eisen rondom privacy. Geconstateerd is dat de privacy awareness bij medewerkers en leidinggevenden nog wel verbeterd moet worden. In 2019 wordt hier aandacht aan geschonken met een bewustwordingscampagne.
3. **Wet normalisering rechtspositie ambtenaren.** Deze wet gaat op 1 januari 2020 in werking. Voor die tijd moet nog veel voorbereid worden. De juridische gevolgen van het gewijzigde arbeidsrechtelijk regime moeten in kaart worden gebracht, bestaande aanstellingen worden (tweezijdige) arbeidsovereenkomsten en aan de hand van de cao gemeenten, die straks gaat gelden in plaats van de CAR-UWO, moet beoordeeld worden welke lokale regelingen daarnaast nog mogelijk en nodig zijn. De juridische voorbereidende werkzaamheden worden verricht binnen de projectgroep WNRA.
4. **Bezwaarschriften.**
-De bezwaarschriftencommissie gaat **digitaal werken**. Indienen van bezwaarschriften gebeurt zo veel mogelijk digitaal, al moet er de mogelijkheid blijven om dit op papier te doen. De commissieleden gaan papierloos werken, ook tijdens zittingen. Hiervoor moet een keuze gemaakt worden voor een te hanteren digitaal systeem. De uitwisseling van de digitale

dossiers moet op een betrouwbare en veilige manier gebeuren. Partijen bij een bezwaarprocedure worden ook zoveel mogelijk digitaal benaderd, voor wat betreft de uitwisseling van stukken en informatie over de procedure. In 2019 wordt de nodige voorbereiding hiervoor gedaan en een start gemaakt met de implementatie in het werkproces. -In 2019 wordt eveneens een proef gedaan met het inzetten van **enkelvoudige zittingen** voor Kamer II (ruimtelijke en overige zaken). Wanneer zaken hier geschikt voor zijn kan deze vereenvoudigde afhandeling tijdswinst opleveren.

VI. Verbonden partijen

Verbonden partijen

3.6.1 Inleiding

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), titel 2.3., artikel 15, dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien. Om te spreken van een verbonden partij, dient de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang in de betreffende partij te hebben.

De paragraaf verbonden partijen dient tenminste te bevatten:

1. de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
2. de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
3. de lijst van verbonden partijen.

3.6.2 Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is er op gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

3.6.3 Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

3.6.4 Beleid verbonden partijen

In de "Nota verbonden partijen" is een dwingend kader opgenomen voor de oprichting van en de deelneming in een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie, maar ook voor de gemeentelijke vertegenwoordiging in deze organisaties. Bovendien geeft deze nota aan op welke wijze de interne controle, verantwoording en toezicht met betrekking tot de verbonden partijen is geregeld. Het doel hiervan is de gemeenteraad zicht te geven op de mate waarin de beoogde doelstellingen binnen de verbonden partijen worden gerealiseerd, op goede borging van het publieke geld dat in de verbonden partijen omgaat en op adequate beheersing van de eventuele risico's.

In de Uitvoeringsagenda 2014-2018 is bij speerpunt 11 'Regionale samenwerking' vermeld dat we interne sturing, beheersing, verantwoording en toezicht m.b.t. verbonden partijen willen verbeteren. En ook de mogelijkheden van de raad vergroten om haar kaderstellende en controlerende rol uit te oefenen. Als uitwerking van genoemd speerpunt werken we aan een (nieuwe) actualisatie van de Nota verbonden partijen. Ook de paragraaf verbonden partijen passen we aan.

In voorliggende versie vermelden we vooraan een beknopt samenvattend overzicht van alle verbonden partijen. In komende versies willen we meer aandacht geven aan het bereiken van doelstellingen van de partijen en het bereiken van de doelstellingen van de gemeente met deelname in de verbonden partij. Waarbij het niet alleen financiële doelen betreft, maar ook inhoudelijke prestatieafspraken.

3.6.5 Overzicht verbonden partijen

Verbonden partij	Bijdrage 2019	Dividend 2019
Gemeenschappelijke regelingen		
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	3.394.260	-
Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA)	651.760	-
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)	4.157.000	-
Parkorganisatie (Park Lingezen)	240.000	-
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland	471.806	-
Euregio Rijn-Waal	11.875	-
Recreatieschap Over-Betuwe	30.438	-
Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (VAN)	627.339	-
Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region	89.973	-
Gemeenschappelijke Orgaan voor Onderwijszaken in de regio Arnhem (GRO)	0	-
Vennootschappen en coöperaties		
Westeraam	-	-
Commandiet Westeraam B.V.		
GEM Westeraam Beheer B.V.		
GEM Westeraam Elst C.V.		
Ondernemerscentrum De Schalm B.V.	-	40.000
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.		55.057
Vitens N.V.	-	114.556
Stichtingen en verenigingen		
St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)	4.500	-
Overige verbonden partijen		
-		

Totaal	
--------	--

3.6.6 Toelichting verbonden partijen *Gemeenschappelijke regelingen*

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)

Regionale brandweer:

Geen relevante ontwikkelingen (going concern)

Volksgezondheid:

Voor 2019 brengt de VGGM als reactie op externe ontwikkelingen een aantal beleidsintensivering in beeld. De dekking voor deze voorstellen kan voor een groot deel na herschikking binnen bestaande budgettaire kaders plaatsvinden.

De JGZ heeft raakvlakken met de Jeugdwet: veel preventieve activiteiten vallen onder de JGZ terwijl (curatieve) zorg vanuit de Jeugdwet geregeld is. De JGZ kan voor preventieve interventies ingezet worden, in aansluiting op de inrichting van het sociaal domein. Omdat dat in iedere gemeente anders is vormgegeven, is er sprake van maatwerk. Voor het regionale deel, het uniforme deel, worden regionale afspraken gemaakt.

Veilig Thuis

De 16 colleges van de gemeenten Gelderland-Midden hebben het besluit genomen met ingang van 1 januari 2017 Veilig Thuis in te richten als zelfstandige stichting onder bestuurlijke aansturing van de gemeenschappelijke regeling VGGM. In 2018 wordt er een regionale financieringsystematiek ontworpen. De nieuwe bekostigingsstelsel voor Veilig Thuis gaat per 1 januari 2019 in.

Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA)

In het bedrijfsplan van de ODRA werd destijds bij de oprichting van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) in 2012 vastgesteld dat de eerste jaren het principe van inputfinanciering zou worden aangehouden. En dat er vanaf 2018 in beginsel volledig op basis van outputfinanciering zou worden gewerkt. Hiertoe is er in 2017 een zogeheten PDC (productencatalogus) opgesteld. Deze planning is echter te ambitieus gebleken. Momenteel wordt onderzocht of een gedeeltelijke outputfinanciering wellicht een betere optie is.

De ODRA voldoet inmiddels, in samenspraak met alle partners, aan de VTH kwaliteitscriteria 2.0 die door de rijksoverheid zijn opgesteld. Dit mede dankzij veranderingen die enkele jaren geleden in de organisatie en de werkwijzen zijn doorgevoerd. De laatste jaren is gebleken dat de door de ODRA geraamde kosten voor de opgedragen taken in Overbetuwe, uitgaande van dit vernieuwde kwaliteitsniveau, structureel toenemen. Dit wordt met name veroorzaakt door een toename van het aantal inrichtingen, en daardoor dus ook van het aantal milieu-meldingen en -aanvragen. Wij volgen uiteraard de stappen die de ODRA daarbij zet, alsmede de keuzes die daarbij steeds moeten worden gemaakt, nauwlettend. De definitieve ODRA begroting 2019 (en dus ook de definitieve gemeentelijke bijdrage 2019) wordt eind 2018 vastgesteld op basis van de definitieve werkprogramma's. De bijdrage 2019 van € 651.760 genoemd in de paragraaf betreft het beschikbaar gemeentelijk budget voor de primaire milieutaken. Op het moment dat er financiële consequenties zijn, zal dit aan het gemeentebestuur worden voorgelegd.

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

De Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening Midden-Gelderland, beter bekend als Presikhaaf Bedrijven (PHB) heeft op dit moment nog slechts de taak het formele werkgeverschap voor de medewerkers in de Sociale Werkvoorziening te verzorgen. Hiermee is in 2019 een bedrag van € 4.157.000,- gemoeid, waarmee ten opzichte van eerder begrootte middelen een aanzienlijke besparing is gerealiseerd. Met de overdracht van de uitvoerende activiteiten aan Scalabor BV bestaan er niet langer exploitatierisico's voor de deelnemende gemeenten. Voorzien wordt dat de resterende taken van PHB vanaf 1 januari 2019 als module worden ondergebracht in de MGR. Op dat moment zal de Gemeenschappelijke Regeling worden geliquideerd.

Park Lingezegen

Eind 2018 is de basisuitrusting volledig gerealiseerd. Voor de gebieden die al ingericht wordt invulling geven aan het beheer conform het beheerplan. Alle deelnemers dragen bij aan het beheer

van het park (elk € 240.000 per jaar). Deze bijdragen en middelen zijn voldoende om het park een aantal decennia te kunnen onderhouden. Uit de prognose van de begroting van de Parkorganisatie blijkt dat er na afronding van de werkzaamheden ten behoeve van het aanleggen van de basisuitrusting een overschot verwacht mag worden van € 4 miljoen. De provincie Gelderland heeft de parkorganisatie gevraagd of zij bereidt is de resterende gronden binnen de basisuitrusting marktconform aan te kopen. De grondgebiedgemeenten Overbetuwe en Lingewaard hebben schriftelijk aan de provincie kenbaar gemaakt dat zij de gronden zelf willen aankopen en de middelen hiervoor beschikbaar hebben. Op basis van de huidige inzichten van de te verkopen gronden binnen de basisuitrusting worden voor de gemeente Overbetuwe de kosten van grondaankoop ingeschat op € 1.650.000. De raad van de gemeente Overbetuwe heeft in haar brief van juni 2018 aangegeven dat zij het wenselijk achten dat het eigenaarschap bij één overheidsinstantie komt te liggen, waarbij zij de voorkeur hebben aangegeven dat het eigenaarschap bij de grondgebonden gemeenten komt te liggen om een succesvolle doorontwikkeling te garanderen. Daarnaast heeft de raad aangegeven dat zij graag openheid en transparantie in dit gehele proces zien en graag volledig geïnformeerd willen worden. De doelstelling van de Parkorganisatie is om eind 2018 besluitvorming te hebben over de doorontwikkeling en die nieuwe (beheer)organisatie. Vervolgens zal de huidige GR moeten worden aangepast.

MGR Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Op dit moment bestaat de regeling MGR SDCG uit drie modules (de module Inkoop, de module onderwijszaken en de module werkgeversservicepunt). Anno augustus 2018 worden voorbereidingen getroffen om de module werkgeverschap (verloning) Presikhaaf per 1-1-2019 onder de MGR te brengen. Dit wordt de module Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgSW). Hiertoe moet de regeling gewijzigd worden (traject, september-november respectievelijk college en raad) waarna B&W definitief besluit wel/niet mee te doen aan de module. Indien besluitvorming positief is zal de begroting in 2019 gewijzigd worden.

Samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal

In 2018 zijn er met betrekking tot het toekomstige Europese structuurbeleid na 2020 belangrijke besluiten te verwachten die mogelijk gevolgen hebben voor de Euregio Rijn-Waal. Voor 2019 zijn er geen ontwikkelingen te verwachten. Bijdrage 2019 is gebaseerd op de begroting 2018, omdat de begroting 2019 pas in november 2018 wordt verwacht.

Recreatieschap Over-Betuwe

Er zijn geen ontwikkelingen te verwachten met betrekking tot het Recreatieschap.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (VAN)

De 18 deelnemers werken samen op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer. Dit betreft het vervoer voor inwoners die wegens een beperking geen gebruik kunnen maken van regulier openbaar vervoer.

De structurele bijdrage van Overbetuwe bedraagt € 627.000,- per jaar.

Het laatste kwartaal van 2018 brengt de regio in beeld hoe het samenwerkingsverband na de zomer van 2020 vormgegeven wordt, hoe de volgende aanbesteding wordt ingevuld en welke acties er vanaf 2019 worden ondernomen om meer grip te krijgen op de kosten van het doelgroepen vervoer.

Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region

De regionale samenwerking is in december 2015 formeel gestart op basis van de voorstellen van de Stuurgroep Regionale Samenwerking. Voor het jaar 2018 is gemeld dat een mogelijk eerste aanleiding voor een herijking van de kaders gevonden zou kunnen worden in de evaluatie van de samenwerking. De evaluatie is in de eerste helft van 2018 afgerond. Het bestuur onderschrijft de conclusies van het rapport dat de samenwerking voldoet aan de wensen en verwachtingen van de betrokken partnergemeenten en meest vooraanstaande stakeholders en dat verdere doorontwikkeling op de gekozen koers mogelijk en wenselijk is.

Vanuit het bestuur werken we in 2018 verder aan de afronding van de visie voor de regio, zoals deze in november 2017 tijdens de Regiodag in Nijmegen voor het eerst is gepresenteerd. De regio Arnhem-Nijmegen heeft een unieke combinatie van economische kracht met ruimte, groen, historie en cultuur. Dit geeft een hoge kwaliteit van werken, wonen en leven. Dit besef nodigt uit om samen verder te

werken aan een Gezonde Groei van onze regio. In 2018 wordt de laatste hand gelegd aan de verwoording en verbeelding van de visie. Vanaf 2019 zal uitvoering gegeven worden aan de visie. Tijdens het Bestuurlijk Overleg van oktober 2018 wordt voorgesteld de inwonerbijdrage per 1 januari 2019 te verhogen naar € 1,88.

Gemeenschappelijk Orgaan voor Onderwijszaken in de regio Arnhem (GRO)

Met de invoering van de Participatiewet, is Arnhem per 1-1-2015 centrumgemeente in onze regio voor de uitvoering van de volwasseneneducatie. De GRO wordt, vooruitlopend op besluitvorming daarover, met ingang van 2018 opgeheven. De taken van volwasseneneducatie worden (in tegenstelling tot de RBL-modules die hieronder benoemd worden) niet in een andere gemeenschappelijke regeling ondergebracht. Vanwege de centrumgemeente-constructie is dat nl. niet nodig.

De andere tak van de GRO richt zich op de regionale aanpak van de gemeentelijke taken uit de Leerplichtwet, wettelijke taken op grond van de RMC-functie en het vroegtijdig schoolverlaten (vsv). Ten behoeve hiervan is een Regionaal Bureau Leerplicht ingericht bij de gemeente Arnhem als centrumgemeente. Vanaf 2018 worden de submodules Leerplicht, RMC en vroegtijdig schoolverlaten (en daarmee het RBL) ondergebracht in de MGR. De besluitvormingsprocedure daarvoor loopt nu. De GRO komt daarmee te vervallen (wordt opgeheven). De bijdrage van gemeente Overbetuwe aan de 3 RBL-modules wordt in 2018 lager dan voorheen, vanwege nieuwe afspraken over de verdeelsleutel voor bijdragen van gemeenten.

Vennootschappen en coöperaties

Westeraam

In 2018 is de verdere ontwikkeling / verkoop van Vierslag voorzien, het meest recent in ontwikkeling gebrachte deelgebied binnen Westeraam. In andere deelgebieden zullen zo veel mogelijk van de resterende locaties worden ingevuld, zoals bijv. Groenordstrip, ca. 16 woningen Regenboog ter hoogte van Scholenzone, laatste kavels Linge- en Lanenbuurt en laatste (bedrijfs)kavels aan de Nieuwe Aamsestraat.

Ondernemerscentrum De Schalm B.V.

Er zijn geen relevante ontwikkelingen te verwachten voor 2019.

Bank Nederlandse Gemeenten

De Bank Nederlandse Gemeenten is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De staat is voor de helft aandeelhouder van de bank en gemeenten, provincies en waterschap zijn de aandeelhouder voor de andere helft.

De kredietwaardigheid van de bank is uitstekend (AAA). De bank heeft een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

De gemeente, als aandeelhouder, ontvangt jaarlijks een winstuitkering (dividend). De omvang daarvan is afhankelijk van het financieel resultaat van het jaar voorafgaand. Het renteresultaat zal in 2018 naar verwachting uitkomen binnen een bandbreedte van EUR 390 tot EUR 440 miljoen. Over 2019 geeft de bank geen verwachting af. Een betrouwbare verwachting van de ongerealiseerde resultaten binnen het resultaat financiële transacties is niet te geven als gevolg van de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten. De bank acht het daarom niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2018 en 2019.

Er zijn geen verwachte ontwikkelingen aangegeven door de BNG voor de periode tot en met 2019, die aanleiding zouden kunnen geven het aandeelhouderschap in de BNG te heroverwegen.

Vitens N.V.

Voor Vitens zijn voor 2019 geen relevante bestuurlijke of financiële ontwikkelingen te verwachten. De verwachte winst en de daarmee verband houdende dividenduitkeringen aan de aandeelhouders zal in lijn liggen met die in voorgaande jaren. Ook de aflossing van de achtergestelde lening zal conform planning zijn.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)

Voor SSGA zijn voor 2019 geen relevante bestuurlijke of financiële ontwikkelingen te verwachten.

Overige verbonden partijen

Geen

Nr.	Verbonden partij	Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2019	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2019	9Verwacht fin. result.	Ca t	Programma
1.	Gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden te Arnhem (VGGM)	Draagt zorg voor de wettelijke gemeentelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg, preventie, epidemiologie, hulpverlening op het gebied van de brandweer, geneeskundige hulpverlening bij rampen, ambulancehulpverlening, GGD en de meldkamerfunctie van brandweer en ambulancedienst	Burgemeester A.S.F. van Asseldonk is lid van het Algemeen Bestuur (plv wethouder R. Engels) lid van het Dagelijks Bestuur en lid van de financiële commissie VGGM	Bijdrage 2019: Totaal: € 3.394.260 Te specificeren in: Regionale brandweer € 2.126.697 Jeugdgezondheid € 615.258 Volksgezondheid € 652.305	16 regio-gemeenten: Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarde, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar	Gering De GR beschikt over een bedrijfsreserve (ABR) die groot genoeg is om exploitatiekosten of risico's te dekken.	Eigen Vermogen: (op 01-01-2017) € 5.451.000 Vreemd Vermogen: (op 01-01-2017) € 45.463.000	Eigen Vermogen: (op 31-12-2017) € 8.239.000 Vreemd Vermogen: (op 31-12-2017) € 37.036.000	0	A	Reguliere Werkzaamheden
2.	Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ORA), later ODRA geworden Oprichting 14 november 2012.	De regeling is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers terzake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland.	Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder is lid van het Algemeen Bestuur	Bijdrage 2019: € 651.760	Provincie Gelderland en 11 regio-gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarde, Westervoort en Zevenaar.	Risico is in principe beperkt tot de verstrekte bijdrage. Eventuele bedrijfsrisico's worden gedragen naar rato van inbreng van taken en verantwoordelijkheden zoals beschreven in het bedrijfsplan van ODRA.	Verwacht eigen vermogen € 771.000 Verwacht vreemd vermogen € 1.104.000	Verwacht eigen vermogen € 771.000 Verwacht vreemd vermogen € 900.000	0	A	Volksgezondheid en milieu
3.	Gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden-Gelderland(Presikhaaf Bedrijven) te Arnhem	Het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan	Wethouder Horsthuis-Tangelder is lid van het Algemeen Bestuur (plv wethouder Engels) en lid van het Dagelijks Bestuur.	Bijdrage 2019: € 4.157.000,=	10 regio-gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Nederbetuwe, Overbetuwe, Rozendaal, Rijnwaarde, Westervoort en Zevenaar.	Geen				A	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening
4.	Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen	De realisatie en coördinatie van het beheer Park Lingezegen	Wethouder W.H. Hol is lid van het Algemeen Bestuur en Dagelijks bestuur (plv ?)	Bijdrage beheerskosten € 240.000	Provincie Gelderland en gemeenten: Arnhem, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Waterschap Rivierenland		De begroting 2019 heeft een (netto) tekort van €944.000. Dat volledige tekort komt ten laste van het positieve batige saldo dat afgelopen jaren is opgebouwd. Het batige saldo is ontstaan uit			A	Cultuur en recreatie

Nr.	Verbonden partij	Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2019	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2019	9Verwacht fin. result.	Ca t	Programma
							de bijdragen van de verschillende deelnemers aan de GR.				
5.	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem		Wethouder W. Hol is lid van het Algemeen Bestuur (plv. R. Engels)	Bijdrage € 471.806	De 11 regio- gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (na fusie met Rijnwaarden).	Normaal De GR heeft geen eigen vermogen. Tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten. Risico's a. Autonome ontwikkelingen b. Uittreden van deelnemers	Eigen Vermogen: € 0 Vreemd Vermogen: € 277.000	Eigen Vermogen € 0 Vreemd Vermogen: € 277.000		A	
7.	Gemeenschappelijke regeling Samenwerkings- verband Euregio Rijn-Waal te Kleve	Bevordering van de regionale grensoverschrijden de samenwerking	Euregiораad: - Wethouder Van Baal, plv. wethouder Horsthuis - Tangelde - Janita Hanekamp - Janssen (raadslid), plv H.J. Mulder - Karel Grimm (raadslid), plv R.B.H. Beune	Bijdrage vanuit Overbetuwe € 11.875 in 2018.	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands -Duits openbaar lichaam, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten.	Gering	Eigen vermogen (op 01-01- 2017) € 2.103.000 Vreemd Vermogen (op 01-01- 2017) € 1.627.000	Eigen vermogen (op 31-12-2017) € 2.199.000 Vreemd Vermogen (op 31-12-2017) € 1.710.000		B	Algemeen bestuur
8.	Gemeenschappelijke regeling Openbaar lichaam Recreatieschap Over-Betuwe te Arnhem	De belangen van de deelnemende gemeenten ten aanzien van openluchtrecreatie en het toerisme, het landschapsschoon en de natuurbescherming, voor zover het de behartiging van de belangen van de openluchtrecreatie betreft, op bovenlokaal niveau	Wethouder D. Horsthuis-Tangelde (plv wethouder W. Hol)	Geen bijdrage In 2001 is de jaarlijkse bijdrage afgekocht met een eenmalig bedrag	Gemeenten Arnhem, Lingewaard en Overbetuwe	Geen Het Recreatieschap Over-Betuwe is één van de drie aandeelhouders van de B.V. Recreatie- maatschappij Rivierengebied. In het geval deze BV niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen, gaat ze (uiteindelijk) zonder verdere verplichtingen van de aandeelhouders failliet	Geen eigen of vreemd vermogen aanwezig			B	Cultuur en recreatie
9.	Bedrijfsvoerings- organisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (VAN)	De samenwerking van de 18 deelnemende gemeenten moet ertoe leiden dat het aanvullend openbaar vervoer en het gemeentelijk	Wethouder R. Engels, is bestuurslid en tevens voorzitter van de BVO. Plaatsvervanger is D. Horsthuis.	Jaarlijkse bijdrage in de beheerskosten van € 627.339	18 regio- gemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druen,	Normaal De GR heeft geen eigen vermogen. Tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.	Eigen vermogen (op 01-01- 2017) - € 19.000 Vreemd Vermogen	Eigen vermogen (op 031-12- 2017) € 91.000 Vreemd		A	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Nr.	Verbonden partij	Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2019	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2019	Verwacht fin. result.	Cat.	Programma
		maatwerkvervoer slimmer, efficiënter en klantvriendelijker georganiseerd worden. Tevens kan het beter afgestemd worden op de mogelijkheden van de inwoners.			Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		(op 01-01-2017) € 6.490.000	Vermogen (op 01-01-2017) € 5.399.000			
	Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region	Het gemeenschappelijk orgaan richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het gemeenschappelijk orgaan werkt intensief samen met de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen.	Wethouder W.H. Hol is lid van het bestuurlijk overleg van het gemeenschappelijk orgaan. Leden van de portefeuillehouders-overleggen: · Economie: A.S.F. van Asseldonk · Wonen: wethouder J.A.M. van Baal · Mobiliteit: wethouder D. Horsthuis-Tangelder · Duurzaamheid: wethouder D. Horsthuis-Tangelder	€ 89.973	19 regio-gemeenten: Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarde n, Westervoort, Wijchen, Zevenaar	Indien bij de jaarrekening een tekort ontstaat, passen de deelnemende gemeenten het tekort bij. De verdeling van het tekort vindt plaats op overeenkomstige wijze als beschreven bij het bepalen van de inwonerbijdrage.				B	Algemeen bestuur
11	Gemeenschappelijke regeling Gemeenschappelijk Orgaan voor Onderwijszaken in de regio Arnhem Volwasseneneducatie (GOV) te Arnhem	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de volwasseneneducatie en andere onderwijszaken	Wethouder R. Engels is lid van het Dagelijks Bestuur en lid van het Algemeen Bestuur. De GRO wordt in 2018 opgeheven, Onderwijszaken is onderdeel geworden van de MGR	Zie begroting MGR.	10 regio-gemeenten: Arnhem, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarde n, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar					B	Onderwijs
8a	Commandiet Westeraam B.V. te Elst	Als commanditaire vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V. Via de commandiet neemt de gemeente voor 48 % deel in de inbreng van de commanditaire vennoten	Directeur: drs. C.W.W. van den Berg (per 1 okt'18). M. Knaapen). De directeur van de commandiet tekent de jaarstukken van de GEM	910 aandelen van de 910 (100%)	Gemeente Overbetuwe	In principe groot. Risico bestaat uit mogelijk verlies van de nominale inleg € 217.815. Daarnaast is door de commandiet nog een achtergestelde lening verstrekt van € 1,1 miljoen die kan worden aangesproken bij een mogelijk verlies uit de grond-exploitatie	Eigen vermogen (op 01-01-2017) € 21.420 Vreemd vermogen (op 01-01-2017:) € 217.815	Eigen Vermogen (op 31-12-2017) € 21.330 Vreemd Vermogen (op 31-12-2017) € 217.815		A	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting
8b	GEM Westeraam Beheer B.V. te Elst	Als beherend vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V.	Wethouder J.A.M. van Baal vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders	2.400 aandelen van de 4.800 (50%)	Gemeente Overbetuwe, Rabo Vastgoed BV, Kondor Wessels Projecten BV en Vos-Projecten	Beperkt. Risico beperkt tot de nominale inleg: € 10.891	Eigen vermogen (op 01-01-2017) € 457.411 Vreemd vermogen (op 01-01-2017)	Eigen vermogen (op 31-12-2017) € 547.411 Vreemd vermogen		A	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Nr.	Verbonden partij	Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2019	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2019	Verwacht fin. result.	Ca t	Programma
					BV		€ 5.429.682* * (incl. € 3.083.136 negatieve BW voorraden.)	n (op 31-12-2017) € 6.702.655			
8c	GEM Westeraam Elst C.V. te Elst	Het verkrijgen en vervreemden van onroerende zaken en het bouwrijp maken en het exploiteren van onroerende zaken. Alles binnen het exploitatiegebied	Er vindt geen afzonderlijke vennotenvergadering van GEM CV plaats De jaarrekening wordt schriftelijk vastgesteld (nadat de stukken van de BV al zijn vastgesteld)	GEM Westeraam Beheer B.V. heeft 4% van de aandelen Commandiet Westeraam B.V. heeft een belang van 48% (inleg € 217.814) De overige commandite n hebben tezamen ook 48%	GEM Westeraam Beheer B.V., Commandiet Westeraam B.V. en overige commandite n (drie markt-partijen)	De gemeente heeft via een juridische constructie een belang van 50% in de grondexploitatie van Westeraam	Eigen vermogen (op 01-01-2017) € 453.781 Vreemd vermogen (op 01-01-2017) € 5.442.792* * (incl. € 3.083.136 negatieve BW voorraden.)	Eigen vermogen (op 31-12-2017) € 453.781 Vreemd vermogen (op 31-12-2017) € 6.702.655		A	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting
	Ondernemerscentrum De Schalm B.V. te Andelst/Vaiburg	Het bevorderen van het ontstaan en de groei van zelfstandige, startende, doorstartende en bestaande bedrijven in Midden-Gelderland waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de economische ontwikkeling in dit gebied	De Burgemeester vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Wethouder W.H. Hol is namens de gemeente commissaris	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 1.134.450 aandelen à € 1 nominaal. Hiervan zijn 226.890 aandelen (= € 226.890) geplaatst bij de gemeente Overbetuwe. De overige aandelen zijn niet geplaatst	Gemeente Overbetuwe	Groot, omdat de gemeente Overbetuwe 100% aandeelhouder is	Eigen vermogen per 1 januari 2019: € 1,1 miljoen Geen vreemd vermogen aanwezig	Eigen vermogen per 31 januari 2019: € 1,1 miljoen Vreemd vermogen aanwezig		A	Economische zaken
	Bank Nederlandse Gemeenten N.V. te Den Haag	Uitoefening van het bedrijf van bankieren dienst van overheden door onder andere het aantrekken en uitzetten van gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders	21.762 aandelen van de 55.690.720 (0,03%)	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van 11 provincies, 1 hoogheerraadschap en gemeenten	Risico beperkt tot de nominale inleg van € 54.405	Eigen vermogen per 1 januari 2017 € 4.486 miljoen *) Vreemd vermogen per 1 januari 2017 € 149.483 miljoen * Meest recente informatie gepubliceerd door BNG	Eigen vermogen per 31 december 2017 € 4.953 miljoen *) Vreemd vermogen per 31 december 2017 € 135.041 miljoen		B	Algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Verbonden partij	Doelstelling/ Openbaar belang	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Deelnemende partijen	Risico's	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 1 - 1 - 2019	Verwacht vermogen (eigen en vreemd) per 31 - 12 - 2019	9Verwacht fin. result.	Ca t	Programma
		gestelde									
10	Vitens N.V. te Zwolle	Het verzorgen van de drinkwatervoorziening	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders	34.717 aandelen van de 5.022.404 is 0,691%	107 gemeenten en 3 provincies	Risico beperkt tot het belang in aandelen (€ 34.717)	Verwacht eigen vermogen:			B	Algemene dekkings- middelen
13	Stichting Samen- werkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)	Een toegang tot SGGA is nodig om een robuuste en toekomstgerichte ICT- beheerorganisatie te verkrijgen door deze centraal te positioneren. Het beoogd effect is een verhoogde continuïteit van de informatievoorziening en (digitale) dienstverlening en mogelijkheid tot innovatie(ve) producten.	teammanager Informatie	Jaarlijkse bijdrage in de beheerskosten van € 4.500	25 deelnemers zoals gemeenten, scholen en andere non-profit organisaties	Zeet beperkt, naar rato van de inbreng: 2%	Tegenover de kosten (eenmalig € 110.000) voor de aansluiting op het netwerk staan trekkingsrechten als nieuwe deelnemers aansluiten.			B	Reguliere werkzaamheden

VII. Grondbeleid

Grondbeleid

3.7.1 Inleiding

In deze Paragraaf Grondbeleid wordt een beknopte toelichting gegeven op het te voeren grondbeleid in 2019 en de jaren 2020 t/m 2022.

3.7.2 Het gemeentelijk grondbeleid

In februari 2018 is door de raad de Nota Visie op Grondbeleid 2018 vastgesteld. In deze nota zijn de (on-)mogelijkheden, risico's en keuzen inzake het gemeentelijk grondbeleid beschreven en is aangegeven hoe dit beleid als sturingsmiddel en instrument bruikbaar is. In deze nota is de keus gemaakt met het accent op facilitair grondbeleid, dat wil zeggen dat initiatieven tot ruimtelijke ontwikkelingen in hoofdzaak aan ontwikkelende partijen worden overgelaten en de gemeente zelf in beperkte mate opereert op de grondmarkt. De gemeente heeft daarbij een regisserende en (aan)sturende rol.

3.7.3 Verlies- en winstneming

Als uit de exploitatieopzet blijkt dat er een verlies op een complex ontstaat, wordt hiervoor een voorziening getroffen. Deze wordt ten laste van de algemene reserve gebracht. Bij winstgevend complexen dient, voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd, tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst genomen te worden. Dit zal jaarlijks worden beoordeeld bij de actualisatie van de grondexploitaties.

3.7.4 De te verwachten resultaten van de lopende actieve complexen

In 2019 zijn de volgende actieve grondcomplexen in exploitatie. Met uitzondering van het complex Steenbeekstraat zijn door de gemeenteraad op 29 mei 2018 de (geactualiseerde) exploitatieopzetten vastgesteld. Bij de jaarrekening 2018 zal de actualisatie van het grondcomplex Steenbeekstraat worden meegenomen.

Complex	GREX 1-1-2018		eindwaarde per
<u>Woningbouwcomplexen</u>			
7 Steenbeekstraat Zetten	34.259	V	31-12-2021
14 Elst Zuid	152.889	V	31-12-2019
84 Heteren Centrum	321.818	N	31-12-2021
<i>subtotaal voordeel</i>	<i>187.148</i>	<i>V</i>	
<i>subtotaal nadeel</i>	<i>321.818</i>	<i>N</i>	
saldo	134.670	N	
<u>Bedrijvencomplexen</u>			
53 De Merm Elst	534.748	N	31-12-2025
55 De Merm Oost Elst	493.518	N	31-12-2022
56 PVMG Zuid Heteren	519.097	V	31-12-2020
71 Elst Centraal 1e fase	5.101.924	N	31-12-2019
74 Spoorallee	484.446	N	31-12-2025
<i>subtotaal voordeel</i>	<i>519.097</i>	<i>V</i>	
<i>subtotaal nadeel</i>	<i>6.614.636</i>	<i>N</i>	
saldo	6.095.539	N	
Totaal	€ 5.960.869	N	

Voor de complexen met een nadelig saldo is een voorziening gevormd van ruim € 6 miljoen.

In de bovengenoemde tabel wordt er vanuit gegaan dat de grondcomplexen:

- Prinses Irenestraat - Elst
- Tobbenhof – Elst

in 2018 zullen worden afgesloten conform de uitgangspunten die zijn gehanteerd in de vastgestelde grondexploitaties.

Met ingang van 2019 zal het grondcomplex Steenbeekstraat Zetten in exploitatie worden genomen, voor dit project is in 2018 een koop realisatieovereenkomst gesloten met een ontwikkelaar.

3.7.5 Risico's grondexploitatie

De risico's die de gemeente Overbetuwe loopt met de langjarige uitvoering van de grondexploitatie zijn:

Organisatorische risico's:

- Nagekomen kosten bij de in het verleden afgesloten complexen
- Het niet (volledig) toekennen van subsidies
- Invoering van de vennootschapsbelasting

Projectrisico's:

- Archeologie
- Bodemverontreiniging

- Onvoldoende ruimte voor de dekking van algemene en rentekosten

Verhaalrisico's:

- Het niet volledig kunnen verhalen van kosten bij ontwikkelaars

Economische risico's:

- Nadelige economische conjunctuur. Dit heeft vooral consequenties voor het tempo van gronduitgifte (bij zowel woningbouwgronden als bedrijventerreinen), leidend tot (extra) rentekosten.

De actieve (grond)complexen worden geheel voor rekening en risico van de gemeente uitgevoerd. Om betreffende risico te kunnen dekken is gemeentelijke weerstandscapaciteit noodzakelijk. De weerstandscapaciteit is een financiële buffer om tegenvallers op te vangen op een zodanige wijze, dat het voorzieningenniveau ongewijzigd kan worden gehandhaafd. Door aandacht te besteden aan het weerstandsvermogen voor grondcomplexen en ruimtelijke projecten kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller aanleiding zal zijn tot bezuinigingen.

De gewogen risicobedragen per 1-1-2018 van de actieve grondcomplexen over de periode 2018 - 2021 zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de programmabegroting. Het totale gewogen bedrag van de risico's van de verliesgevende grondcomplexen bedraagt ca. **€ 1.550.000**. Het is conform BBV-regelgeving niet meer toegestaan om hiervoor een aparte bestemmingsreserve of voorziening te treffen.

Binnen de gemeente Overbetuwe is ervoor gekozen om de risico's ten aanzien van de grondcomplexen te dekken door het treffen van:

- specifieke voorzieningen voor verliescomplexen.
- een voorziening voor de mogelijk niet door te berekenen kosten.
- een voorziening voor de mogelijke afwaardering van complexen.

3.7.7 Grondcomplexen

In de komende jaren wordt gewerkt aan de realisatie van onderstaande grondcomplexen.

Complex	Programma - nog te realiseren	looptijd t/m
---------	-------------------------------	-----------------

Actieve woningbouw complexen in exploitatie

Steenbeekstraat - Zetten	19 woningen	t/m 2021
Elst Zuid	verkoop laatste kavels	t/m 2019
Centrumplan Heteren	79 woningen	t/m 2021

Actieve bedrijven complexen in exploitatie

De Merm - Elst	Verkoop laatste kavels 2,7 ha	t/m 2025
De Merm Oost - Elst	Verkoop 2,4 ha	t/m 2025
PvMG Zuid - Heteren	Verkoop laatste kavels 2,1 ha	t/m 2025
Elst Centraal 1e fase	nader te bepalen	t/m 2019
Spoorallee - Elst	Verkoop laatste kavels 1,9 ha	

Nog in exploitatie te nemen actieve woningbouw complexen

Els Centraal ETE	nader te bepalen	nader te bepalen
De Pas - Elst	nader te bepalen	nader te bepalen
Hoge Wei fase 2 Oosterhout	ca. 40 woningen	nader te bepalen
Herontwikkeling Land van Tap	nader te bepalen	nader te bepalen

Nog in exploitatie te nemen actieve bedrijvencomplexen

Spoorlaan 1&2 (Oostzijde EC)	nader te bepalen	nader te bepalen
------------------------------	------------------	------------------

Passieve woningbouw complexen

De Hoge Wei - Oosterhout	62 woningen	nader te bepalen
Molenzicht - Valburg	40 woningen	nader te bepalen
Zetten Zuid	fase 1: 35 woningen - fase 2: ca. 42 woningen	nader te bepalen
Rijksweg Zuid 1-3-5 - Elst	14 woningen	t/m 2021
Tuyn van de Limes - Herveld	59 woningen	nader te bepalen
Kastanjehof Zetten	16 woningen	t/m 2019
Elst Centraal Passief deel	nader te bepalen	nader te bepalen
Europaplein Zuid - Elst	15 woningen	t/m 2019
Schubertstraat-Brahmstraat - Elst	8 woningen	t/m 2020
Rijzenburg - Elst	21 woningen	t/m 2021
Grintpad - Herveld Andelst	17 woningen	t/m 2022
Baltussenweg - Driel	18 woningen	t/m 2023

Passieve bedrijvencomplexen

A-15 - Oosterhout	nader te palen	nader te bepalen
Aamse Poort Noord - Elst	nader te palen	nader te bepalen

GEM Westeraam

Westeraam	verkoop laatste woningen en afwikkeling project	t/m 2020
-----------	---	----------

BIJLAGEN

I. Meerjarenraming + toelichting

Meerjarenraming 2020-2022

Algemeen

Deze meerjarenraming geeft de verwachte begrotingssaldi in jaren 2020 t/m 2022. Het merendeel van de uitgangspunten is ongewijzigd overgenomen uit de meerjarenraming bij de Kadernota 2019. Enkele uitgangspunten die zijn aangepast en/of waarbij ontwikkelingen te melden zijn, lichten wij bij de betreffende onderdelen nader toe.

Aantallen woningen en inwoners

Toename aantal woningen:

In deze Programmabegroting is evenals in de Kadernota 2019 een gemiddeld aantal nieuwbouwwoningen van 175 per jaar gehanteerd. Op basis van de monitor van de afgelopen jaren, de opleveringen in 2017 (ca. 170) en de woningbouwplannen in voorbereiding is besloten om het aantal vooralsnog op 175 te handhaven. Mogelijk dat door de opgenomen ambitie in het coalitieakkoord, het streven naar een versnelde uitvoering, in een van de volgende P&C-documenten het aantal verhoogd kan worden.

Toename aantal inwoners:

Ook is voor de toename van de aantallen woningen en inwoners het ongewijzigde verhoudingscijfer 1 : 2 toegepast. Per nieuwe woning neemt het aantal inwoners dus gemiddeld met 2 toe. Dit is per jaar $2 \times 175 = 350$ (was voorheen dus $2 \times 125 = 250$).

Hieronder treft u het cijfermatige deel van deze meerjarenraming aan en daarna korte toelichtingen op

de diverse onderdelen.

Meerjarenperspectief 2020-2022	2020 (€)	2021 (€)	2022
I. Nadelen (-):			
1. Afval/riolering: 100% kostendekkend	0	0	0
2. Financiële ruimte voor afwijking nullijn	-138.000	-138.000	-138.000
<u>3. Van de nullijn uitgezonderde onderdelen:</u>			
a. Ontwikkeling Personeelsbudget:			
- jaarlijkse verhoging premies e.d. gemiddeld 2,5%	-532.000	-545.000	-558.000
- verhoging fte's obv aantal inwoners/Berenschot	-222.000	-222.000	-222.000
- verhoging salarisbudget gerelateerde uitgaven (3%)	-23.000	-23.000	-23.000
- verhoging loonkosten/vergoedingen bestuur	-7.000	-7.000	-7.000
Subtotaal onderdeel 3-a	-784.000	-797.000	-810.000
b. Toename bijdragen aan samenwerkingsverbanden	-92.000	-94.000	-96.000
c. Netto lasten toename aantal WWB-ers	pm	pm	pm
4. Afbouw voordeel verkoop preferente aandelen Vitens	-5.000	-5.000	0
5. Afbouw opbrengst Precariobelasting Nutsbedrijven	-265.000	-265.000	0
Totaal nadelen	-1.284.000	-1.299.000	-1.044.000
II. Voordelen (+):			
<u>1. Algemene Uitkering:</u>			
Bruto toename (vrij besteedbare) algemene uitkering	2.213.000	1.855.000	1.773.000
AF: - loon- en prijscompensatie (excl. P-budget +samenw.)	-175.000	-44.000	-17.000
AF: - lagere ruimte onder BCF-plafond dan verwacht	0	0	0
totaal onderdeel II-1 algemene uitkering	2.038.000	1.811.000	1.756.000
2. Netto toename OZB-opbrengst door nieuwbouw minus korting inkomstenmaatstaf algemene uitkering	7.000	7.000	7.000
3. Financiële ruimte door vrijvallende kapitaallasten minus jaarlijkse raming post onvoorzien	28.000	-99.000	-63.000
<u>4. Nog niet verwerkte voordelen heroverwegingsoperaties:</u>			
a. Taskforce for money (uit Kadernota 2016)	0	0	0
Totaal voordelen	2.073.000	1.719.000	1.700.000
Subtotalen voor- en nadelen	789.000	420.000	656.000
Af: lasten PNL 2019-2022	-590.000	-314.000	-157.000
Af: 2022 stelpost (aanvulling tot € 250.000)			-93.000
<u>Bij: consequenties tariefsaanpassingen:</u>			
a. OZB 1,5%	107.000	108.000	109.000
b. Diverse leges en overige heffingen 1,5%	16.000	16.000	16.000
<u>Doorwerking begrotingsoverschot/-tekort jaar ervoor</u>	<u>2.145.000</u>	<u>2.467.000</u>	<u>2.697.000</u>
Overschot/Tekorten (-)	2.467.000	2.697.000	3.228.000

I. Toelichting op de verwachte **nadelen** (zie corresponderende nummers in meerjarenraming)

1. Afval/riolering, 100% dekking

Geen nadere toelichting.

2. Voor afwijking nullijn maximaal € 138.000 per jaar beschikbaar

De nullijn houdt kort gezegd in dat er geen verhoging van begrotingsramingen plaatsvindt door prijsstijging en areaaluitbreiding (toename woningen/inwoners, onderhoudsbestanden wegen, plantsoenen, etc.). In deze gemeente wordt al jaren bij het opstellen van de begroting voor een deel van de ramingen de nullijn gehanteerd en is slechts een beperkte afwijking van die nullijn toegestaan. Met ingang van begrotingsjaar 2005 is in het kader van bezuinigingen het totaalbedrag voor de afwijking van de nullijn door de raad al verlaagd van € 550.000 naar € 275.000. Vervolgens is naar aanleiding van de operatie Schatgraven dit resterende bedrag met ingang van 2011 nogmaals gehalveerd en vastgesteld op maximaal € 138.000 per jaar.

Een aantal onderdelen is van de nullijn uitgezonderd (verhogingen van deze onderdelen hoeven dus niet ten laste van de € 138.000), zoals:

1. hogere bijdragen aan samenwerkingsverbanden;
2. hogere netto lasten sociale uitkeringen in brede zin;
3. verhoging van de salariskosten op basis van nieuwe CAO, e.d.

Jaarlijks wordt bij de aanlevering van begrotingsgegevens aan de budgethouders gevraagd om prijsverhogingen en extra kosten van areaaluitbreiding zoveel mogelijk op te vangen binnen eigen budgetten. Op deze wijze vindt er jaarlijks organisatiebreed dus al een heroverwegings- / efficiencyoperatie plaats op de exploitatiebegroting, waardoor prijsstijgingen en extra kosten van areaaluitbreiding over een deel van het gemeentebudget worden opgevangen.

3. Van de nullijn uitgezonderde onderdelen:

a. Ontwikkeling Personeelsbudget

In de Kadernota 2019 is voor de jaarlijkse verhoging van de premies ed. uitgegaan van 2,5% op basis van de loon- en prijsontwikkeling waar het rijk de komende jaren vanuit gaat. Dit percentage is in deze meerjarenraming ongewijzigd gebleven. Met ingang van de Kadernota 2019 is de verhoging van het aantal fte's op basis van het aantal inwoners / Berenschot bepaald op 3,5 fte per jaar. Ook dit aantal is niet gewijzigd.

b. Toename bijdragen aan samenwerkingsverbanden

Dit betreffen hogere bijdragen aan samenwerkingsverbanden voornamelijk door toename van de aantallen inwoners. Ook wordt hierbij altijd rekening gehouden met een indexering van de bijdragen door de samenwerkingsverbanden. Vanaf de Kadernota 2019 is dit percentage verhoogd van 1,5% naar 2% vanwege de verwachte loon- en prijsontwikkeling.

c. WWB en overige sociale uitkeringen

Ten tijde van het opstellen van de Kadernota 2019 werd nog gewerkt aan een actualisatie van de prognose van het aantal uitkeringsgerechtigden in de jaren 2019-2022. Deze actualisatie is inmiddels afgerond. Door een verwachte lagere instroom in de tweede helft van 2018 en in 2019 is het aantal voor het jaar 2019 aanzienlijk naar beneden bijgesteld. In de jaren 2020 t/m 2022 zal het aantal naar verwachting stabiel op dat niveau blijven. Daarom is bij het opstellen van deze meerjarenraming het uitgangspunt gehandhaafd dat een eventuele stijging van de uitkeringslasten in de komende jaren volledig kan worden opgevangen door een hogere algemene uitkering (door het hogere aantal uitkeringsgerechtigden) en door een stijging van het te ontvangen Rijksbudget.

4. Afbouw voordeel verkoop preferente aandelen NV Vitens

De preferente aandelen die de gemeente had van Vitens zijn eind 2005 verkocht aan deze NV. De opbrengst zal aan de gemeenten in 15 jaarlijkse termijnen worden uitbetaald (via een leningconstructie). Naast de te ontvangen jaarlijkse aflossing, ontvangt de gemeente een jaarlijkse rentevergoeding over het nog niet afgeloste deel. De eerste uitbetaling heeft plaatsgevonden in 2007. Deze jaarlijkse inkomst neemt jaarlijks af met ongeveer € 5.000 (rente over afgeloste deel voorgaand jaar). In 15 jaar zal Vitens de hele lening hebben afgelost en zullen de inkomsten hiervan dus geheel

zijn afgebouwd. De laatste aflossing vindt plaats in 2021.

5. Afbouw precariobelasting nutsbedrijven

Door een besluit van het Rijk is de heffingsmogelijkheid van de precariobelasting nutsbedrijven per 1-1-2022 beëindigd. In de begroting 2017 is een structurele opbrengst geraamd van € 1.060.000. Met ingang van de begroting 2022 moet deze raming dus tot nul zijn afgebouwd. Er is gekozen voor een stapsgewijze verlaging van de geraamde opbrengst. Vanaf 2018 t/m 2021 wordt de raming jaarlijks met € 265.000 verlaagd. In die jaren zal de werkelijke opbrengst ca. € 2,7 miljoen bedragen. De hogere werkelijke opbrengst wordt in deze overgangsjaren rechtstreeks toegevoegd aan de algemene reserve. Zie ook het overzicht met de ontwikkeling van de algemene reserve. In onderstaand staatje is samengevat om welke bedragen het jaarlijks gaat.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
a. Struct. raming in begroting	1.060.000	795.000	530.000	265.000	0	0
b. Werkelijke opbrengst	2.700.000	2.700.000	2.700.000	2.700.000	2.700.000	0
Toevoeging aan AR (b-a)	1.640.000	1.905.000	2.170.000	2.435.000	2.700.000	0

II. Toelichting op de verwachte **voordelen** (zie corresponderende nummers in meerjarenramingen)

1. Algemene uitkering gemeentefonds

De ramingen van de Algemene Uitkering (AU) zijn gebaseerd op de meicirculaire 2018. De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de trap op trap af-methode wordt het accres genoemd. In de maartcirculaire 2018, die was verwerkt in de Kadernota 2019, zaten zeer forse stijgingen van de accresen in de periode 2018-2022. Deze stijging kwam hoofdzakelijk door beleidsintensivering van het kabinet Rutte III en de toepassing van een hogere loon-/prijsmutatie dan in de voorgaande circulaire.

In de meicirculaire 2018 is de accresontwikkeling voor de periode van 2019 tot 2022 echter weer behoorlijk neerwaarts bijgesteld. De belangrijkste verklaring daarvoor ligt in de lagere ontwikkeling van de lonen en prijzen. De raming hiervan in het Centraal Economisch Plan (CEP) is fors lager dan die is gebruikt bij de maartcirculaire 2018. Hierdoor wordt er rijksbreed minder uitgegeven aan compensatie van lonen en prijzen en dit zorgt voor een lagere ontwikkeling van het accres. Daarnaast leidt de totale voorjaarsbesluitvorming (inclusief de lagere gasbaten als gevolg van het verminderen van de gaswinning in het Groningerveld) ook nog tot een beperkte aanpassing in de geraamde accresontwikkeling. Het nadeel van een lagere AU door een lagere loon-/prijsontwikkeling wordt uiteraard voor een deel gecompenseerd doordat wij als gemeente bij onze uitgaven ook te maken zullen krijgen met een lagere loon-/prijsontwikkeling.

Daarnaast is in de meicirculaire 2018 sprake van een andere werkwijze voor de ruimte onder het plafond BCF. Als gemeenten minder BTW declareren dan het plafond wordt de ruimte daaronder gestort in het gemeentefonds. Wordt er meer gedeclareerd dan wordt het meerdere uitgenomen uit het gemeentefonds. De aanpassing is vrij technisch van aard, maar komt er grofweg op neer dat de verwachte ruimte niet meer is meegenomen in de meerjarenraming van de AU waardoor de geraamde uitkeringsfactoren in de meicirculaire (meerjarig) substantieel naar beneden zijn bijgesteld ten opzichte van de ramingen uit voorgaande circulaire. In de nieuwe werkwijze vanaf 2019 wordt in de septembercirculaire alleen de voorlopige afrekening van het huidige jaar in de algemene uitkering wordt verwerkt waarna de definitieve afrekening over jaar T (zoals nu ook gebruikelijk is) plaatsvindt in de meicirculaire jaar T+1. De financiële consequenties hiervan zijn beperkt gebleven omdat in de Kadernota 2019 (uit voorzichtigheid) al een stelpost was opgenomen voor het BCF-plafond

In totaal komt de AU in de periode 2019-2022 ca. € 1,1 miljoen lager uit dan waar in de Kadernota 2019 vanuit was gegaan. Een groot deel daarvan (ca. € 0,5 miljoen) heeft betrekking op jaarschijf 2019 en is dus al verwerkt in de begroting 2019. De resterende verlaging van € 0,6 miljoen is verwerkt in de jaarschijven 2020 (€ 0,3 miljoen), 2021 (€ 0,2 miljoen) en 2022 (€ 0,1 miljoen) van deze

meerjarenraming.

2. Toename netto OZB-opbrengsten door nieuwbouw (na aftrek korting inkomstenmaatstaf algemene uitkering)

De extra inkomsten wegens nieuwbouw zijn wat hoger dan de kortingen die het rijk toepast op de algemene uitkering via de inkomstenmaatstaf. Per saldo ontstaan er dus (relatief geringe) voordelen op deze onderdelen t.g.v. nieuwbouw.

3. Financiële ruimte door vrijval kapitaallasten, na aftrek nieuwe posten onvoorzien

Op dit onderdeel wordt de financiële ruimte geraamd die ontstaat doordat de boekwaarden van investeringen afnemen door jaarlijkse afschrijving (lagere rente en bij geheel wegvallen boekwaarde tevens vrijval afschrijvingsdeel). Aan de andere kant wordt er jaarlijks een bedrag voor “onvoorzien” geraamd in de begroting van ruim € 50.000 om kapitaallasten van nieuwe (onvoorziene) investeringen te dekken. Deze jaarlijkse raming van onvoorzien wordt in mindering gebracht op het voordeel van de vrijvallende kapitaallasten.

4. Nog niet verwerkte voordelen uit heroverwegingsoperaties

In jaarschijf 2019 was nog één te realiseren heroverwegingstaakstelling opgenomen. Dit structurele voordeel (van € 50.000) is bij de samenstelling van de begroting 2019 financieel verwerkt en ook gerealiseerd. In de jaarschijven 2020 t/m 2022 van deze meerjarenraming zijn er geen heroverwegingstaakstellingen van in het verleden opgestarte heroverwegingsoperaties die nog gerealiseerd moeten worden.

Overige mutaties:

Programma Nieuwe Lasten (PNL)

Onder dit onderdeel zijn de geraamde structurele lasten opgenomen uit het PNL bij deze Programmabegroting. In jaarschijf 2022 is een stelpost opgenomen van € 250.000.

Extra opbrengsten tariefsverhogingen

In deze meerjarenraming is uitgegaan van tariefsverhogingen van o.a. de OZB en leges van gemiddeld 1,5% per jaar.

Doorwerking begrotingssaldi

Het eindsaldo van een voorgaande jaarschijf is in deze meerjarenraming steeds verwerkt in het saldo van de volgende jaarschijf (structurele doorwerking).

II. PNL 2019-2022

II. PNL 2019-2022

Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. eenm. BCF	Reserves e.d.	Derden / grondexpl.	Netto inv. eenmalig	Expl. last	Afschr. term.	Lasten 2019	Lasten 2020	Lasten 2021	Lasten 2022
Programma 1. Openbare orde en veiligheid												
1.	Ondermijning structureel bedrag	2019					25.000		25.000			
2.	Handhaving BOA's											
a.	Extra voertuig (investering)	2019	35.000			35.000		10		3.896		
b.	Extra voertuig (structurele exploitatielasten)	2019					4.000		4.000			
c.	Persoonlijke uitrusting	2019					8.000		8.000			
3.	Proj. Stop Fietsendiefstal stations Elst + Zetten/Andels	2019	71.000	71.000		0						
Programma 2. Verkeer, vervoer en Waterstaat												
4.	Duurzame mobiliteit											
a.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2019	2019	25.000	25.000		0						
b.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2020	2020	25.000	25.000		0						
5.	Mobiliteit op maat	2019	100.000	100.000		0						
6.	Stationsomgeving Zetten-Andelst											
a.	Eenmalig bedrag	2019	50.000	50.000		0						
b.	Investeringsbedrag	2019	500.000		50.000	450.000		20		27.521		
7.	Ontwikkelingsvisie Linge											
a.	Eenmalig budget opstellen visie	2019	50.000	50.000		0						
b.	Uitvoeringsmaatregelen	2021	pm			pm						pm
8.	Uitvoering Fietsagenda											
a.	Jaarschijf 2019	2019	200.000			200.000		20		12.231		
b.	Jaarschijf 2020	2020	200.000			200.000		20			12.231	
9.	Renovatie Paulstraat Slijk-Ewijk	2020	270.000	24.500		245.500		20			15.014	
10.	Herinrichting Hoge Wick/Spaanstraat Oosterhout	2020	521.000	50.000		471.000		20			28.805	
11.	Herinrichting doorgaande wegen Vriesenknk en Huyenkamp											
a.	Jaarschijf 2020	2020	450.000			450.000		20			27.521	
b.	Jaarschijf 2021	2021	450.000			450.000		20				27.521
12.	Renovatie kruising Dauw-Griegstraat Elst	2020	108.000			108.000		20			6.605	
13.	Rehabilitatie Radeckerstraat en 2e Lange Voren Elst	2019	585.000			585.000		20		35.777		
14.	Dwarsonvlakheid verharding door boomwortels (Betreft periode 2019-2022 dus in totaal 200.000)	2019					50.000		50.000			
15.	Verbeteren ontsluiting De Schalm in Andelst	2019	130.000			130.000		20		7.950		
16.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren (over 3 jaren)											
a.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2018	2018	380.000	206.667		173.333		20	10.600			
b.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2019	2019	380.000	206.667		173.333		20		10.600		
c.	Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2020	2020	380.000	206.667		173.333		20			10.600	
Programma 3. Economische zaken												
21.	Onderzoek behoeften startende ondernemers	2019	25.000	25.000		0						
22.	Kwaliteit werklocaties	2019	25.000	25.000		0						
Programma 4. Onderwijs												
23.	Opstellen Strat. meerjarig huisvestingsplan onderw. (SH)	2019	40.000	40.000		0						
24.	Bijdrage achterstall. en planm. onderh. school De Valle	2019	515.000			515.000		15		40.080		
25.	Onderwijsleerpakket en meubilair school De Wegwijzer	2019	53.116			53.116		10		5.913		
26.	Onderwijshuisvesting											
a.	Uitbreiding eerste inrichting basisschool De Valle	2018	33.077			33.077		10	3.682			
b.	Uitbreiding 1e inrichting basisschool De Meeuwenberg	2018	17.431			17.431		10	1.941			
c.	Uitbreiding schoolgebouw basissch. De Meeuwenberg	2018	177.929			177.929		40	6.504			
d.	1e inrichting basisschool Zonnepoort	2018	4.118			4.118		10	458			
Programma 5. Cultuur, sport en recreatie												
27.	Sportpark De Pas											
a.	Real. vtaal Sportpark De Pas (aanvull. op post 2018)	2019	600.000		150.000	450.000		30		20.092		
b.	Onderhouds- en beheerkosten	2020					35.000			35.000		
28.	Onderzoek verder uitrollen Vitale Sportparken	2019	30.000	30.000		0						
29.	Herdenking WOII											
a.	Overbetuwse Oorlogsverhaal	2019	40.000	40.000		0						
b.	Jaarschijf 2019 Masterplan Airbomeregio	2019	60.000	60.000		0						
c.	Jaarschijf 2020 Masterplan Airbomeregio	2020	37.500	37.500		0						
d.	Jaarschijf 2021 Masterplan Airbomeregio	2021	29.000	29.000		0						
e.	Jaarschijf 2022 Masterplan Airbomeregio	2022	27.000	27.000		0						
30.	Overbetuwebeweegt.nl	2019					100.000		100.000			
31.	Werkbudget uitwerking pijlers visie vastgoed	2019	75.000	75.000		0						
32.	Realisatie 3e veld Excelsior	2019	pm			pm				pm		
33.	Aanleg 2 kunstgras korfbalvelden bij HPC in Zetten											
a.	Investeringsbedrag	2019	150.000			150.000		30		6.697		
b.	Kosten specialistisch jaarlijks onderhoud	2020					2.900			2.900		

Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. eenm. BCF	Reserves e.d.	Derden / grondexpl.	Netto inv. eenmalig	Expl. last	Afschr. term.	Lasten 2019	Lasten 2020	Lasten 2021	Lasten 2022
34.	Preventie overgewicht jeugd via JOGGI											
a.	Jaarschijf 2019	2019	35.000	35.000								
b.	Jaarschijf 2020	2020	35.000	35.000								
35.	Speelonderzoek 12+ en extra investeringen jeugd 12+											
a.	Eenmalig bedrag voor onderzoek	2019	14.000	14.000		0						
b.	Structureel bedrag voor uitvoering projecten 2019-2022	2019					20.000		20.000			
36.	Landschapspark De Danenberg											
a.	Gemeentelijke bijdrage 2019	2019	300.000			300.000		20		18.347		
b.	Gemeentelijke bijdrage 2020	2020	200.000			200.000		20			12.231	
37.	Uitvoering actiepunten Nota Recreatie en Toerisme											
a.	Actiepunten jaarschijf 2019	2019	12.500	12.500		0						
38.	Speelplannen											
a.	Doorontw. particip. meth. speelplannen jaarschijf 2019	2019	20.000	20.000		0						
b.	Doorontw. particip. meth. speelplannen jaarschijf 2020	2020	20.000	20.000		0						
c.	Inzet projectregisseur speelplannen jaarschijf 2019	2019	17.500	17.500		0						
d.	Inzet projectregisseur speelplannen jaarschijf 2020	2020	17.500	17.500		0						
39.	Aankoop gronden Park Lingezege											
a.	Aankoop gronden Park Lingezege (1)	2018	1.400.000			1.400.000		#	28.000			
b.	Aankoop gronden Park Lingezege (2)	2018	pm			pm		#	pm			
40.	Procesvoorstel nieuw zwembad jaarschijf 2019	2019	50.000	50.000		0						
	Programma 6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening											
41.	Optimaliseren zorg en ondersteuningsstructuur	2019	100.000	100.000		0						
42.	Onderzoek naar alternatief GelrePas	2019	30.000	30.000		0						
43.	Investeren in Preventie Jeugdhulp											
a.	Eenmalig bedrag 2019	2019	108.000		108.000	0						
	Dekking binnen budget Sociaal Domein											
b.	Structureel bedrag vanaf 2019 (netwerkbijeenkomsten)	2019					15.000		15.000			
	Dekking binnen budget Sociaal Domein								-15.000			
44.	Sociale Dorpsprofielen Zicht op preventie in SD	2019	144.000	144.000		0						
45.	Schulden en preventie											
a.	Uitvoeringsplan jaarschijf 2019	2019	172.095	172.095		0						
b.	Uitvoeringsplan jaarschijf 2020	2020	pm	pm		pm						
46.	Websites onsoverbetuwe.nl en onsovbvoorelkaar.nl	2019	20.000	20.000		0						
47.	Opvoedondersteuning	2019					33.800		33.800			
48.	Jeugdgezondheidszorg maatwerk	2019					78.056		78.056			
	Dekking binnen budget Sociaal Domein								-78.056			
49.	Extra formatie Algemeen Maatschappelijk Werk	2019	42.000		42.000	0						
	Dekking binnen budget Sociaal Domein											
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. eenm. BCF	Reserves e.d.	Derden / grondexpl.	Netto inv. eenmalig	Expl. last	Afschr. term.	Lasten 2019	Lasten 2020	Lasten 2021	Lasten 2022
50.	Inzet Santé Partners (AMW) in SKT	2019	98.053		98.053	0						
	Dekking binnen budget Sociaal Domein											
51.	WMO doelgroepenvervoer	2019	160.339	160.339		0						
52.	Nieuwbouw De Wanmolen in Zetten (o.b.v. 18rb000008)											
a.	Investeringsbedrag variant licht jaarschijf 2019	2019	203.376			203.376		40		7.435		
b.	Investeringsbedrag variant licht jaarschijf 2020	2020	5.000.000			5.000.000		40			182.779	
	Dekking door vrijval bestaande kapitaallasten									-8.102	-80.898	
	Dekking door inzet bestemmingsreserve kapitaallasten (gevormd met vrijval deel voorziening groot onderhoud accommodaties)										-37.676	
	Dekking door inzet revolvingduurzaamheidsfonds										pm	
c.	Afboeking boekwaarde per 31/12/2018 De Wanmolen	2019	728.870	728.870		0						
53.	Onderzoek minimabeleid	2019	20.000	20.000								
54.	MFA Randwijk	2019	1.816.600			1.816.600		40		66.407		
	Gedeeltelijke dekking ten laste van besparing op beheersvergoeding en deel vrijval exploitatiekosten									-23.474		
	Programma 7. Volksgezondheid en milieu											
55.	Kapitaallasten Duurzaamheidsleningen	2019	1.875.000			1.875.000		div.	25.000			
56.	Verduurzaming (verhoging struct. budget van 50K)	2019					150.000		150.000			
	Programma 8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting											
57.	Toegankelijke kernen	2019	35.000	35.000		0						
58.	Land van Tap - plankosten jaarschijf 2019	2019	50.000	50.000		0						
59.	Implementatie Omgevingswet											
a.	Eenmalig bedrag 2019	2019	279.200	279.200		0						
b.	Eenmalig bedrag 2020	2020	72.000	72.000		0						
60.	Bijdrage voor loopbrug Heteren	2019	100.000			100.000		20		6.116		
61.	Revitalisering Centrumplan Oosterhout											
a.	Budget voor plankosten	2019	100.000			100.000		30		4.465		
b.	Budget voor realisering jaarschijf 2020	2020	1.450.000			1.450.000		30			64.742	
c.	Budget voor realisering jaarschijf 2021	2021	1.450.000			1.450.000		30				64.742
62.	Revitalisering Centrumplan Driel											
a.	Budget voor plankosten	2019	100.000			100.000		30		4.465		
b.	Budget voor realisering jaarschijf 2020	2020	1.450.000			1.450.000		30			64.742	
c.	Budget voor realisering jaarschijf 2021	2021	1.450.000			1.450.000		30				64.742
63.	Taakveld Wonen/ Uitvoering Woonagenda 2020											
a.	Taakv. Wonen/ Uitv. Woonagenda 2020 jaarschijf 2019	2019	21.239	21.239		0						
b.	Taakv. Wonen/ Uitv. Woonagenda 2020 jaarschijf 2020	2020	21.239	21.239		0						

Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Invest. eenm. BCF	Reserves e.d.	Derden / grondexpl.	Netto inv. eenmalig	Expl. last	Afschr. term.	Lasten 2019	Lasten 2020	Lasten 2021	Lasten 2022
Programma 9. Financiën en bedrijfsvoering												
64.	ICT voorzieningen voor in de nieuwe publieke ruimten	2019	158.100			158.100		5		33.542		
65.	Aanpassing huisvesting											
a.	Fase 2 (gebouw)	2018	6.000.000			6.000.000		25	307.323			
	Fase 2 (meubilair)	2018	350.000			350.000		10	38.964			
	Dekking door struc. voordeel bedr. voering								-309.000			
	Dekking door inzet bestemmingsreserve kapitaallasten								-24.700			
Programma 10. Algemeen bestuur												
66.	Overbetsuwe Doet	2019	35.000	35.000		0						
67.	Kinderburgemeester	2019					5.150		5.150			
68.	Jongerenparticipatie											
a.	Structureel bedrag jaarschijf 2020	2020					48.193			48.193		
b.	Aanvullend structureel bedrag vanaf 2021	2021					pm				pm	
69.	Opbrengstderiving reisdocumentendip	2019					154.000		154.000			
			39.680.782	3.864.482	448.053	35.368.247	729.099		817.605	590.256	314.341	157.005
							Aanvulling tot stelpost					92.995
							Totale lasten		817.605	590.256	314.341	250.000

Algemene reserve 2019:	2.535.743
Algemene reserve 2020:	228.239
Algemene reserve 2021:	29.000
Algemene reserve 2022:	27.000
Voorziening riolering	1.044.500
Totale onttrekking:	3.864.482

III. Overzicht reserves en voorzieningen

Toelichting Reserves en Voorzieningen

Deze bijlage bevat de volgende groepen reserves en voorzieningen van deze gemeente. Bij elke reserve en voorziening treft u op de volgende pagina een korte toelichting aan met een financieel meerjarenperspectief t/m eind 2022.

I. Reserves

A. Algemene reserve

B. Bestemmingsreserves

1. Opvang kapitaallasten investeringen
2. Overige

II. Voorzieningen

A. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

1. Grondexploitatie
2. Dubieuze debiteuren
3. Wethouderspensioenen
4. Overige

B. Egalisatie voorzieningen (riolering/gebouwen)

C. Voorzieningen middelen derden (niet provincie/rijk) (geen)

I. Reserves

A. Algemene reserve

10001 Algemene Reserve

Bestemming:

- deels buffer voor opvang eenmalige risico's
- andere deel in principe vrij aanwendbare middelen om eenmalige (grote) uitgaven te dekken.

Achtergrondinformatie: in de paragraaf weerstandsvermogen bij de programmabegroting worden o.a. de risico's, die beslag leggen op eenmalige dekkingsmiddelen zoveel mogelijk uitgedrukt in bedragen en vindt er een confrontatie plaats met de beschikbare eenmalige dekkingsmiddelen, waarvan de algemene reserve de belangrijkste is.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	23.937.159

mutatie in 2019	2.676.072
Saldo 1-1-2020	26.613.231
mutatie in 2020	3.969.008
Saldo 1-1-2021	30.582.239
mutatie in 2021	9.168.380
Saldo 1-1-2022	39.750.619
mutatie in 2022	3.200.000
Saldo 31-12-2022	42.950.619

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Zie overzicht verderop.

B. Bestemmingsreserves (BR)

1. Bestemmingsreserves opvang kapitaallasten

12206 BR Kapitaallasten Ambtshuis

Bestemming: dekking kapitaallasten investering aankoop Ambtshuis Elst.

Achtergrondinformatie: de aankoopkosten van het ambtshuis worden in 40 jaar afgeschreven en de jaarlijkse kapitaallasten worden gedekt met de jaarlijkse rente over bovenvermelde bestemmingsreserve.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	936.819
mutatie in 2019	-27.212
Saldo 1-1-2020	909.607
mutatie in 2020	-28.029
Saldo 1-1-2021	881.578
mutatie in 2021	-28.869
Saldo 1-1-2022	852.709
mutatie in 2022	-29.735
Saldo 31-12-2022	822.974

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12208 BR kapitaallasten Hockeycomplex

Bestemming: dekking van de kapitaallasten van het hockeycomplex.

Achtergrondinformatie: de kapitaallasten van het hockeycomplex worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investeringen in de aanleg van de kunstgrasvelden, was- en kleedaccommodaties en het parkeerterrein worden lineair afgeschreven in resp. 30, 40 en 20 jaar. Over de bestemmingsreserve wordt jaarlijks 2,0% rente berekend. (Rentepercentage afgestemd op percentage dat gehanteerd wordt voor de investering.)

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	1.152.293
mutatie in 2019	-68.381
Saldo 1-1-2020	1.083.912

mutatie in 2020	-68.381
Saldo 1-1-2021	1.015.531
mutatie in 2021	-68.381
Saldo 1-1-2022	947.150
mutatie in 2022	-68.381
Saldo 31-12-2022	878.769

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12209 BR kapitaallasten Heteren-Centrum

Bestemming: dekking van een deel van de kapitaallasten van het project Heteren-Centrum.

Achtergrondinformatie: op 26 augustus 2008 heeft de raad ingestemd met het project Heteren Centrum. De kapitaallasten van dit project zullen gedeeltelijk gedekt worden door jaarlijkse onttrekkingen aan deze nieuw gevormde bestemmingsreserve.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	4.340.234
mutatie in 2019	-178.441
Saldo 1-1-2020	4.161.793
mutatie in 2020	-178.441
Saldo 1-1-2021	3.983.352
mutatie in 2021	-178.441
Saldo 1-1-2022	3.804.911
mutatie in 2022	-178.441
Saldo 31-12-2022	3.626.470

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12210 BR kunstgras Spero

Bestemming: dekking van de kapitaallasten van de investering kunstgras bij Spero.

Achtergrondinformatie: de kapitaallasten van één van de kunstgrasvelden van Spero worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investering wordt lineair afgeschreven in 30 jaar. Over de bestemmingsreserve wordt jaarlijks 2,5% rente berekend. Indien het 2e trainingsveld van Spero niet omgezet zou zijn in een kunstgrasveld had de gemeente groot-onderhoud aan dit veld moeten uitvoeren. De middelen voor dit groot-onderhoud zijn gestort in deze bestemmingsreserve.

Spero betaalt jaarlijks de extra lasten voor een 2^e kunstgrasveld ten opzichte van de lasten van een natuurgasveld. Het bedrag van het niet uitgevoerde groot-onderhoud valt in 15 jaar vrij ten gunste van de exploitatie.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	304.739
mutatie in 2019	-24.405
Saldo 1-1-2020	280.334
mutatie in 2020	-24.405
Saldo 1-1-2021	255.929
mutatie in 2021	-24.405
Saldo 1-1-2022	231.524
mutatie in 2022	-24.405
Saldo 31-12-2022	207.119

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12211 BR kapitaallasten sporthal HPC

Bestemming: dekking van een gedeelte van de kapitaallasten van sporthal HPC.

Achtergrondinformatie: de raad heeft op 26 januari 2010 ingestemd met de bouw van de sporthal bij het Hendrik Pierson College. De extra kapitaallasten van de sporthal worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investering wordt lineair afgeschreven in 15, 20 en 40 jaar tegen 2,0% rente.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	1.398.612
mutatie in 2019	-47.912
Saldo 1-1-2020	1.350.700
mutatie in 2020	-47.912
Saldo 1-1-2021	1.302.788
mutatie in 2021	-47.912
Saldo 1-1-2022	1.254.876
mutatie in 2022	-47.912
Saldo per 31-12-2022	1.206.964

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12212 BR kapitaallasten tijdelijke huisvestingsmaatregelen

Bestemming: dekking van de kapitaallasten tijdelijke huisvestingsmaatregelen.

Achtergrondinformatie: de raad heeft 3 december 2013 ingestemd met het uitvoeren van tijdelijke huisvestingsmaatregelen ter overbrugging van de periode naar een definitieve huisvestingsoplossing. Deze maatregelen betreffen voor het merendeel economische investeringen, welke op grond van de voorschriften dus moeten worden afgeschreven in meerdere jaren. De kapitaallasten van deze investeringen worden jaarlijks gedekt door onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve. De investering wordt lineair afgeschreven in 10 jaar tegen 2,0% rente.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	312.170
mutatie in 2019	-61.900
Saldo 1-1-2020	250.270
mutatie in 2020	-61.900
Saldo 1-1-2021	188.370
mutatie in 2021	-61.900
Saldo 1-1-2022	126.470
mutaties in 2022	-61.900
Saldo per 31-12-2022	64.570

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12213 BR kapitaallasten P&R garage Elst

Bestemming: dekking van een deel van de kapitaallasten van de P&R-garage.

Achtergrondinformatie: vanuit het grondcomplex Elst Centraal (complex G071) is in 2014 een bijdrage van € 412.759 betaald aan de investering van de P&R-garage. Deze bijdrage mag op grond van de voorschriften echter niet in mindering worden gebracht op het bruto investeringsbedrag omdat het grondcomplex niet valt onder de definitie van "derden". De bijdrage is daarom gestort in deze nieuw gevormde bestemmingsreserve kapitaallasten P&R-garage. Jaarlijks wordt een deel van deze bestemmingsreserve gebruikt ter dekking van de kapitaallasten (m.i.v. 2015).

Meerjarenraming	
------------------------	--

Saldo 1-1-2019	396.261
mutatie in 2019	-4.599
Saldo 1-1-2020	391.662
mutatie in 2020	-4.806
Saldo 1-1-2021	386.856
mutatie in 2021	-5.022
Saldo per 1-1-2022	381.834
mutaties in 2022	-5.248
Saldo 31-12-2022	376.586

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12214 BR kapitaallasten huisvesting

Bestemming: dekking van een deel van de kapitaallasten van nieuwe huisvesting.

Achtergrondinformatie: het gemeentehuis in Andelst is verkocht met een overwaarde (verkoopwaarde is groter dan de boekwaarde). Deze incidentele opbrengst is gestort in de nieuw gevormde bestemmingsreserve kapitaallasten huisvesting. Daarnaast was binnen de voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties een bedrag gereserveerd voor groot onderhoud in 2017/2018 van het gemeentehuis Elst. Deze onderhoudswerkzaamheden zijn echter meegenomen in de verbouwing, waardoor dit bedrag dus kon vrijvallen. Ook deze incidentele is gestort in deze bestemmingsreserve. In totaal is € 483.000 in deze bestemmingsreserve gestort. Daarmee kan jaarlijks een bedrag van € 24.739 aan kapitaallasten worden gedekt (bij 2% rente). Na 25 jaar (= de afschrijvingstermijn van de investering) is de bestemmingsreserve dan volledig ingezet.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	483.000
mutatie in 2019	-15.079
Saldo 1-1-2020	467.921
mutatie in 2020	-15.381
Saldo 1-1-2021	452.540
mutatie in 2021	-15.869
Saldo per 1-1-2022	436.851
mutaties in 2022	-16.002
Saldo 31-12-2022	420.849

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

12215 BR kapitaallasten Bemmelseweg

Bestemming: dekking van een deel van de kapitaallasten van het project Bemmelseweg.

Achtergrondinformatie: in de exploitatie van grondcomplex De Merm was rekening gehouden met een bijdrage aan het project Bemmelseweg. Op grond van de BBV-voorschriften is het echter met ingang van 2017 niet meer toegestaan om deze bijdrage op te nemen in de grondexploitatie. Dit had een positief effect van € 485.100 op de grondexploitatie van het complex De Merm (resultaat minder nadelig) waardoor dus € 485.100 kon vrijvallen uit de voorziening verliesgevende complexen. In de raming van het project Bemmelseweg is deze bijdrage echter wel nodig ter dekking van de uitgaven. De vrijval van € 485.100 is daarom gestort in de nieuw gevormde bestemmingsreserve. bestemmingsreserve kapitaallasten Bemmelseweg. Jaarlijks wordt een deel van deze bestemmingsreserve gebruikt ter dekking van de kapitaallasten. Naar verwachting zal de eerste onttrekking in 2022 plaatsvinden.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	485.100
mutatie in 2019	
Saldo 1-1-2020	485.100
mutatie in 2020	
Saldo 1-1-2021	485.100
mutatie in 2021	
Saldo per 1-1-2022	485.100
mutaties in 2022	-18.990
Saldo 31-12-2022	466.110

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie boven.

2. Overige bestemmingsreserves

12106 BR Bovenwijkse voorzieningen

Bestemming: dekking van kosten van voorzieningen, die niet alleen van belang zijn voor één bepaald gebied maar voor meerdere wijken van nut zijn.

Achtergrondinformatie: in deze reserve worden ten laste van grondexploitaties vaste bedragen per woning voor woningbouwprojecten en bedragen per m2 voor bedrijventerreinen gestort ter bekostiging van -zoals de naam al aangeeft- bovenwijkse voorzieningen. Op grond van de huidige BBV-voorschriften mogen dotaties voor bovenwijkse voorzieningen alleen nog maar plaatsvinden via de resultaatbestemming bij afsluiting van een project en dus niet meer tijdens de looptijd.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	1.926.966
mutatie in 2019	pm
Saldo 1-1-2020	1.926.966
mutatie in 2020	pm
Saldo 1-1-2021	1.926.966
mutatie in 2021	pm
Saldo 1-1-2022	1.926.966
mutatie in 2022	pm

Saldo 31-12-2022	1.926.966
-------------------------	------------------

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

In 2018 is de Nota Bovenwijkse voorzieningen geactualiseerd. Op dit moment wordt nog gewerkt aan de uitvoering van de nota. Het is daardoor nog niet exact bekend welke middelen zullen worden ingezet als (gedeeltelijke) dekking voor uit te voeren investeringen in bovenwijkse voorzieningen.

12115 BR Vervanging materiaal Openbare Werken

Bestemming: dekking kapitaallasten van investeringen van vervanging van materieel.

Achtergrondinformatie: deze bestemmingsreserve is gebaseerd op het in april 2009 door de raad vastgestelde herziene systeem van "vervanging materieel afdelingen Openbare Ruimte en Veiligheid". Op deze wijze ontstaat er een jaarlijks gelijke belasting van het gemeentebudget, worden grote schommelingen op de afzonderlijke begrotingsposten voorkomen en is er een goede basis voor de jaarlijkse berekening van de uurtarieven van de machines en voertuigen. Bij de Najaarsnota 2014 is het nieuwe vervangingsschema 2012-2028 vastgesteld en is het onderdeel "Veiligheid" eruit gehaald in verband met de overdracht van taken naar de VGGM. In laatste kwartaal van 2018 wordt het vervangingsschema geactualiseerd.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	3.542.223
mutatie in 2019	-167.444
Saldo 1-1-2020	3.374.779
mutatie in 2020	-143.368
Saldo 1-1-2021	3.231.411
mutatie in 2021	-159.082
Saldo 1-1-2022	3.072.329
mutatie in 2022	-164.762
Saldo 31-12-2022	2.907.567

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Met ingang van 2019 is het rentepercentage voor de berekening van de kapitaallasten op 2,0% gesteld. Daarnaast wordt sinds 2017 de doorberekening van de kapitaallasten op de vervangingsinvesteringen het daaropvolgend boekjaar gestart. Deze effecten zijn meegenomen in de vermelde meerjarenraming.

12127 BR Vitens

Bestemming: opvang tekort dat is ontstaan door verkoop aandelen Vitens.

Achtergrondinformatie: in 2006 zijn de preferente aandelen Vitens aan dat bedrijf verkocht voor een bedrag van € 2.327.400. Hoewel dit bedrag gedurende vijftien jaar (in 2007 t/m 2021) in gelijke termijnen zal worden ontvangen, diende op grond van de BBV-voorschriften de gehele verkoopopbrengst te worden verantwoord in boekjaar 2006, het jaar waarin de transactie feitelijk plaatsvond. Met ingang van de begroting 2007 was echter rekening gehouden met een structurele jaarlijkse ontvangst van € 155.160 (= 1/15e deel van de verkoopopbrengst). Om te voorkomen dat vanaf 2007 in de begroting een gat zou ontstaan ter grootte van dit bedrag, is via de bestemming van het rekeningsresultaat 2006 de verkoopopbrengst gestort in een nieuw gevormde bestemmingsreserve Vitens. Gedurende vijftien jaar (voor het eerst in 2007) wordt conform de oorspronkelijke bedoeling jaarlijks een bedrag van € 155.160 aan deze bestemmingsreserve onttrokken om de begroting sluitend te krijgen.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	465.480
mutatie in 2019	-155.160
Saldo 1-1-2020	310.320
mutatie in 2020	-155.160
Saldo 1-1-2021	155.160

mutatie in 2021	-155.160
Saldo 1-1-2022	0

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Zie bij achtergrondinformatie.

12139 BR Afslag 38 Elst/Oosterhout

Bestemming: dekking kosten verkeerskundige aanpassingen afslag 38.

Achtergrondinformatie: de gemeente Overbetuwe moet financieel bijdragen in een verkeerskundige oplossing die leidt tot een goede ontsluiting van Park 15. Voor een goede ontsluiting zijn aanpassingen aan afslag 38 noodzakelijk.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	2.250.428
mutatie in 2019	pm
Saldo 1-1-2020	2.250.428
mutatie in 2020	pm
Saldo 1-1-2021	2.250.428
mutatie in 2021	pm
Saldo 1-1-2022	2.250.428
mutatie in 2022	pm
Saldo 31-12-2022	2.250.428

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Op dit moment is nog niet exact bekend wanneer de middelen van deze reserve zullen worden ingezet.

12143 BR Telecommunicatietoepassing

Bestemming: dekking van de kapitaallasten voor de aanschaf van de telecommunicatietoepassing en de smartphones.

Achtergrondinformatie: in het krediet voor de herhuisvestingsmaatregelen van de ambtelijke organisatie was voor de vervanging van de telefooncentrale een budget opgenomen van € 300.000. De aangeschafte integrale telecommunicatietoepassing is veel meer een digitale oplossing en zijn de exploitatielasten hoger. Het oorspronkelijke investeringsbedrag van € 300.000 is omgezet naar de BR telecommunicatietoepassing.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	86.803
mutatie in 2019	-46.738
Saldo 1-1-2020	40.065
mutatie in 2020	-40.065
Saldo 1-1-2021	0

Toelichting mutatie 2019-2022

De rente over het saldo per 1-1 wordt toegevoegd, De onttrekking is gelijk aan de kapitaallasten van de vermelde investeringen.

12144 BR Precario

Bestemming: dekking mogelijke terugbetaling betwist deel precarioheffing.

Achtergrondinformatie: vanaf 1 november 2014 is een precarioheffing ingevoerd. In 2015 zijn aangeslagen opgelegd voor elektriciteitsnetwerken en voor gasleidingen. Een aanslag voor het elektriciteitsnetwerk wordt betwist. In afwachting van de uitkomst hiervan is deze bestemmingsreserve gevormd via de bestemming van het rekeningresultaat 2015.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	1.746.000

mutatie in 2019	pm
Saldo 1-1-2020	1.746.000
mutatie in 2020	pm
Saldo 1-1-2021	1.746.000
mutatie in 2021	pm
Saldo 1-1-2022	1.746.000
mutatie in 2022	pm
Saldo 31-12-2022	1.746.000

Toelichting mutatie 2019-2022

Een reële meerjarenprognose kan niet worden gemaakt.

A. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

1. Grondexploitatie

23001 Voorziening verliesgevende complexen (bestemd)

Bestemming: opvang verliezen grondcomplexen.

Achtergrondinformatie: jaarlijks worden actuele berekeningen gemaakt van de grondcomplexen en wordt de stand van de voorziening afgestemd op de te verwachten verliezen.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	6.936.455
mutatie in 2019	-5.101.924
Saldo 1-1-2020	1.834.531
mutatie in 2020	0
Saldo 1-1-2021	1.834.531
mutatie in 2021	-321.818
Saldo 1-1-2022	1.512.713
mutatie in 2022	-493.518
Saldo 31-12-2022	1.019.195

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

De meerjarenraming is vooral gericht op de afwikkeling van bestaande complexen. Hierbij is geen prognose meegenomen van mogelijke nieuwe verliescomplexen in de komende jaren. Voor de complexen Elst Centraal 1^e fase, Heteren-Centrum en De Merm Oost Elst zijn voorzieningen getroffen van achtereenvolgens € 5.101.924, € 321.818 en € 493.518. De planning is dat deze complexen respectievelijk per 31-12-2019, 31-12-2021 en 31-12-2022 kunnen worden afgesloten zodat genoemde bedragen in de betreffende jaren uit de voorziening gehaald zullen worden.

23002 Voorziening afgesloten complexen (vrij)

Bestemming: opvang nakomende kosten uit afgesloten grondcomplexen.

Achtergrondinformatie: behoeft geen nadere toelichting.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	203.100
Meerjarenraming kan op dit moment niet worden gegeven	

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Een reële meerjarenprognose kan niet worden gemaakt.

21006 Voorziening Planschades

Bestemming: opvang kosten van planschades en kosten externe adviezen hierover.

Achtergrondinformatie: Team Beleidsrealisatie maakt jaarlijks een actueel overzicht van de verwachte planschades. Het niveau van de voorziening wordt hierop afgestemd bij het samenstellen van de

jaarrekening. Het beleid van de gemeente is erop gericht om met ontwikkelaars overeenkomsten te sluiten zodat eventuele planschadeclaims voor risico zijn van de ontwikkelaar.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	15.000
mutatie in 2019	pm
Saldo 1-1-2020	15.000
mutatie in 2020	pm
Saldo 1-1-2021	15.000
mutatie in 2021	pm
Saldo 1-1-2022	15.000
mutatie in 2022	pm
Saldo 31-12-2022	15.000

Toelichting mutatie 2019-2022

Een reële meerjarenprognose kan niet worden gemaakt.

23006 Voorziening complexen MVA

Bestemming: opvang mogelijke afwaardering complexen

Achtergrondinformatie: jaarlijks worden actuele berekeningen gemaakt van de complexen MVA en wordt de stand van de voorziening afgestemd op de te verwachten verliezen.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	1.516.887
mutatie in 2019	pm
Saldo 1-1-2020	1.516.887
mutatie in 2020	pm
Saldo 1-1-2021	1.516.887
mutatie in 2021	pm
Saldo 1-1-2022	1.516.887
mutatie in 2022	pm
Saldo 31-12-2022	1.516.887

Toelichting mutatie 2019-2022

Op dit moment is nog niet exact bekend wanneer de middelen van deze reserve zullen worden ingezet.

23007 Voorziening faciliterende projecten

Bestemming: opvang mogelijke verliezen van faciliterende projecten.

Achtergrondinformatie: jaarlijks worden actuele berekeningen gemaakt van de faciliterende projecten en wordt de stand van de voorziening afgestemd op de te verwachten verliezen.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	2.518.883
mutatie in 2019	pm
Saldo 1-1-2020	2.518.883
mutatie in 2020	pm
Saldo 1-1-2021	2.518.883
mutatie in 2021	pm
Saldo 1-1-2022	2.518.883
mutatie in 2022	pm
Saldo 31-12-2022	2.518.883

Toelichting mutatie 2019-2022

Op dit moment is nog niet exact bekend wanneer de middelen van deze reserve zullen worden

ingezet.

2. Dubieuze debiteuren

21008 Voorziening dubieuze debiteuren

Bestemming: opvang verliezen uit dubieuze debiteuren.

Achtergrondinformatie: behoeft geen nadere toelichting.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	42.223
Meerjarenraming kan op dit moment niet worden gegeven	

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Jaarlijks wordt op basis van actuele gegevens een berekening gemaakt van de noodzakelijke omvang van deze voorziening en wordt het saldo daarop afgestemd, voordat de jaarrekening wordt opgesteld. Een reële meerjarenprognose kan niet worden gemaakt.

21022 Voorziening dubieuze debiteuren belastingen

Bestemming: opvang verliezen uit dubieuze belastingdebiteuren.

Achtergrondinformatie: behoeft geen nadere toelichting.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	130.870
Meerjarenraming kan op dit moment niet worden gegeven	

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Jaarlijks wordt op basis van actuele gegevens een berekening gemaakt van de noodzakelijke omvang van deze voorziening en wordt het saldo daarop afgestemd, voordat de jaarrekening wordt opgesteld. Een reële meerjarenprognose kan niet worden gemaakt.

21039 Voorziening dubieuze debiteuren Soza

Bestemming: opvang verliezen uit dubieuze debiteuren Soza.

Achtergrondinformatie: bijstandsvorderingen moeten op grond van de voorschriften zijn opgenomen op de balans. Omdat naar verwachting van de afdeling Sociale Zaken niet alle vorderingen kunnen worden geïncasseerd is tegelijkertijd een voorziening dubieuze debiteuren gevormd.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	2.618.877
Meerjarenraming kan op dit moment niet worden gegeven	

Toelichting meerjarenraming 2019-2022

Jaarlijks wordt op basis van actuele gegevens een berekening gemaakt van de noodzakelijke omvang van deze voorziening en wordt het saldo daarop afgestemd, voordat de jaarrekening wordt opgesteld. Een reële meerjarenprognose kan niet worden gemaakt.

3. Wethouderspensioenen

21005 Voorziening Wethouderspensioenen

Bestemming: opvang van toekomstige pensioenverplichtingen van wethouders.

Achtergrondinformatie: elk jaar wordt de noodzakelijke omvang van de voorziening berekend door een extern bureau (Raet).

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	5.746.408
Meerjarenraming kan op dit moment niet worden gegeven	

Toelichting mutatie 2019-2022

Een meerjarenperspectief is -gelet op een aantal onzekere factoren- niet te geven.

21036 Voorziening Nabestaandenpensioen

Bestemming: opvang lasten nabestaandenpensioen wethouders.

Achtergrondinformatie: de stand van deze voorziening is afgestemd op ontwikkelingen van de ambtenaren CAO. In januari 2010 heeft een herberekening plaatsgevonden als gevolg van de nieuwe ambtenaren CAO. Een extern bureau (Raet) berekent de uitbetalingen aan de nabestaande.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	284.593
mutatie in 2019	- 17.428
Saldo 1-1-2020	267.165
mutatie in 2020	- 17.428
Saldo 1-1-2021	249.737
mutatie in 2021	- 17.428
Saldo 1-1-2022	232.309
mutatie in 2022	-17.428
Saldo 31-12-2022	214.881

Toelichting mutatie 2019-2022

Op basis van de berekening van Raet is tot en met 2015 jaarlijks een bedrag van € 26.200 uitbetaald. Daarna is de jaarlijkse uitbetaling verlaagd tot € 17.428.

21045 Voorziening wachtgelden voormalige wethouders

Bestemming: verschuldigde wachtgeldbetalingen voormalige wethouders.

Achtergrondinformatie: de nieuwe voorziening is afgestemd op de uit te betalen wachtgelden aan voormalige wethouders tot aan de pensioendatum.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	192.267
mutatie in 2019	- 118.304
Saldo 1-1-2020	73.972
mutatie in 2020	-73.972
Saldo 1-1-2021	0

Toelichting mutatie 2019-2022

Zie bij achtergrondinformatie.

B. Egalisatie voorzieningen (riolering/gebouwen)

22025 Voorziening groot-onderhoud gemeentelijke accommodaties

Bestemming: opvang/egalisatie kosten groot-onderhoud van een groot aantal gemeentelijke gebouwen.

Achtergrondinformatie: in 2017 zijn van de gemeentelijke accommodaties waarvan het groot onderhoud ten laste van deze voorziening gaat, nieuwe Meerjaren Onderhouds Planningen (MOP's) opgesteld. Het saldo van de voorziening per 1-1-2019 en de jaarlijkse structurele storting is gebaseerd op deze nieuwe MOP's.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	4.354.720
mutatie in 2019	420.315
Saldo 1-1-2020	4.775.035
mutatie in 2020	95.721
Saldo 1-1-2021	4.870.756
mutatie in 2021	-17.390
Saldo 1-1-2022	4.853.366
mutatie in 2022	-1.041.983

Saldo 31-12-2022	3.811.383
-------------------------	------------------

Toelichting mutatie 2019-2022

De gemiddelde jaarlijkse kosten groot-onderhoud zijn € 783.301. De jaarlijkse storting is € 595.807.

22026 Voorziening Riolering

Bestemming: in de voorziening worden de nog niet bestede gelden van derden (c.q. rioolinkomsten) opgenomen ter beperking van noodzakelijke tariefsverhogingen rioolheffing op basis van het Gemeentelijke Riolerings Plan (GRP) en opvang van de kosten van het waterplan in de komende jaren.

Achtergrondinformatie: In 2017 is het GRP 2018-2022 vastgesteld. In dit plan zijn de noodzakelijke maatregelen op het gebied van afvalwater, regenwater en grondwater opgenomen en de financiële consequenties die daaruit voortkomen.

Meerjarenraming	
Saldo 1-1-2019	12.834.991
mutatie in 2019	-895.454
Saldo 1-1-2020	11.939.537
mutatie in 2020	-1.024.320
Saldo 1-1-2021	10.915.217
mutatie in 2021	-1.132.153
Saldo 1-1-2022	9.783.064
mutatie in 2022	-1.200.948
Saldo 31-12-2022	8.582.116

Toelichting mutatie 2019-2022

Het gepresenteerde verloop van de voorziening is gebaseerd op de riooltarieven van 2018. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 werd er € 282.000 minder onttrokken aan de voorziening riolering. Op grond van het GRP leidt dit tot een eenmalige verlaging van het tarief 2019. In het najaar beslist u over de hoogte van het tarief voor 2019. De eenmalig verlaging zal dan een neerwaarts effect hebben op de hierboven gepresenteerde omvang van de voorziening.

C. Voorzieningen middelen derden (niet van provincie/rijk)

Geen

Prognose verloop Algemene Reserve

Gehanteerde uitgangspunten:

- Geen rentebijdrage meer vanaf 1-1-2017 (zie onderdeel renteonderzoek in Kadernota 2017)
- Al rekening gehouden met PNL 2019-2022
- Actuele meerjarensaldi
- Hogere opbrengst Precariobelasting toegevoegd aan AR

Werkelijk saldo 31-12-2017 voor resultaatbestemming	17.496.694
Toevoeging via resultaatbestemming 2017	2.326.836
Werkelijk saldo 1-1-2018 na resultaatbestemming	19.823.530
Positief begrotingssaldo (primaire) Programmabegroting 2018	1.414.000
Verwacht begrotingsoverschot 2018 o.b.v. TR1 - 2018	1.851.840
<u>Onttrekkingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2018	-27.089
- adm. en begrotingswijzigingen 2018 t/m raad juni 2018	-420.550
- 50% van PNL-bedrag jaarschijf 2017 (zit verwerkt in bedrag restanten voor 2018)	0
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2018	-394.057
- restanten van onttrekk. o.b.v. adm. en begr.wijz. van voor 2018	-458.660
<u>Stortingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2018	7.145
- terugstorting 2018 voorbereidingskosten sociaal domein	236.000
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (2,7 mln -/- 795.000)	1.905.000
Verwacht saldo 1-1-2019	23.937.159
Verwacht begrotingsoverschot 2019	2.145.000
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2018	-394.057
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2019	-1.267.872
<u>Stortingen:</u>	
- verwacht saldo grondcompl. Elst Zuid -/- risico (153.000 -/- 130.000)	23.000
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (2,7 mln -/- 530.000)	2.170.000
Verwacht saldo 1-1-2020	26.613.231
Verwacht begrotingsoverschot 2020	2.467.000
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2019	-1.267.872
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2020	-114.121
<u>Stortingen:</u>	
- verwacht saldo grondcompl. PvMG-Zuid -/- risico (519.000 -/- 70.000)	449.000
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (2,7 mln -/- 265.000)	2.435.000
Verwacht saldo 1-1-2021	30.582.239
Verwacht begrotingsoverschot 2021	2.697.000
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2020	-114.121
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2021	-14.500
<u>Stortingen:</u>	
- verwachte winstuitkering GEM Westeraam	3.900.000
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (2,7 mln -/- 0)	2.700.000
Verwacht saldo 1-1-2022	39.750.619
Verwacht begrotingsoverschot 2022	3.228.000
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2021	-14.500
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2022	-13.500
<u>Stortingen:</u>	
Verwacht saldo 31-12-2022	42.950.619

IV-a. Overzicht Incidentele baten en lasten

Toelichting

Incidentele baten

Geen.

Incidentele lasten

Geen.

IV-b. Meerjarig overzicht mutaties reserves

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Toevoegingen	2019	2020	2021	2022
Toevoeging aan reserves programma 01	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 02	70.844	70.844	70.844	70.844
Toevoeging aan reserves programma 03	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 04	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 05	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 06	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 07	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 08	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 09	1.736	1.736	1.736	1.736
Toevoeging aan reserves programma 10	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves i.v.m. sociaal deelfonds	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves alg. dekkingsmidd.	7.145	7.145	7.145	7.145
Totaal toevoegingen	79.725	79.725	79.725	79.725
Onttrekkingen	2019	2020	2021	2022
Onttrekkingen aan reserves programma 01	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 02	146.795	146.795	146.795	146.795
Onttrekkingen aan reserves programma 03	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 04	47.912	47.912	47.912	47.912
Onttrekkingen aan reserves programma 05	92.786	92.786	92.786	92.786
Onttrekkingen aan reserves programma 06	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 07	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 08	178.441	178.441	178.441	178.441
Onttrekkingen aan reserves programma 09	152.665	152.665	152.665	152.665
Onttrekkingen aan reserves programma 10	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves i.v.m. sociaal deelfonds	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves alg. dekkingsmid.	155.160	155.160	155.160	155.160
Totaal onttrekkingen	773.759	773.759	773.759	773.759

In dit overzicht zijn alleen de toevoegingen en onttrekkingen opgenomen die zich voordoen in elk van de vier jaren van de meerjarenperiode.

IV-c. EMU-saldo

Toelichting

Omschrijving	2018	2019	2020
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	1.083	1.478	1.782
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	2.933	14.019	8.593
3. Mutatie voorzieningen	-124	-611	-1.020
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	760	-2.271	-2.052
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-2.734	-10.881	-5.779

V. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Lasten	2019
Onvoorzien:	
- werkelijke raming onvoorzien	€ 55.000
- reeds bestemde structurele financiële ruimte	€ 1.049.401
- stelposten (algemeen)	€ 443.445
Totaal lasten	€ 1.547.846
Baten	
- dividend deelnemingen	€ 209.624
- onroerende zaakbelastingen gebruikers	€ 936.500
- onroerende zaakbelastingen eigenaren	€ 6.292.600
- hondenbelasting	€ 282.205
- reclamebelasting	€ 77.300
- precariobelastingen	€ 561.250
- uitkeringen gemeentefonds	€ 54.651.877
- uitkeringen sociaal deelfonds	€ 7.725.072
- rentetoevoeging aan algemene dienst:	
- rente bestemmingsreserves	€ 278.074
- rente voorzieningen	€ 747.905
- rente overlopende passiva	€ 9.441
- onderuitputting	€ 70.933
Totaal baten	€ 71.842.781
<i>Tegenover de bedragen van de programma's en het bedrag voor onvoorzien</i>	
<i>staan de algemene dekkingsmiddelen ten bedrage van afgerond € 71,8 miljoen.</i>	

VI. Recapitulatie baten en lasten per programma

VI. Recapitulatie baten en lasten per programma

Recapitulatie programma 1 'Openbare orde en veiligheid'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.200.054	3.200.054	3.200.054	3.200.054
Baten	67.478	67.478	67.478	67.478
Resultaat	-3.132.576	-3.132.576	-3.132.576	-3.132.576

Recapitulatie programma 2 'Verkeer, vervoer en waterstaat'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	4.030.432	4.030.432	4.030.432	4.030.432
Baten	25.715	25.715	25.715	25.715
Resultaat	-4.004.717	-4.004.717	-4.004.717	-4.004.717

Recapitulatie programma 3 'Economische zaken'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	725.774	725.774	725.774	725.774
Baten	354.113	354.113	354.113	354.113
Resultaat	-371.661	-371.661	-371.661	-371.661

Recapitulatie programma 4 'Onderwijs'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	5.501.905	5.501.905	5.501.905	5.501.905
Baten	175.829	175.829	175.829	175.829
Resultaat	-5.326.076	-5.326.076	-5.326.076	-5.326.076

Recapitulatie programma 5 'Cultuur, sport en recreatie'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	7.252.961	7.252.961	7.252.961	7.252.961
Baten	1.107.459	1.107.459	1.107.459	1.107.459
Resultaat	-6.145.502	-6.145.502	-6.145.502	-6.145.502

Recapitulatie programma 6 'Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	41.061.842	41.061.842	41.061.842	41.061.842
Baten	9.902.813	9.902.813	9.902.813	9.902.813
Resultaat	-31.159.029	-31.159.029	-31.159.029	-31.159.029

Recapitulatie programma 7 'Volksgezondheid en milieu'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	8.760.124	8.760.124	8.760.124	8.760.124
Baten	8.376.927	8.376.927	8.376.927	8.376.927
Resultaat	-383.197	-383.197	-383.197	-383.197

Recapitulatie programma 8 'Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.653.984	2.653.984	2.653.984	2.653.984
Baten	1.914.978	1.914.978	1.914.978	1.914.978
Resultaat	-739.006	-739.006	-739.006	-739.006

Recapitulatie programma 9 'Financiën en bedrijfsvoering'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	14.327.044	14.327.044	14.327.044	14.327.044
Baten	1.044	1.044	1.044	1.044
Resultaat	-14.326.000	-14.326.000	-14.326.000	-14.326.000

Recapitulatie programma 10 'Algemeen bestuur'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	2.799.524	2.799.524	2.799.524	2.799.524
Baten	744.129	744.129	744.129	744.129
Resultaat	-2.055.395	-2.055.395	-2.055.395	-2.055.395

Recapitulatie programma 95 'Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien (fictief programma)'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	3.239.699	3.239.699	3.239.699	3.239.699
Baten	72.848.848	72.848.848	72.848.848	72.848.848
Resultaat	69.609.149	69.609.149	69.609.149	69.609.149

Recapitulatie programma 97 'Mutaties reserves (fictief programma)'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
-------------	----------------------	--------------	--------------	--------------

Recapitulatie programma 99 'Saldo na bestemming (fictief programma)'

Exploitatie	Primair Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten	96.826.363	96.826.363	96.826.363	96.826.363
Baten	98.276.928	98.276.928	98.276.928	98.276.928
Resultaat	1.450.565	1.450.565	1.450.565	1.450.565

Recapitulatie baten en lasten per programma

Recapitulatie Programma's 2019				
Nummer	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
		2019	2019	2019
1	Openbare orde en veiligheid	-3.200.054	67.478	-3.132.576
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-4.030.432	25.715	-4.004.717
3	Economische zaken	-725.774	354.113	-371.661
4	Onderwijs	-5.501.905	175.829	-5.326.076
5	Cultuur en recreatie	-7.272.210	1.107.459	-6.164.751
6	Sociale voorzieningen en maatschapp. dienstverlening	-41.524.271	9.903.413	-31.620.858
7	Volksgezondheid en milieu	-8.794.471	8.376.927	-417.544
8	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-2.653.984	1.914.978	-739.006
9	Financiën en bedrijfsvoering	-14.327.044	1.044	-14.326.000
10	Algemeen bestuur	-2.799.524	744.129	-2.055.395
	Totaal programma's 01 t/m 10	-90.829.669	22.671.085	-68.158.584
	Totaal excl. alg. dekkingsmiddelen en onvoorzien en stortingen/onttrekkingen reserves	-90.829.669	22.671.085	-68.158.584
	Algemene dekkingsmiddelen		71.842.781	71.842.781
	Onvoorzien	-1.547.846		-1.547.846
	Lasten/baten in verband met alg. dekk.midd. en onvoorz.	-1.691.853	1.006.068	-685.785
	Saldo voor toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-94.069.368	95.519.934	1.450.566
	Toevoegingen aan reserves	-77.989		-77.989
	Onttrekkingen aan reserves		772.023	772.023
	<i>(zie specificatie voor verdeling over de programma's)</i>			

Saldo na toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-94.147.357	96.291.957	2.144.600
-3.061.958			
-3.955.982			
-997.743			
-5.658.772			
-7.041.341			
-39.894.411			
-8.389.942			
-2.422.056			
-13.530.157			
-2.685.439			

VII. Specificaties mutaties in reserves per programma

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Toevoegingen	2019
Toevoeging aan reserves programma 01	0
Toevoeging aan reserves programma 02	70.844
Toevoeging aan reserves programma 03	0
Toevoeging aan reserves programma 04	0
Toevoeging aan reserves programma 05	0
Toevoeging aan reserves programma 06	0
Toevoeging aan reserves programma 07	0
Toevoeging aan reserves programma 08	0
Toevoeging aan reserves programma 09	1.736
Toevoeging aan reserves programma 10	0
Toevoeging aan reserves i.v.m. sociaal deelfonds	0
Toevoeging aan reserves alg. dekkingsmidd.	7.145
Totaal toevoegingen	79.725

Onttrekkingen	2019
Onttrekkingen aan reserves programma 01	0
Onttrekkingen aan reserves programma 02	146.795
Onttrekkingen aan reserves programma 03	0
Onttrekkingen aan reserves programma 04	47.912
Onttrekkingen aan reserves programma 05	92.786
Onttrekkingen aan reserves programma 06	0
Onttrekkingen aan reserves programma 07	0
Onttrekkingen aan reserves programma 08	178.441
Onttrekkingen aan reserves programma 09	152.665
Onttrekkingen aan reserves programma 10	0
Onttrekkingen aan reserves i.v.m. sociaal deelfonds	0
Onttrekkingen aan reserves alg. dekkingsmid.	155.160
Totaal onttrekkingen	773.759